

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

II РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 98

София, петък, 2 юний

1933 г.

106. заседание

Срѣда, 31 май 1933 година

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 16 ч. 55 м.)

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Стр.

Стр.

Отпуски, разрешени на народни представители . . . 2257

Законопроекти:

- 1) за одобрение конвенциитѣ, приети отъ международнитѣ морски конференции презъ 1929 и 1930 г. въ гр. Лондонъ. (Първо и второ четене) 2257
- 2) за опрощаване даденото за временно употребление презъ годинитѣ 1922 до 1929 вкл. отъ Инвалидниятъ домъ облъкло и постилочни принадлежности на крайно беднитѣ военно-инвалиди. (Първо и второ четене) . . . 2258
- 3) за допълнение на чл. 1 отъ закона за разрешението на Дръновската градска община да сключи заемъ, публикуванъ въ „Държавенъ вестникъ“ брой 89/1932 г. (Първо и второ четене) . . . 2258
- 4) за освобождаване гаранциитѣ на отчетничитѣ, служили при Павликенското мирово сѣдилище и V Павликенскѣ сѣдебенъ изпълнителенъ участъкъ при В.-Търновския окръженъ сѣдъ, за

времето отъ 1 априль 1929 г. до 19 юний 1930 г. вкл. и при Ескиджумайското мирово сѣдилище и Ескиджумайския сѣдебенъ изпълнителенъ участъкъ, за времето отъ 1 априль 1932 г. до 12 октомврий с. г., зданията на които сѣ били опожарени на 19 юний 1930 и на 12 октомврий 1932 г. (Първо и второ четене) . . . 2259

Предложение за отпущане месечно парично пособие на нѣкои руски ветерани, взели участие въ Освободителната война 1877/1878 г. (Приемане) 2259

Бюджетопроекти за разходитѣ презъ 1933/1934 финансова година по:

- 1) Министерството на правосѣдието. (Докладване и приемане) . . . 2259
- 2) Министерството на търговията, промишлеността и труда. (Докладване и разискване) . . 2279

Дневенъ редъ за следващото заседание 2292

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито. Има нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Бончевъ Тодоръ, Бошнаковъ Тодоръ, Бъчваровъ Василь, Василевъ Василь, Георгиевъ Георги, Даскаловъ Стефанъ, Дилянковъ Минчо, Димитровъ д-ръ Георги М., Димитровъ Захари, Димчевъ Василь, Енчевъ Георги, Запряновъ Петко, п. Захариевъ Захари, Икономовъ Андрей, Илиевъ Стойко, Йотовъ Никола, Колевъ Петко Пеневъ, Кулевъ д-ръ Тодоръ, х. Лековъ х. Андрей, Милевъ Милю, Момчиловъ Стоянъ, Мошановъ Стойчо, Панайотовъ Петъръ, Пентиевъ Антонъ, Поповъ Стефанъ, Савовъ Николай, Савовъ Сава, Станишевъ д-ръ Константинъ, Ташевъ Димо и п. Цвѣтковъ Кръстю)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпускъ на следнитѣ народни представители:

- На г. Николай Савовъ — 1 день;
- На г. Драгомиръ Апостоловъ — 1 день;
- На г. Стефанъ Петковъ — 1 день;
- На г. Боянъ Ангеловъ — 2 дена;
- На г. Стефанъ Поповъ — 2 дена;
- На г. Лона Гюровъ — 2 дена;
- На г. Константинъ Караджовъ — 3 дни;
- На г. Стойно Славовъ — 2 дена;
- На г. Димо Ташевъ — 4 дни и
- На г. Вѣчко Кушевъ — 2 дена.

На следнитѣ г. г. народни представители, понеже сѣ

се ползували повече отъ 20 дена, следва Народното събрание да имъ разреши искания отъ тѣхъ допълнителенъ отпускъ.

Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ да бѣде разрешенъ 3-дневенъ отпускъ на народния представителъ г. Тодоръ Бончевъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ да бѣде разрешенъ 3-дневенъ отпускъ на народния представителъ г. Кръстю п. Цвѣтковъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ да бѣде разрешенъ 2-дневенъ отпускъ на народния представителъ г. Стефанъ Бояджиевъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. г. народни представители! Моля да се съгласите да бѣде пререпенъ дневниятъ редъ, като, вмѣсто точка първа, се разгледатъ точки трета, четвърта, пета, шеста и седма. Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ да се пререди дневниятъ редъ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за одобрение конвенциитѣ, приети отъ морскитѣ конференции презъ 1929 и 1930 г. въ гр. Лондонъ.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 72)

Председателстващ Н. Шоповъ: Който от г. г. народните представители приема на първо четене законопроекта за одобрение конвенциите, приети от международните морски конференции през 1929 и 1930 г. в гр. Лондонъ, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ И. Качаковъ: Моля, по спешностъ, законопроектът да се приеме и на второ четене.

Председателстващ Н. Шоповъ: Г. министърът на правосъдието прази предложението, законопроектът да бъде приетъ, по спешностъ, и на второ четене. Който от г. г. народните представители е съгласенъ съ това предложението, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за одобрение конвенциите, приети от международните морски конференции през 1929 и 1930 г. в гр. Лондонъ“

Председателстващ Н. Шоповъ: Който от г. г. народните представители приема заглавието на законопроекта, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Чете)

„Чл. 1. Одобрява се конвенцията за защита човешкия животъ на море, приета от международната морска конференция в гр. Лондонъ през 1929 г.“

Председателстващ Н. Шоповъ: Който от г. г. народните представители приема чл. 3, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Чете)

„Чл. 2. Одобрява се конвенцията за товарната линия на корабите, приета в международната морска конференция в гр. Лондонъ през 1930 г.“

Председателстващ Н. Шоповъ: Който от г. г. народните представители приема чл. 2, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Чете)

„Чл. 3. Изпълнението на настоящия законъ се възлага на министъра на железниците, пощите и телеграфите. Всички закони и разпоредби, които противоречат на тия международни актове, се отменяват“.

Председателстващ Н. Шоповъ: Който от г. г. народните представители приема чл. 3, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка четвърта отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за опрощаване даденото за временно употребление презъ годините 1922 до 1929 включително отъ Инвалидния домъ облъкло и постилочни принадлежности на крайно бедните военно-инвалиди.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивите къмъ него — вж. прил. Т. I, № 74).

Председателстващ Н. Шоповъ: Който приема на първо четене законопроекта за опрощаване даденото за временно употребление презъ годините 1922 до 1929 включително отъ Инвалидния домъ облъкло и постилочни принадлежности на крайно бедните военно-инвалиди, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ И. Качаковъ: Моля по спешностъ да се приеме и на второ четене този законопроектъ.

Председателстващ Н. Шоповъ: Г. министърът на правосъдието предлага законопроектът да мине по спешностъ и на второ четене. Който приема това предложение, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Чете)

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 72.

„ЗАКОНЪ“

за опрощаване даденото за временно употребление презъ годините 1922 до 1929 включително отъ Инвалидния домъ облъкло и постилочни принадлежности на крайно бедните военно-инвалиди“.

Председателстващ Н. Шоповъ: Който приема заглавието на законопроекта, както се прочете, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Чете)

„Членъ единственъ. Опрощаватъ се, като несъбираеми, дадените за временно употребление презъ годините 1922 до 1929 включително отъ Инвалидния домъ на крайно бедни военно-инвалиди предмети отъ облъклото, а именно: 238 шинели, 194 куртки, 166 панталони, 74 чифта обувки, 158 каскети, 128 долни ризи, 142 долни гащи, 12 чифта чорапи, 47 фланели и 4 халати и постилочни принадлежности: 13 одеяла, 5 дюшеци, 43 чаршафи, 1 сламеник и 17 калъфи за възглавници“.

Председателстващ Н. Шоповъ: Който приема членъ единственъ, както се прочете, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ петата точка отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за допълнение на чл. 1 отъ закона за разрешаване на Дръновската градска община да сключи заемъ, публикуванъ в „Държавен вестникъ“ брой 89/1932 г.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивите къмъ него — вж. прил. Т. I, № 80)

Председателстващ Н. Шоповъ: Който приема на първо четене законопроекта за допълнение на чл. 1 отъ закона за разрешаване на Дръновската градска община да сключи заемъ, публикуванъ в „Държавен вестникъ“, брой 89/1932 г., моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ И. Качаковъ: Моля, по спешностъ, да се приеме и на второ четене този законопроектъ.

Председателстващ Н. Шоповъ: Г. министърът на правосъдието предлага законопроектът да мине по спешностъ и на второ четене. Който приема това предложение, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за допълнение на чл. 1 отъ закона за разрешаване на Дръновската градска община да сключи заемъ, публикуванъ в „Държавен вестникъ“, брой 89/1932 г.“

Председателстващ Н. Шоповъ: Който приема заглавието на законопроекта, както се прочете, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Чете)

„Параграфъ единственъ. Въ чл. 1 следъ думата „равни“ — думата „годиници“ се зачерква и се замѣня съ думите „шестмесечни“, а следъ думите „въ края на“ — думите „изтеклата година“ се зачеркватъ и се замѣнятъ съ думите „въсѣко изтекло шестмесечие“.

Въ буква а на чл. 1 следъ думите „заемътъ е“, цифрата „9%“ се зачерква и се прибавя текстътъ: единъ процентъ по-малкъ отъ тарифния банковъ процентъ по заемите“.

Въ буква „г“ на чл. 1 се поставя следъ думите „на Дръновската популярна банка“ думата „бруто“ — приходи и следъ думата „банята“ точката става запетая и се прибавя текстътъ: „а ако тия постъпления се окажатъ недостатъчни, то Дръновската община гарантира редовното изплащане на вноските и лихвите по заема, като залага общинските приходи: „сергийно право“, „кръвнина“ и „общинските връхнини“, като свободните суми следъ изплащането на вноската се предоставятъ веднага на разположение на общината.“

Къмъ чл. 1 се прибавя нова буква „д“ съ текстъ:

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 74.

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 80.

Срокът на заема започва да тече от деня на ползуването, като въ края на първото шестмесечие ще се платят само лихвите на използваните суми“.

Председателстващ Н. Шоповъ: Който приема параграф единствен, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към точка шеста от дневния ред — първо четене на законопроекта за освобождаване гаранциите на отчетниците, служили при Павлиенското мирово съдилище и V Павлиенски съдебен изпълнителен участък при В-Търновския окръжен съд, за времето от 1 април 1929 г. до 19 юни 1930 г. включително и при Ескиджумайското мирово съдилище и Ескиджумайския съдебен изпълнителен участък, за времето от 1 април 1932 г. до 12 октомври с. г. включително, зданията на които сж били опожарени на 19 юни 1930 г. и на 12 октомври 1932 г.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивите къмъ него — вж. прил. Т. I, № 79)

Председателстващ Н. Шоповъ: Който приема на първо четене прочетения законопроектъ, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ Й. Качаковъ: Моля по спешност да се приеме и на второ четене този законопроектъ.

Председателстващ Н. Шоповъ: Г. министърът на правосъдието предлага, законопроектът да мине по спешност и на второ четене. Който приема това предложение, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Чете)

„ЗАКОНЪ“

за освобождаване гаранциите на отчетниците, служили при Павлиенското мирово съдилище и V Павлиенски съдебен изпълнителен участък при В-Търновския окръжен съд, за времето от 1 април 1929 г. до 19 юни 1930 г. вкл. и при Ескиджумайското мирово съдилище и Ескиджумайския съдебен изпълнителен участък, за времето от 1 април 1932 г. до 12 октомври с. г. вкл., зданията на които сж били опожарени на 19 юни 1930 г. и на 12 октомври 1932 година“.

Председателстващ Н. Шоповъ: Който приема прочетеното заглавие, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Чете)

„Член единствен. Гаранциите на длъжностните лица, служили при Павлиенското мирово съдилище и V Павлиенски съдебен изпълнителен участък при В-Търновския окръжен съд, за времето от 1 април 1929 г. до 19 юни 1930 г. и при Ескиджумайското мирово съдилище и Ескиджумайския съдебен изпълнителен участък от 1 април 1932 г. до 12 октомври с. г., зданията на които сж били изгорѣли от пожара, избухнал на 19 юни 1930 г. и на 12 октомври 1932 г., ще се освобождават по удостоверения, издадени от респективното учреждение за горепосоченото време, през което сж служили при него, съ което да се удостоверява, че архивите и другите книжа и ценности сж изгорѣли, вследствие на което не могат да се отчетат за същото време и че учреждението е съгласно да се освободи дадената от тях гаранция.

Длъжностните лица, които сж отчетници предъ окръжната смѣтна палата, да представят и решения от последната за редовното имъ отчитане за същото време, ако отчетите имъ сж били представени въ палатата. Въ случай, че не сж били представени поради опожаряването на зданията и книгата, същите независимо от удостоверенията по админея първа сж длъжни да представятъ такава и отъ смѣтната палата, че действително отчетите имъ за означеното време не сж били представени на същата.“

Председателстващ Н. Шоповъ: Който приема член единствен, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ точка седма от дневния ред — одобрение предложението за отпускане месечно парично

пособие на нѣкои руски ветерани, взели участие въ освободителната война 1877/1878 г.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Ж. Желябовъ (р): (Прочита предложението, заедно съ мотивите къмъ него — вж. прил. Т. I, № 77)

Председателстващ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народните представители приема решението така, както се прочете, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема. (вж. прил. Т. II, № 63)

Пристъпваме къмъ точка първа от дневния ред, буква б — второ четене бюджетопроекта на Министерството на правосъдието.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ К. Кораковъ (д): (Чете)

„БЮДЖЕТЪ“

за разходите по Министерството на правосъдието за 1933/1934 финансова година“.

Председателстващ Н. Шоповъ: Има думата народният представител г. Ангелъ Томчевъ.

А. Томчевъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ не зная точно каква е политиката на г. министра на правосъдието по нашето правосъдно дѣло, обаче не може да има никакво съмнение, че въ основата на тази политика, като ръководно начало, трѣбва да лежи, първо, бързо правосъдие и, второ, компетентно правосъдие. Правосъдието, както у насъ, така и въ всички страни, е единъ отъ главните стълбове на държавата и просто необяснимо е защо у насъ се е гледало съ пренебрежение или по-скоро безъ достатъчна сериозност на издигането това правосъдно дѣло на нуждната висота. То може между другото да се обясни съ едно съвпадение, че въ това министерство сж попадали винаги министри по-отстъпчиви, не много взискателни и по-примирителни. Като се има предъ видъ, че ако този стълбъ не бѣде поставенъ на нуждната висота; ако той бѣде засегнатъ, същевременно и всички други стълбове, на които се крепи държавата, не могатъ да останатъ невредими — отъ тази гледна точка, ние, народните представители, трѣбва да бѣдемъ особено внимателни и щедри, когато ще се разглежда бюджетопроектът на Министерството на правосъдието.

За да има бързо правосъдие, като първо условие е нужно институтите, органите които го упражняватъ, да бѣдатъ по-многочислени. А за да има компетентност, трѣбва лица, които ще ръководятъ тия институти, да бѣдатъ просвѣтени, хора съ житейска опитност и съ солидна подготовка. Не може да се откаже, че у насъ достатъчно е направено по правосъдното дѣло, особено що се отнася до условията, начело на тия институти да стоятъ лица просвѣтени. У насъ сѣдиитъ — нѣма две мнения по този въпросъ — стоятъ на изискуемата висота. Тѣ свършватъ висше образование, стажуватъ, държатъ изпити и следъ това биватъ назначавани. Назначаването не е произволно, то става по известни таблици. Тѣй че ще трѣбва да се подчертае, че въ това отношение правосъдното дѣло у насъ е поставено на добра висота.

Това, което у насъ се чувствува отъ широките маси, то е, че правосъдието е много бавно. Дотамъ се е стигнало, щото много хора не завеждатъ дѣла, защото не знаятъ кога ще имъ видятъ края, не искатъ да хаятъ своите нерви. Ето това е злото, което трѣбва да се цѣри. Кое е сѣрдството? Първото условие е да имаме все повече сѣдилища. Колко трѣбва да бѣдатъ тия сѣдилища? Азъ мисля, че въ това отношение като мѣрило трѣбва да служи началото, щото едно заведено дѣло въ две години да бѣде окончателно свършено; до две години, най-късно, страните трѣбва да почувствуватъ юридическите последици отъ това заведено дѣло. А като се знае, че това не може да се постигне съ тия сѣдилища, които сега сж налице, нѣма освенъ тѣ да се увеличаватъ. Днесъ за днесъ, нека признаемъ, единъ ограденъ фактъ е, че въ мировите сѣдилища въ окръжните сѣдилища, включително и въ апелативните сѣдилища тази бавност въ голѣма степенъ е намалена. Обаче съ това целта не се постига. Защо? Защото Касационниятъ съдъ е задръстенъ. А Касационниятъ съдъ е последна инстанция и, когато тамъ не се реши дѣлото окончателно, безъ значение е, дали е минало въ другите инстанции по същество. Ето защо трѣбва да се разчисти Касационниятъ съдъ. Какво трѣбва да се направи тамъ? Азъ мисля, че не е зле на първо време

* За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 79.

* За текста на бюджетопроекта вж. прил. Т. I, № 75.

— може-би, това да бъде временна мърка — да се увеличат отдѣленията на Касацонния съдъ или пъкъ да се изиска една по-голяма дейност отъ него. Следъ това, като се нормализира положението — ако това съставлява известна тежестъ за бюджета — тогава да се съкратятъ тия отдѣления. Сега за сега това е належащо. Това е една спънка много съществена. Това спъва всичката друга дейностъ на правосъдието у насъ.

За да бъде нашето правосъдие по-експедитивно и по-компетентно, не е достатъчно само да имаме за съдии лица, които да отговарятъ на положението си. Много е важно и необходимо за постигането на експедитивностъ и акуратностъ помощниятъ персоналъ да бъде на мѣстото си. За това се изискватъ нѣколко условия: тоя помощенъ персоналъ да не се размѣства постоянно; при назначаването му да има особенъ контролъ; персональтъ да почувствува, че е въ зависимостъ отъ прѣмото началство — мировия съдия или председателя на окръжния съдъ. И когато тоя персоналъ знае, че е въ пълна зависимостъ отъ това началство, той ще бъде по-изпълнителенъ, по-акуратенъ, по-старателенъ. Ето защо при назначаването на персонала — като г. министърътъ си запази правото да има последенъ думата — представяванетоъ трѣбва да става отъ надежното началство — отъ мировия съдия за неговия персоналъ и отъ председателя на окръжния съдъ, тоже за неговия. Уволнението да става по рапортъ отъ надежното началство, а не произволно. Казвамъ, нужно е г. министърътъ да си запази последенъ думата, защото не е изключено да се случи нѣкъде капризно началство, което да не отговаря на назначенето си. Но това е необходимостъ — да знае персональтъ, че ако си гледа работата спокойно, ако работи акуратно и честно, той е гарантиранъ, той не е изложенъ на произвола на тогава или оногова.

Така поставенъ въпросътъ, г. г. народни представители, азъ ще искамъ по-специално да спра вашето внимание върху първия институтъ, така да се каже, въ правосъдното дѣло — мировитъ съдия. У насъ на мировитъ съдии се е гледало пренебрежително, когато въ същностъ, освенъ че иматъ за задача да раздаватъ правосъдие, но иматъ и една задача по-възвишена — да бждатъ въ постояненъ контактъ съ населението, да го възпитаватъ къмъ законностъ, справедливостъ и примирителностъ. Забележете, че въ Франция единъ *juge de paix* — което преведено значи мирови съдия — може да бжде лице, което е следвало правото само една година. А у насъ, за да стане едно лице мирови съдия, трѣбва да следва право 4 години, да държи държавенъ изпитъ, да изкара стажъ и да чака реда си по общата таблица. Защо въ една просвѣтена Франция се задоволяватъ само съ една година образование, бакалоратъ на мировия съдия? Защото назначението на мировия съдия не е само да раздава правосъдие. Той трѣбва, като се намира постоянно въ контактъ съ населението, да култивира у него чувство на законностъ, чувство на справедливостъ, чувство на примирителностъ — една възвишена целъ. Ето защо, така погледнато на мисията на мировия съдия, ние трѣбва да поощряваме увеличаването числеността на мировитъ съдии. А у насъ, като трѣбва да стане нѣкакво съкращение по Министерството на правосъдието, ние отъ тѣхъ почваме. Това е една голѣма грѣшка. Ето защо азъ по начало съмъ противъ закриването на каквото и да било мирово съдилище. Ако не можемъ да откриемъ повече, нека не закриваме тѣзи, които съществуватъ.

И затъ какви могатъ да бждатъ съображенията за закриване на мирови съдилища? Единственото съображение е това за икономии. Вѣрно е, особено днесъ, когато става въпросъ за икономии, никой не може да бжде противъ това. Но икономиятъ трѣбва да бждатъ целесъобразни. Трѣбва да правимъ не икономии, които влчатъ следъ себе си вреда, но икономии, които иматъ ценностъ поради резултата, който даватъ. Ако се закрие едно мирово съдилище, какво ще се икономиса? Разходитъ за едно мирово съдилище сж 193.000 л. безъ наема, а съ него — всичко 220.000 л. То дава не по-малко отъ 100.000 л. приходъ. Значи, заради стотина хиляди лева да закриемъ едно мирово съдилище това не само че е не-серьозно, то е смѣшно, защото икономията бжде помалка, отколкото, ако изпратимъ въ командировка единъ чиновникъ.

Ето защо считамъ за нужно пакъ да подчертая, че въ това отношение ние трѣбва да бждемъ неотстъпчиви и по никой начинъ да не се съгласяваме да се закриватъ съществуващи мирови съдилища.

По поводъ на това азъ ще се спра на едно голѣмо опущение, което е направено миналата година вследствие на това, че не се е намѣрилъ човѣкъ, който да даде освѣтление по въпроса за закриване на мировото съди-

лище въ гр. Брацигово. Азъ не зная какви сж били мотивитъ за неговото закриване. То фигурираше въ бюджетопроекта и когато той се разглеждаше на второ четене — азъ не-се случихъ тукъ — никой не е повдигналъ въпросъ за съкращаване на това съдилище, но пошеже е имало закрити други мирови съдилища, за закриването на които нѣкои сж се противопоставили, тѣ сж били възстановени, а Брациговското мирово съдилище е било за-крито.

Кои сж съображенията за закриването на Брациговското мирово съдилище? Споредъ това, което доловихъ, първото съображение е било, че Брацигово се намира на 7 км. отъ Пещера, а тамъ има мирово съдилище; второто съображение е било да се направятъ икономии.

Г. г. народни представители! Нито едното, нито другото съображение не оправдаватъ закриването на Брациговското мирово съдилище. Преди всичко Брациговското мирово съдилище е съществувало 30 години, населението е сродено съ този институтъ. Въ неговия районъ влизатъ села, които още презъ време на въстанието сж били заедно тамъ, отбранивали сж се противъ башибузуцитъ въ продължение на 14 дни и сж се предали едва на редовната войска.

Второто съображение е близостта на гр. Пещера. Не трѣбва да се гледа, какво е разстоянието между Брацигово и Пещера, а трѣбва да се гледа разстоянието отъ селата, които сж влизали въ района на Брациговското мирово съдилище. Тѣ сж горски села на разстояние 15—18 км. на изтокъ отъ Брацигово, каквито сж Ясж-кория, Фотенъ и др. Това сж планински мѣста безъ пътища.

Е добре, ако почитаемото министерство е имало за решаващъ аргументъ икономиятъ и близостта, тогава пита се: на какво основание сж оставени да съществуватъ мировитъ съдилища въ Мездра, Романъ, Червенъ-брѣгъ, Кнежа, Габаре? И тамъ на едно разстояние отъ 20—30 км. между Луковитъ и Червенъ-брѣгъ имате петъ мирови съдилища, макаръ че има съобщителни срѣдства — пътища и желѣзници. А мировото съдилище въ Брацигово, въ района на което има горски села, на разстояние 15—18 км., трѣбвало да се закрие по съображения, че Брацигово било близо до Пещера, където имало мирово съдилище! Този аргументъ, г. г. народни представители, е свършено несъстоятеленъ.

Ако е въпросъ за дейностъ, вие ще видите, че когато Брациговското мирово съдилище е било закрито, то е имало 798 дѣла, а съществува и днесъ мирово съдилище въ Даръ-дере съ 354 дѣла, въ Дювленъ — съ 542 дѣла, въ Кнежа — съ 567 дѣла и т. н. Значи, и това съображение не се оправдава за Брацигово.

Но не сж само тѣзи съображенията, г. г. народни представители, които не оправдаватъ закриването на мировото съдилище въ Брацигово. Има и морални съображения. Брацигово е единъ малъкъ градецъ, който се намира въ единъ прекрасенъ кѣтъ на Родонитъ и който въ турско време се радваше на голѣмо благосъстояние, обаче днесъ е единъ беденъ край. Държавата винаги е гледала на него мащенски. Тя не е спирала своето око върху този кѣтъ. Населението въ Брацигово е бедно. Всичко това го дразни. Закриването на Брациговското мирово съдилище е неоправдателно. И каква ирония! Миналата година, когато Брацигово, заедно съ околнитъ 7 села, които вземаха участие въ въстанието и 14 дни се борила противъ 10 хиляди башибузуци и трѣбваше двама паша да дойдатъ съ редовна войска, на които да се предадатъ, въ деня, когато празнувахъ тази епопея, намѣсто Брацигово да получи поздравителна телеграма отъ правителството, то получи телеграма, че се закрива мировото му съдилище! И азъ поставямъ днесъ, г. г. народни представители, на вашата свѣсть въпроса: може ли да се допусне тая неправда, това положение да остане така, както е?

Ето защо ще моля почитемото народно представителство и г. министра да се съгласятъ да бжде възстановено Брациговското мирово съдилище. И по начало за никое мирово съдилище не трѣбва да даваме съгласието си да бжде закрито, защото икономията отъ това ще бжде нищожна въ сравнение съ услугитъ, които то прави на населението.

Другояче стои въпросътъ съ окръжнитъ съдилища, напр., съ Пашмаклийското окръжно съдилище. Завчера бѣхъ въ окръжния съдъ въ Пловдивъ и г. председателтъ ми каза: „Какво правите! Искате да възстановите окръжния съдъ въ Пашмакли, а тамъ постѣпватъ само 150—200 дѣла и едното дѣло струва на държавата 4.000 л. Ако съображението е това, че разстоянието е далечно, нека се знае, че ние ходимъ тамъ да гледаме дѣла, и по такъвъ начинъ едното дѣло струва на държавата не повече отъ 150—200 л.“ Разбира се, при една такава голѣма

разлика относно разходите по дѣлата въ този съдъ, въ тези времена на икономии, умѣстно е да се направи такава жертва — да се закрие. Но за мировитѣ съдилища по никакъв начинъ не е оправдано да бъдатъ закрити едни или други.

Прочее, заключавамъ. Моля почитаемото народно представителство да се съгласи да се открие Брациговското мирово съдилище, което бѣше така несправедливо закрито миналата година.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Говедаровъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Несъмнено, правосъдната политика, нейнитѣ принципи и нейнитѣ резултати сѣ всѣкога единъ реаленъ мащабъ за правното съзнание на обществото ни, за степенята и ранга на страната ни, като правова държава. Безспорно, между голѣмитѣ стълбове въ социално-политическата сграда на България, правосъдната политика, правосъдието заема едно видно, едно решително мѣсто. И трѣбва да се признае, че у насъ съдебната властъ, въ нейната общностъ — при обективна преценка на нейната дейтелностъ — и нейнитѣ органи никога не сѣ слизали отъ едно срдѣно ниво, подъ което, отгътъкъ, което държавата престава да бѣде правова държава, не може да бѣде носителка на правни ценности и на правна сигурностъ.

Не желая да откажа, че първитѣ стѣпки на днешния министъръ на правосъдието се отличаваха съ известна грижа да възстанови и затвърди една морална атмосфера на спокойствие, на доверие, на условия за работа въ редоветъ на всички съдебни служители. Не желая да откажа също, че той се опитва, и до известна степен успѣва, да създаде единъ нормаленъ и здравъ контактъ съ представителитѣ, съ ръководствата на Адвокатския и Съдийския съюзи, за да се устроятъ основитѣ на едно трайно и полезно сътрудничество, което и днесъ, и всѣкога е не само желателно, но и крайно необходимо, за прокарване на оная правилна правосъдна политика въ държавата, която днесъ и утре е наложителна, която днесъ и утре се оправдава съ голѣмитѣ интереси на България като правова държава, като държава, която иска да върви съ темпа на правното развитие, по нормитѣ на високата съвѣсть на съвременността.

Можемъ само да пожелаемъ на новия министъръ една по-твърда самоувереностъ, единъ по-широкъ погледъ, една по-упорита воля, да упражни изцѣло ония права, които той има въ качеството си на върховенъ ръководител на правосъдното дѣло у насъ. И правосъдниятъ министъръ може да бѣде увѣренъ, че въ тая посока усилията му не може да не намиратъ не само одобрението, но, при известни условия и случаи, и подкрепата на Парламента, безъ разлика на парламентарни групи и дѣлежи.

Въ този редъ на мисли считамъ, че съмъ длъженъ тукъ да изтъкна, че тъкмо една по-голѣма твърдостъ, единъ по-голѣмъ размахъ, единъ по-широкъ погледъ ще трѣбва да прояви правосъдниятъ министъръ специално и особено по нѣкои актуелни и палящи проблеми, които сѣ на дневенъ редъ, какъвто е въпросътъ за наемитѣ, този за намаление на лихвения процентъ и третиятъ за облекчение на длъжницитѣ. Законопроектътъ за наемитѣ засѣга единъ сложенъ социаленъ проблемъ, който не бива да се прескочи, който ще трѣбва да се разгледа най-внимателно и бърже, по начинъ, да се задоволятъ голѣмитѣ, реалнитѣ, справедливитѣ, обществено оправданитѣ нужди въ момента на известни социални категории у насъ, които иматъ потребъ отъ разумна протекция и отъ легална защита. Такъвъ е случаятъ, казвамъ, и съ законопроекта за лихвения процентъ, който ще трѣбва той, правосъдниятъ министъръ, да изготви частъ по-скоро. Нѣма защо да се бави правосъдниятъ министъръ съ този законопроектъ. Законопроектътъ за облекчение на длъжницитѣ е също така другъ единъ важенъ и особено комплициранъ социаленъ проблемъ, и не само социаленъ, но и психологически. Наистина, това сѣ проблеми отъ общата политика на правителството, но по тия проблеми думата на правосъдниятъ министъръ не бива да бѣде безъ значение, нито последна; тя трѣбва да се чуе и ще се чуе едва ли не на първо мѣсто. Защото тия проблеми, както изтъкнахъ, сѣ не само стопански, не само психологически проблеми, тѣ сѣ и крупни правни проблеми и ще трѣбва все пакъ да бѣдатъ разрешени на базата и въ рамкитѣ на едно правилно юридическо разрешение, ще трѣбва да бѣдатъ разрешени именно и като правни проблеми, съ огледъ и по начинъ да не бѣдатъ погасени основнитѣ, фундаменталнитѣ начала и постулати на една правова съвременна държава.

Въ този редъ на мисли азъ съмъ длъженъ да изтъкна още, че пазейки несмѣняемостта на съдийтъ, министърътъ на правосъдието има всички длѣгъ, има всички мораленъ и държавнически интересъ да организира едновременно единъ редовенъ, компетентенъ, постояненъ надзоръ — не казвамъ вмѣшательство — върху работата; *latu sensu*, на съдебната властъ, върху дейността на съдебнитѣ служители. Защото едно е вѣрно: че при днешнитѣ условия на съдебна работа нѣкакъ-си повишенията на съдитѣ ставатъ повече автоматически; гледа се и се държи твърде много на старшинството. Нѣкой съдия билъ 20 години такъвъ, другъ — 15 години; онзи, който има 20-годишна служба, получава предимство. Това е автоматическо повишение. Не. Ще държите за другъ единъ по-рационаленъ принципъ — ще създадете условия, при които вещината, компетентността, дееспособността на съдията, неговитѣ знания, неговата благородна амбиция, неговото трудолюбие, качеството на неговата работа ще бѣдатъ мѣрилото, за да бѣде той класиранъ по-добре, по-напредъ отъ оня, който спрямо него има само едно предимство, случайно, за което нѣма заслуга — предимството, че има служба две или три години повече отъ своя другаръ. Азъ правя тая бележка преднамѣрено, защото зная, че, въпреки всичко изложено, министърътъ на правосъдието може би въ своята грижа да пази равновесие, да не извика недоволство всрѣдъ съдийството и вънъ отъ него, при единъ случай, при който той е трѣбвало да повиши единъ съдия отъ Пловдивския окръженъ съдъ, минаващъ безспорно въ Пловдивския апелативенъ районъ за най-добъръ, представляванъ нѣколко лѣти за повишение въ по-горна длъжностъ, макаръ при по-кратковременна служба, министърътъ на правосъдието — безъ да го виня; убеденъ съмъ, че той е билъ много добросъвестенъ — заобикаля този отличенъ съдия и, вмѣсто него, се назначава другъ единъ — не му знамъ името — самс защото ималъ повече обща служба като подпредседател, като съдия и т. н.

Ще трѣбва, може би, текстътъ на закона за съдоустройството да се измѣни, за да може даровитиятъ съдия, оня, който е по-продуктивенъ, по-полезенъ въ своята работа, който се е отдалъ повече на своята служба, да има морална награда, служебна компенсация, да получи служебно отличие, да разчита на единъ по-голѣмъ авансъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Кой ще го прецени, ако не ония, които сѣ надъ него въ съда?

Министъръ И. Качаковъ: Нали го представляватъ?

Г. Говедаровъ (д. сг): Представени Ви сѣ двама кандидати за повишение, но Вие, г. министре, сте предпочели другия, който има повече служба. Това не е право, нито целесобразно.

Налага се, разбира се, прокарването въ най-голѣма широта и на принципа за несмѣняемостта на съдитѣ. Макаръ че тоя въпросъ нѣма да го решаваме сега, умѣстно е да се изкаже сега това пожелание: принципътъ за несмѣняемостъ на съдитѣ да се разшири и за прокурорскитѣ служби. Отъ това само ще спечели правиятъ рангъ, репутацията на държавата ни като правова държава.

Налага се още, отъ друга страна, да се подмлади съставътъ на нашитѣ висши съдилища. Нека не бѣда зле разбранъ. Има съдии въ напреднала възраст, но които сѣ като дѣбове съ своята съвѣсть, съ своята вещина, съ своята добра воля. Единъ Бачурски въ Касаціонния съдъ, единъ Крафти, моделъ на първокласенъ главенъ прокуроръ, единъ Каблешковъ въ миналото — това бѣха образци на съдийска съвѣсть и компетентност. Такива хора, въпреки тѣхната предѣлна възраст, могатъ и трѣбва да бѣдатъ задържани. Азъ не говоря за такива като тѣхъ, че трѣбва да бѣдатъ освободени, но говоря за срдѣното и подъ срдѣното ниво съдии, такива съдии, които сѣ дали каквото сѣ могли и които повече не могатъ да дадатъ на правосъдието. Ще трѣбва да се намѣри начинъ, такива съдии, които сѣ подъ това срдѣно ниво или до това срдѣно ниво, следъ като сѣ служили известно число години, министърътъ на правосъдието, съобразно класирането имъ въ колегията, да има право да ги освободи, разбира се, следъ като добиятъ право на пенсия, за да се даде възможностъ за подмладяване въ състава на висшитѣ съдии. Защото, безспорно, висшитѣ съдии у насъ сѣ, които създаватъ практиката, юриспруденцията, които установяватъ на дѣло правнитѣ принципи, правнитѣ насоки, нашата обща касаціонна практика, и е много важно да се освежи и по умѣсь, по концепция, ако щете и по воля, тоя висшъ върховенъ съставъ на нашитѣ съдилища.

Една истина, която дължа да подчертая особено, е следната. За голъмо съжаление — това е така почти навсякъде в България — в отношенията между съдии и адвокати нѣма още онай завършена, избистрена, окончателно установена линия на отношения, нѣма онази желателна атмосфера на доверие, на опознаване, на взаимен респект, при която само може да се говори за полезно и трайно сътрудничество. У нас не се схваща добре тази истина или ако се схваща, прескача се в практическия живот: че голъмо, че здраво правосъдие може да има само тогава, когато съдийство и адвокатура се опознаят добре и лоялно си сътрудничат, когато тѣ се ръководят от стимула да се служи съгласувано на правовитѣ интереси на тая държава, да се следва пътят на една рационална и целесъзнателна правосъдна политика. И трѣбва да пожелаемъ в тая насока да се положат системни и общи усилия, за да може, опознавайки се по-добре, зачитайки се едни други, адвокатура и съдийство да служатъ по-полезно на голѣмитѣ интереси на българската правосъдна политика, на високитѣ етични задачи на българското правосъдие.

Нека ми бѣждатъ позволени само нѣколко бележки, г. г. народни представители, върху отдѣлни параграфи на самия бюджетопроектъ.

Трѣбва да изтъкна мимоходомъ, че ми прави впечатление, какво сумитѣ по параграфитѣ за веществени разходи — за предмети, индексътъ на чиито цени показва намаление тая година спрямо предшествуващитѣ и спрямо 1930 г. — оставатъ същитѣ. Вѣрно е, има тукъ-тамъ намаления, да кажемъ за отопление и осветление, но тѣ сѣ нищожни и сумата остава пакъ 180.000 л. Не е тамъ въпросътъ. Въпросътъ е, че тѣзи пера не бива да се пишатъ стериотипно. Понеже има едно намаление отъ 20—30—40% въ ценитѣ на тия предмети, налага се автоматически съответно намаление въ сумитѣ, предвидени за покупка на тѣзи предмети, което намаление да бѣде вземено предъ видъ днесъ, при гласуването на бюджетопроекта.

Въ § 58, глава X, за подобрене затворното дѣло, вие четете, че се предвиждатъ за постоянни и временни надничари: ръководители на организирани работилници при Софийския централенъ затворъ 365.000 л. Само за надничари по затворното дѣло е предвидена тая крупна сума! Вие четете по-нататъкъ въ § 77, глава XI, че сѣщо за надничари и възнаграждения на техническия и административния персоналъ при фонда „Съдебни сгради въ царството“ е предвидена една сума отъ 1.000.000 л.

Най-напредъ една бележка. Има постояненъ ръководенъ и технически персоналъ. Вие ще имате щатъ за него, вие ще имате редовни заплати за него. Вие сте въ положение да знаете нуждитѣ на този фондъ отъ редовенъ персоналъ за текущата година, защото строежътъ трѣбва да бѣде по една система, по единъ планъ, по една програма и, следователно, нѣма защо да избѣгвате редовния начинъ, законния начинъ да се предвидятъ поименно специалнитѣ технически и ръководни служби, за да не се поставя въ бюджета еп блос една обща сума отъ 1.000.000 л. за надничари и възнаграждения. По тѣзи два параграфа, значи, вие имате една обща сума отъ около 1.400.000 л. Г. г. народни представители! Излишно е да подчертавамъ, че по-голѣмата частъ отъ тая сума ще отиде сигурно за надничари, които нѣма да бѣждатъ нужди, които не ще могатъ да оправдаятъ своето назначение и жертвитѣ, които прави държавата за тѣхъ. И азъ смѣтамъ, че самъ г. министърътъ на правосъдието, съ тѣзи чувства на законност, които досега е проявявалъ, съ тая грижа да следва и запази известни правни и етични норми, ще бѣде доволенъ, ако въпросната сума се съкрати до единъ минималенъ размѣръ, за да бѣде освободенъ той отъ партизански натиски, срещу които, искамъ да вѣрвамъ, той сигурно ще устои, но срещу които сѣщо така сигурно той би предпочелъ да не хаби своята енергия, за да я пласира другаде и то по-полезно.

Налага се да изтъкна нуждата, щото постройката на съдебни палати, на съдебни сгради въ България да става по единъ общъ и окончателенъ планъ, какъвто, изглежда, досега нѣма въ тая страна, а не по благоусмотрение, но по благоусмотрение на министра, който днесъ ще решава да се строи съдебна палата въ едно село, утре — въ една паланка, като се пренебрегватъ градове първостепенни, окръжни центрове, като се пренебрегва и онеправдава единъ голѣмъ градъ като Пловдивъ, който е, така да се каже, столица на Южна България, който е срѣдище на обширенъ апелативенъ районъ, където има абсолютна нужда отъ една подходяща съдебна палата. Азъ нѣма да скрия, че нѣкои пловдивски общинари, поради късогледство или други осѣдителни причини, навремето

не оказаха онова съдействие, което дължеха на Министерството на правосъдието касателно въпроса за отпускането и фактическо предаване на празно общинско мѣсто и така станаха причина да се забави и до днесъ пристъпването къмъ строежъ на съдебна палата тамъ.

Но вънъ отъ тая забава, която можеше своевременно да бѣде отстранена отъ министерството, азъ намирамъ, че се извърши една тежка неправда спрямо Пловдивъ — вѣрвайте ми, не желая да правя локална политика — като всички свободни суми по фонда се ангажираха другаде и днесъ, даже да би желалъ г. министърътъ на правосъдието да пристѣпи къмъ строежъ на съдебна палата въ Пловдивъ, той вече нѣма тая възможностъ. Защо всичко това? Защото липсваше единъ планъ, при който да се установи, че трѣбватъ първокласни съдебни сгради, нуждата отъ които е голѣма, въпиюща, неизбежна. Това е София. Е добре, Пловдивъ трѣбва да е на второ мѣсто, следъ него идва Русе. Следва подиръ туй втора категория съдебни сгради: въ Варна, Бургазъ, Търново, Стара-Загора и т. н., къмъ които ще се мине постепенно, етареп-weise. — Нѣмаше защо да се хвърлятъ 200—300 милиона лева само за съдебна палата въ София, когато можеха да се похарчатъ само до 100 милиона лева за София, безъ обаче, да има луксове, безъ да се гонятъ абсолютно всички удобства и разкоши. (Възражения отъ мнозинството) Грѣшкитѣ не бива да се повтарятъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): За София не сте правъ.

Г. Говедаровъ (д. сг): Правъ съмъ. Не могатъ да се хвърлятъ 300 милиона лева само за София.

Министъръ Й. Качаковъ: 140 милиона лева.

Г. Говедаровъ (д. сг): Повече сѣ.

Министъръ Й. Качаковъ: Не.

Г. Говедаровъ (д. сг): За Пловдивъ, който е центъръ на Южна-България и на апелативенъ районъ, нѣмаме дадени или отдѣлени поне 20—30 милиона лева, тогава когато, ако вземете смѣткитѣ на фонда, ще видите, че грамадни суми сѣ постѣпвали по фонда съдебни сгради и т. н. отъ Пловдивския апелативенъ районъ — не говоря само за Пловдивъ; азъ говоря въобще. Вие знаете, че сумитѣ по този фондъ постѣпватъ отъ всички сѣдилища. Южна България дава грамадни суми за тоя фондъ; ние ги плащаме като данъкоплатци, като сѣдящи се; ние ги плащаме въ единъ голѣмъ процентъ — може-би 30% до къмъ 40%. Е добре, ние отъ Южна България не получаваме нищо срещу, всичко това. Ето защо занапредъ се налага една система, налага се единъ общъ и пълненъ планъ за строежъ, при който нѣма вече да има благоусмотрение, нѣма да има благоволение отъ власти, а ще има само разумни мѣрки, ще има напълно разумна преценка на интереситѣ на правосъдието и сѣ огледъ на тѣхъ и на интереситѣ на населението, ще се категоризиратъ по значение и времеизпълнение постройкитѣ за съдебни сгради въ разнитѣ мѣста въ страната.

Въ § 78 виждамъ предвидени за възнаграждение на разни комисии и вещи лица и за конкурси 100.000 л.; въ § 79 се предвиждатъ за пѣтни и дневни на командировани лица 50.000 л. Е добре, фондътъ има трима-четирима на редовна служба ръководни лица. Колко и какви ежегодни строежи има, та трѣбва да се предвиждатъ за специални възнаграждения 100.000 л. и за пѣтни и дневни — 50.000 л.? Азъ смѣтамъ, че сумитѣ сѣ голѣми, и добре е, поне при упражнението на новия бюджетъ, да се прояви една по-голѣма грижа, една по-желателна стѣгнатостъ, съ целъ да се постигнатъ икономии въ разходването на тия пера.

Г. г. народни представители! Позвовете ми да изкажа и едно лично мнение, което не ангажира нашата парламентарна група, но което, азъ като депутатъ, смѣтамъ въ днешното трудно време, което живѣемъ, не може да избѣгне отъ моето съзнание, отъ моето чувство на отговорностъ, за да си кажа тукъ, отъ това мѣсто, думата. Въпросътъ е за възстановлението на Пашмаклийския окръженъ сѣдъ.

Както е видно отъ рапорта на председателя на Пловдивския окръженъ сѣдъ, който е представенъ на г. министра на правосъдието, . . .

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Ти гледай да уредишъ Пловдивъ, остави Пашмакли!

Министър Й. Качаков: Нади Пашмакли спада към Пловдив?

Г. Говедаров (д. сг): . . . минималният ежегоден постъпления на дълга из района на Пашмаклийския съдебен окръг са следните: 276 през 1932 г.; 312 — през 1930 г.; 290 — през 1929 г.; 358 — през 1928 г. Минималната ежегодна норма за дълга за самостоятелния окръжен съд трябва да бъде 2—3 хиляди дълга. Въ Пловдив знаете ли колко има?

Министър Й. Качаков: Колко? Кажете!

Г. Говедаров (д. сг): Кажете Вие.

Министър Й. Качаков: Аз имам таблица и ще Ви кажа колко има. Кажете Вие.

Г. Говедаров (д. сг): Аз ще Ви кажа по-нататък. Съгласно доклада на председателя на Пловдивския окръжен съд, дълга от Пашмаклийския окръг се разглежда чрез две командировки от по 10—15—20 дни на едно отделение от Пловдивския окръжен съд. Разходите, които се правят така, са не повече от 20—30 хиляди лева.

В. Савов (нац. л.): Не сте прав.

Г. Говедаров (д. сг): Аз не Ви говоря като пловдивчанин и не искам да смътате, че имам желание или интерес непременно дълга от Пашмаклийския край да дойдат в Пловдивския съд. Аз поставям въпроса по принцип и по-иначе. Има ли смисъл за дълга в Пашмаклийския край, които могат да се свършат в един месец, да установявате отделен окръжен съд, персоналите при който ще получава заплатата за цяла година, а ще работи само един-два месеца? И понеже един колега от там (Сочи болшинството) прекъсва, ще му припомня това, което е заявил . . .

Г. Шонгов (з): Защищаваш своите адвокатски интереси.

Г. Говедаров (д. сг): . . . г. Тодоров, бивш председател на съда в Пашмакли, „Срам ме е, казва, че съм председател на окръжен съд, и работим в годината не повече от един месец, а 11 месеца не работим“. Това са думите на бившия председател на съда в Пашмакли, г. г. народни представители.

В. Савов (нац. л.): Ти го казваш това от себе си.

Г. Говедаров (д. сг): Не го казвам от себе си. Преди малко ми го съобщих д-р Чирпанлиев, преди когото са казани тия думи. Нека отрече.

Г. Шонгов (з): Г. Чирпанлиев е бил адвокат в Пашмакли. Нека каже колко дълга има Пашмаклийският окръжен съд.

Д-р Н. Чирпанлиев (д. сг): Г. Говедаров! Абсолютно не съм съгласен с Вас, и тезата, която защитавате за Пашмаклийския окръжен съд, не я споделям. Най-напред писмото, което четете, не е подписано от бившия председател на съда в Пашмакли.

Г. Говедаров (д. сг): Кажете думите, що цитирах, дали са вярни. Отказвате ли, че сте ми ги казали преди малко?

Д-р Н. Чирпанлиев (д. сг): Бившият председател на Пашмаклийския окръжен съд е Димитър Тодоров, а това писмо, което Вие четете, е подписано от Димитър п. Димитров.

Г. Говедаров (д. сг): Именно за Димитър Тодоров аз Ви говоря. Докладът, който цитувах, е отдално нещо.

Д-р Н. Чирпанлиев (д. сг): Аз Ви казвам, че не споделям Вашето становище, и смътам, че то не може да изразява партийното становище.

Г. Говедаров (д. сг): Аз казах, че това е лично мое мнение.

Д-р Н. Чирпанлиев (д. сг): Вие не можете да подчините интересите на цял един край на интересите на

Пловдивския окръг. Вие не знаете къде е Пашмакли и какво е зимно време там. Вие не сте отивали в Пашмакли.

В. Савов (нац. л.): (Към Г. Говедаров) Въ Пашмакли ходили ли сте?

Г. Говедаров (д. сг): Говорите празни приказки. Не може да се държи един окръжен съд само за 250 дълга.

Д-р Н. Чирпанлиев (д. сг): Не можете интересите на Пашмаклийския окръг да ги подчинявате на тия на Пловдив.

Г. Говедаров (д. сг): Далеч съм от подобна дръзка мисъл. Зная, че не е популярно да се говори от трибуната за съкращаване на Пашмаклийския окръжен съд, разбирам, че не е и партийно удобно всичко това — и моите приятели са прави от известно гледище, но . . .

Д-р Н. Чирпанлиев (д. сг): За интересите на Пловдив не може да пренебрегвате интересите на цял един край. Не забравяйте, че в Пашмаклийския край имаме и национални интереси.

Г. Говедаров (д. сг): Националните интереси ще се запазят и обслужват по други подходи и удачни начини, а не с излишни разходи.

Г. Шонгов (з): Ще Ви кажа един случай. Тази зима имаше едно дълга за ликвидация на бившата кооперация „Тракия“. 60 души свидетели бяха призовани в най-голямата виелица да дойдат в Пловдив и похарчиха хората по 1.000 л. или всичко 60.000 л.

Г. Говедаров (д. сг): По изявленията, направени онзи ден пред мен от днешния председател на окръжния съд в Пловдив, г. Бабаджов, никакви дълга от Пашмаклийския окръг не са гледани в Пловдив. Всички такива дълга се разглеждат в Пашмакли от състав на Пловдивския окръжен съд. Никой не е бил викан от Пашмаклийско в Пловдив. За да видите, че не съм голословен, ще ви прочета най-същественото от недавнатния доклад на председателя на Пловдивския окръжен съд по този въпрос, до г. министра на правосъдието. (Чете)

„Постъпленията на дълга от Пашмаклийския район са свършено слаби, така през 1930 г. — 312 дълга, през 1932 г. — 276 дълга, през 1933 г. ще постъпят максимум 100—180 дълга, тъй като от 1 януарий до 31 март т. г. са постъпили само 20 дълга — количество свършено недостатъчно, за да се оправдае съществуването на един окръжен съд, който трябва да има постъпления минимум 1.000—1.200 дълга годишно.

За издръжката на Пашмаклийския окръжен съд ще са необходими за лични и вещевени разходи най-малко 700.000—800.000 л. и, следователно, разглеждането на едно дълга ще струва на фиска 4.000 л.

Всички постъпили дълга от Пашмаклийския район, съгласно даденото разрешение от повърненото Ви министерство, се разглеждат от един състав на Пловдивския окръжен съд в гр. Пашмакли и, следователно, никой — било страна, било свидетел или нещо лице — не идва в гр. Пловдив, и по този начин се избягва разкарването на лицата от този далечен край, защото наредил съм два пъти в годината всички постъпили дълга от Пашмаклийския район да се разглеждат в гр. Пашмакли . . .

К. Вълчев (нац. л.): Ходят да гледат дълга там през лятото, през време на курорта, а през зимата никой не ходи да гледа дълга.

Г. Говедаров (д. сг): (Продължава да чете) „ . . . от един състав на повърнения ми съд и по този начин обора се твърдението, че от 120 км. идват лица по разглеждане пашмаклийско дълга в гр. Пловдив.

За пътни и дневни на състава, който разглежда дълга в гр. Пашмакли, се изразходват около 30.000 л. годишно и, следователно, разглеждането на едно дълга на фиска ще струва около 150 л., а не 4.000 л.“

Смътам, че за онзи, който има уши да слуша и разум да разсъждава и разбира тия неща и който не влага партизанщина, . . .

Г. Шонговъ (з): Вие били ли сте нѣкога въ Пашмакли, за да говорите за Пашмакли?

Г. Говедаровъ (д.сг): . . . съществува само едно разрешение. Азъ не говоря да отиват хората отъ Пашмакли да се сѣдятъ въ Пловдивъ, но казвамъ, че единъ съставъ отъ Пловдивския окръженъ сѣдъ ще може да разглежда дѣлата въ Пашмакли. Ще стои тамъ месецъ, два месеца, ще стои тамъ три месеца, но нѣма да стои една година. И вие вършите единъ много лошъ мѣстенъ патриотизъмъ, една тъмна партизанска демагогия, когато искате непременно да има окръженъ сѣдъ въ Пашмакли, който да се разтака и тѣне въ бездѣлие 10 месеца, защото само месецъ, до два или три най-много — нито день повече — сж напълно достатъчни, за привършване на цѣлата работа. Това е моята теза, въ това е моето различие отъ Васъ.

Азъ не казвамъ да се каратъ хората да ходятъ отъ Пашмакли въ Пловдивъ. Даже азъ съмъ съгласенъ да има едно специално административно запрещение отъ г. министра, което нито едно дѣло отъ Пашмаклиския районъ да не може да се гледа въ Пловдивъ. Съгласенъ съмъ да се предвиди специална забележка къмъ бюджета, изрично установяваща, че дѣлата отъ Пашмаклиския окръгъ се разглеждатъ въ Пашмакли, да не бѣде никой заставенъ да ходи въ Пловдивъ. Така постигате целта, така задоволявате населението въ неговитъ легитимни интереси, така му пестите време и сръдства. Когато цѣлъ съставъ на отдѣление отъ Пловдивския окръженъ сѣдъ е на разположение и може да иде тамъ, нѣма нужда отъ 16 души нови чиновници: единъ председател, трима сѣдници, единъ прокуроръ, трима секретари и маса канцеларски персоналъ. Кому е потребенъ тоя значителенъ персоналъ въ едно време, когато изнемогватъ държавнитъ финанси, когато говоримъ за икономии, когато сж потребни героически мѣрки? Това, що вършите и поддържате, е партизанство и отъ тукъ (Сочи дѣсницата) и отъ тамъ (Сочи лѣвицата). Вие нѣмате право да бждете противъ поддържаната отъ менъ идея. Дайте да се направи разумното: всички дѣла отъ Пашмаклиския окръгъ да се гледатъ въ Пашмакли; дайте да възприемемъ известни норми, при които нито едно дѣло отъ Пашмакли да не бѣде гледано въ Пловдивъ. Това стига за населението и то ще бѣде доволно. Другото е само демагогия или управническо безволие.

К. Вълчевъ (нац. л.): Това не стига, защото сѣдътъ може само два пѣти да отива да гледа дѣла. Азъ много съжалявамъ, че защитаваме свои интереси. Я питайте г. Стефанъ Петковъ, който вчера се върна отъ тамъ и който ще Ви каже, че не може да се гледатъ дѣлата тамъ презъ всѣко време, поради лошото състояние на съобщенията.

Г. Говедаровъ (д.сг): По що се различаватъ дѣлата гледани въ Пашмакли отъ тия въ Пловдивъ?

К. Вълчевъ (нац. л.): Въ Пашмакли се гледатъ на сезонъ дѣлата!

Г. Говедаровъ (д.сг): То е другъ съвсемъ отдѣленъ въпросъ. — Азъ права позивъ да не се върши партизанство, а да се даде примѣръ на едно разумно, критическо отнасяне къмъ тия въпроси, да дадемъ доказателства, че, като Парламентъ, имаме съзнанието и волята да правимъ разумни, наложителни съкращения и, безъ да се засѣгатъ голѣмитъ правосѣдни интереси на населението въ Пашмаклиския окръгъ, да установимъ възможнитъ икономии въ размѣръ поне отъ 600—700 хиляди лева годишно.

Н. Стамболиевъ (з): Значи, цѣлата речъ била за Пашмаклиския сѣдъ!

К. Вълчевъ (нац. л.): Не държите смѣтка за бедния народъ! На единъ адвокатъ се плаща 1.000 л.

Г. Говедаровъ (д.сг): Нѣмате мораленъ и граждански куражъ да направите това, за което азъ pledирамъ, и да изпълните дълга, предъ който сте изправени. Азъ казвамъ да има и да заседава въ Пашмакли съставъ отъ Пловдивски сѣдъ всѣкога и толкова, когато и колкото е потребно.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Аврамъ Аврамовъ.

А. Аврамовъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Може би нѣкой ще каже: този човѣкъ защо излиза да говори отъ трибуната по бюджетопроекта на Министерството на правосѣдството, като не е компетентенъ?

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Вѣрно е, има много, които ще кажатъ това

А. Аврамовъ (з): Но азъ не ще засегна правото на юриста, той да си каже тежката и отговорна дума тамъ, където трѣбва. Азъ ще засегна изключително бюджетопроекта и отъ кѣде се черпятъ сръдствата, за да стане ясно на народното представителство, че при това положение, въ което се намираме ние днесъ, никога не ще свържемъ двата края.

Позволете ми най-първо да ви кажа, какво че въ 1921/1922 г. бюджетътъ на Министерството на правосѣдството е билъ 67.140.630 л. За издрѣжка на персонала и затворитъ се е плащало 19.830.680 л. Заплатата на тогавашния министъръ на правосѣдството е била 54.000 л. годишно. Тогава е нѣмало представителни пари; министърътъ е получавалъ и като депутатъ 250 л. дневни.

А. Капитановъ (з): Кога не е имало представителни пари?

А. Аврамовъ (з): Ще ми позволите, г. г. народни представители, да направя една смѣтка, за да стане ясно на почитаемото Народно събрание какво би следвало да продаде селянинътъ, за да заплати тѣй предложения бюджетопроектъ. Въ 1921/1922 г. крината жито се е продавала по 80—90 л.; кокошката — 50 л.; литъръ вино — 10 л.; агнето — 250 л.; яйцето — 250 л. и т. н. Тогазъ, г. г. народни представители, председателътъ на Върховния касационенъ сѣдъ е получавалъ 30.000 л. годишно. Следователно, съ 340 крини жито е можело да се изплати заплатата му.

Н. Стамболиевъ (з): Най-добре въ левове да калкулирашъ, а не въ крини.

Ф. Рафаиловъ (д.сг): Той ще държи сензационна речъ.

А. Аврамовъ (з): А днесъ, за да платимъ заплатата на председателя на Касационния сѣдъ, би следвало да продадемъ 5.000 крини жито по 35 л. крината.

Ф. Рафаиловъ (д.сг): По 30 л.

А. Аврамовъ (з): На трима апелативни сѣдници тогава се е плащало по 20.000 л. — 60.000 л. Въ онуй време съ 680 крини жито можеше да се платятъ тѣхнитъ заплати, а днесъ трѣбватъ 1.750 крини жито, за да се платятъ тия заплати.

Т. Кънчевъ (д.сг. II): Въ ечемикъ като ги обѣрнете, още повече ще бждатъ!

А. Аврамовъ (з): Недейте ме пресича, защото знаете ресурситъ, отъ които ще черпите въ утрешния день; нѣма да имате златна мина, отъ кѣдето да копаете злато, а ще отидете да чукате съ пристава и бирника на селския хамбаръ.

Т. Кънчевъ (д.сг. II): Сравнявашъ сѣдницитъ съ добитѣка.

А. Аврамовъ (з): Азъ ще говоря за заплатитъ на служителитъ по Министерството на правосѣдството. На г. Кънчевъ оставямъ правото да каже кой е по-добъръ юристъ, кой е по-добъръ сѣдникъ. Тамъ нѣма да се мѣся.

Въ 1921/1922 г. 27 председатели на окръжни сѣдилища сж получавали 387.080 л., следователно съ 3.000 крини жито е могло да имъ се изплатятъ заплатитъ, а днесъ трѣбватъ 111 хиляди крини жито, за да платимъ заплатата на председателитъ на тия 27 окръжни сѣдилища. Главниятъ прокуроръ при Касационния сѣдъ тогава е получавалъ 20.400 л., следователно съ 2.000 литри вино можеше да се плати неговата заплата (Възражения отъ мнозинството), а днесъ трѣбва да се продадатъ 50.000 литри вино, за да се заплати заплатата на прокурора при Касационния сѣдъ!

Нѣкой отъ мнозинството: Брей! Ти си билъ специалистъ по математика!

Ф. Рафаиловъ (д.сг): Ечемика ще го оставишъ за депутатитъ.

А. Аврамовъ (з): Ще дойда и тамъ. По-нататкъ, г. г. народни представители. Тогава е имало 135 сѣдебни пристави, . . .

А. Циганчевъ (з): Бай Авраме! Ти вървишъ по терка на „Пладне“.

А. Аврамовъ (з): . . . които сж получавали 818.100 л. годишно заплата. Трѣбвало е тогава да се продадатъ . . .

Ф. Рафанловъ (д. сг.): Ха кажи сега колко яйца правятъ?

А. Циганчевъ (з): Той си обърка смѣтките.

А. Аврамовъ (з): Не съмъ си объркалъ смѣтките. — ... 400.000 яйца (Смѣхъ), а днесъ, въ настоящия моментъ, за заплатитъ на сѣдебнитъ пристави, които сѣ намалени съ 26, ще трѣбва да се продадатъ 10.000.000 яйца! (Смѣхъ)

Нѣкой отъ представителитъ: Може ли така да се говори?

Х. Калфовъ (д. сг. Ц): Съ това Вие излагате престижа на Парламента!

Д. Свиновъ (нац. л): Авраме, бе! Ти, като окръженъ съветникъ, колко яйца получаваше?

А. Аврамовъ (з): Ще кажа и това. — Докато въ онова време трѣбваше да се продаде 1/3 вагонъ свини, като се смѣта свинята, че на живо тегло се продаваше 27—28 л. килограмътъ, за да платишъ заплатата на министра отъ 54.000 л., а днесъ за заплатата на единъ министъръ ще трѣбва да се продадатъ 8 вагона свини!

Нѣкой отъ лѣвицата: По този въпросъ си компетентенъ. Това не може да се отрече.

Ф. Рафанловъ (д. сг.): Съ зурли ли ще бждатъ свинетъ?

А. Аврамовъ (з): Г. г. народни представители! За дневнитъ пари на депутата въ онова време трѣбваше да се продадатъ 5 кокошки, за да се получатъ 250 л., или же въ онова време дневнитъ пари на депутата за месецъ се заплащаха съ 150 кокошки. Днесъ за заплащане дневнитъ пари на единъ депутатъ за единъ месецъ, трѣбва да се продадатъ отъ селянина по 20 кокошки на день или 600 кокошки на месецъ! (Смѣхъ)

Ф. Рафанловъ (д. сг.): Съ ечемикъ трѣбва да направимъ смѣтката. (Още по-голѣмъ смѣхъ)

А. Аврамовъ (з): Смѣйте се. Азъ искамъ всички да се обадите, за да се чуе долу ...

Ф. Рафанловъ (д. сг.): Ама ти за демагогия го приказвашъ това нѣщо.

А. Аврамовъ (з): ... какви интереси вие защищавате, за да може да се разбере, кой е касата въ тая страна и откъде могатъ да се взематъ срѣдствата? (Възражения отъ всички страни. Голѣма глъчка)

Ф. Рафанловъ (д. сг.): Ами колко чушки трѣбва да се продадатъ?

А. Аврамовъ (з): Г. г. народни представители! При тая статистика, която ви изнесохъ, азъ не зная, дали може да се намѣри пѣтъ, по който ще свържемъ двата края на държавния бюджетъ. Защо? Когато вие имате петорно и десеторно спадане въ ценитъ на нѣкои земеделски произведения, вие не можете да претендирате за голѣми заплати, вие не можете да претендирате за увеличение на дневнитъ, за увеличение и на пѣтнитъ.

Ф. Рафанловъ (д. сг.): Защо не се откажешъ отъ дневнитъ?

А. Аврамовъ (з): Азъ не мога да разбера, когато на единъ чиновникъ се плаща редовна заплата, когато той се командирова нѣкъде, защо ще трѣбва да получава дневни и пѣтни? У насъ, въ селото, се знае едно: работникъ, ли е човѣкъ, той следва да получи надница, или месечна заплата, срещу което той е длъженъ да отиде да работи тамъ, където му заповѣдватъ. Що за фаворизация е това по отношение на чиновниците? Азъ питамъ: отъ къде ще черпите срѣдствата? Вие може ли да турите ръка на сърдцето си и да кажете, че ние имаме отъ къде да черпимъ ресурси, за да се смѣте тукъ на тая статистика, която ви давамъ?

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Ами ти, защо не се откажешъ отъ дневнитъ?

А. Аврамовъ (з): Азъ не ще се откажа, защото не съмъ дошелъ, като тебе, съ полицейски камшикъ, а съ народно доверие.

Отъ лѣвицата: А-а-а!

Ф. Рафанловъ (д. сг.): Щомъ ти си за намаление на дневнитъ, трѣбва да депозиращъ заявление, да, се откажешъ отъ тѣхъ. Иначе това е демагогия и заблуджение.

А. Циганчевъ (з): Значи, трѣбва да се раздѣлятъ депутатитъ на две категории.

А. Аврамовъ (з): Поне вие отъ тукъ (Сочи мнозинството) недейте приказва, защото сте дошли съ гласа на народа, който днесъ изнемогва, и на който днесъ чергитъ и котлитъ се продаватъ. А вие се надсвивате.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Съ такава демагогия сте дошли.

А. Аврамовъ (з): Не е демагогия. Азъ искамъ единъ да излѣзе да ме опровергае, че не говоря истината, азъ искамъ единъ да излѣзе да каже, че цената на едно агне не е 50—60 л., а е 250 л. Азъ искамъ да се каже това. Всичко това остава за ваша смѣтка. Азъ не ще говоря за убийствата, които сте направили. Азъ тамъ не закачамъ.

Г. г. народни представители! Въ онѣзи времена, когато стойността на земеделскитъ произведения бѣше твърде висока, бюджетътъ на Министерството на правосъдието бѣше 67 милиона и нѣколко хиляди лева, а днесъ имате единъ бюджетъ на Министерството на правосъдието отъ 189 милиона лева. Е, пита се сега: животътъ поскъпна ли отъ тогава до днесъ, въ този моментъ животътъ скъпна ли е, та трѣбва да поддържаеме тѣзи високи заплати, които получаватъ всички чиновници, включително и ние? Защо? Можемъ ли да си дадемъ отговоръ? Имаме ли, както казахъ по-рано, отъ нѣкъде ресурси да черпимъ?

Р. Маджаровъ (д. сг.): Чл. 71 отъ правилника ще трѣбва да се приложи по отношение на оратора.

А. Аврамовъ (з): Или когато дойде да се каже самата истина, ще трѣбва всѣки да вдига шумъ, за да не се чуе, че тукъ се говори искрено и че се изтъква една истина?

Ф. Рафанловъ (д. сг.): Това е демагогия за селско събрание.

А. Аврамовъ (з): Г. г. народни представители! Дошло е време, дори е преминало времето, да се вгледаме въ нещастията на българския народъ. Ще трѣбва да намалимъ бюджета. Не може да се върви изъ тези пѣтъ.

Ф. Рафанловъ (д. сг.): Кажете конкретно какво да се намали.

А. Аврамовъ (з): Азъ виждамъ тукъ, че заплатитъ оставатъ и тази година такива, каквито бѣха миналата година. Защо? Нима храната поскъпна? Нима житото не е 150—2 л., нима хлѣбътъ не е 4—5 л.? А по-рано хлѣбътъ бѣше 8—10 л. Защо тогава не искате да намалите заплатитъ? Азъ не мога да си обясня защо поне отъ тукъ (Сочи земеделцитъ) се подхвърлятъ апострофи. Не бѣхме ли ние ония хора, които се явихме предъ българския народъ преди 21 юний да му кажемъ, че не одобряваме политиката на Сговора и че ще намалимъ задълженията му къмъ държавата? Дойдохме ли ние на властъ? Дойдохме. Намалихме ли нѣщо? Вѣрно е, че има известно намаление, но това намаление е съвсемъ нищожно, това намаление не може днесъ, при падналитъ цени на земеделското производство, да задоволи земеделскитъ маси.

Азъ не ще говоря за отдѣлнитъ параграфи, защото моя компетентностъ не е. Азъ искамъ да защита интереситъ на селското население, отъ което ще черпимъ ресурси. Оставямъ правото на юриститъ, нека тѣ да си кажатъ думата. Виждаме, г. г. народни представители, че се харчи, където трѣбва и където не трѣбва. Отпуска се тукъ единъ кредитъ отъ 20 милиона лева за постройката на сѣдебни сгради. Азъ се чудя: въ настоящия моментъ 20 милиона лева да се отпускатъ за строежъ или покупка на нѣкакви здания! Това е несъвмѣстимо съ тежката криза, която съществува.

Ф. Рафанловъ (д. сг.): Почнати сѣ тѣзи здания, трѣбва да се довършатъ.

А. Аврамовъ (з): Тъзи здания ще трѣбва да се изоставятъ, защото трѣбва да се съобразимъ съ онуй, което имаме днесъ. Когато времената подскататъ, че трѣбва да се строятъ и сѣдилища, и други обществени сгради...

В. Янакиевъ (нац. л): Колко наемъ се плаща?

А. Аврамовъ (з): ... тогазъ ще трѣбва да строимъ. А днесъ, въ този моментъ, ние не можемъ да строимъ, защото нѣмаме срѣдства.

В. Янакиевъ (нац. л): Само въ София се плащатъ 25 милиона лева наемъ за държавните учреждения.

Нѣкой отъ лѣвицата: Ще експортираме.

А. Аврамовъ (з): Можете да експортирате! Вие само за едно сте способни; за другъ експортъ не сте готови, защото нѣмате пипе!

Г. г. народни представители: Тукъ, въ § 77, се предвижда кредитъ за надници и вънаграждения на технически и други лица. Защо сѣ тия надници? Ако имате нужда отъ работници и служаци, дайте имъ не надници, а онова, което се следва по закона, и да се знае колко човѣка има назначени съ заповѣди въ това министерство или кждето и да е, за да може всѣки единъ да види. А тъй, крѣгло, епгрос, толкова пари за надничари, никой не може да разбере кѣде отиватъ. Би следвало надничарскиятъ въпросъ да слѣзе вече отъ спената на българския Парламентъ, защото съ него ние твърде много агитирахме и казвахме, че надничарството трѣбва да се премахне. Е, какво трѣбва още, за да се премахне това надничарство? Ето, този е вториятъ бюджетъ на Народния блокъ, който ще гласуваме, а надничарството не се премахва. Защо? Нима не може по този начинъ, по който казвамъ азъ — съ заповѣди да се назначаватъ?

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Пакъ съ заповѣдъ се назначаватъ, само че се назначаватъ като надничари.

Г. Чернооковъ (д. сг. Ц): Г. Аврамовъ! Ще ми позволите ли само една дума?

А. Аврамовъ (з): Кажете.

Г. Чернооковъ (д. сг. Ц): Искамъ да Ви помоля да изясните, защо избирате Министерството на правосъдието за да говорите противъ голѣмий заплати на чиновниците въобще? Второ, да ми обясните Вашата статистика — защо сравнявате министритъ съ свине, а депутатитъ — съ кокошки? (Веселостъ)

А. Аврамовъ (з): Не, далечъ съмъ отъ тази мисль! (Смѣхъ) Ако, г. Чернооковъ, Вашитъ очи сѣ черни, моята съвѣсть е чиста! Азъ си говоря чисто. Ако искате, да Ви кажа защо. Затуй, защото, ако правимъ смѣтка на крини, много крини хвърля. Азъ търся да взема най-голѣмата цена на животинското производство, за да излѣзе помалко.

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Изчисли ги тогава въ черъ хайверъ. (Смѣхъ)

А. Аврамовъ (з): Г. г. народни представители! Вие можете да се смѣте, можете всичко да вършите, но едно недейте забравя. Азъ апелирамъ къмъ васъ за по-голѣмо съзнание. Недейте се смѣ и надсмива на туй, което се говори. Не можете да отричате туй, което въ утрешния день ще вършите. Не можете да вземете една стотинка отъ никжде другаде, освенъ отъ българския данъкоплатецъ. Азъ ви питамъ, при туй положение, въ което е изпадналъ данъкоплатецътъ, давате ли си смѣтка? Азъ онзи день правихъ предложение за намаление на депутатскитъ дневни, а вие всички се изсмѣхте и казахте: „Демагогия правите!“

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Това е вѣрно, че правите демагогия.

А. Аврамовъ (з): Защо вие не направите нѣщо, за да вадоволите тая демагогия?

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Защо не подадешъ едно заявление да се откажешъ отъ дневнитъ си?

А. Аврамовъ (з): Азъ моля да не се вдига шумъ. Който иска да ме опровергае, да излѣзе тукъ, отъ трибуната, да говори.

А. Циганчевъ (з): Да плати данъкъ този, който демагогуства.

А. Аврамовъ (з): Въобще вие само когато отидете долу, тогава говорите за намаление, когато дойдете тукъ, гледате да не се намалятъ вашитъ заплати! Азъ не мога да се съглася при туй положение на нѣщата...

А. Циганчевъ (з): Бай Авраме! И ти си ги получаваешъ.

А. Аврамовъ (з): И азъ ги получавамъ, защото...

А. Циганчевъ (з): Ще ти кажа аферимъ, ако се откажешъ да ги получаваешъ. Щомъ застава на идеална база, трѣбва да се откажешъ.

А. Аврамовъ (з): Г. Циганчевъ! Ако целта би се постигнала само съ моето отказване, азъ бихъ се съгласилъ съ най-голѣмо удоволствие да се откажа отъ всичкитъ си дневни.

С. Таковъ (з): Ха, откажи се, де!

А. Аврамовъ (з): Целта е друга — за намаления, за икономии. Вие какво пледирате?

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Избирателитъ ти не сѣ съгласни.

А. Аврамовъ (з): Какво сѣ съгласни моитъ избиратели, ако бѣхме ги слушали, ти нѣмаше да седишъ тамъ сега, ами не сме ги слушали. Моитъ избиратели знаятъ какво вършатъ, но ние не правихме, каквото тѣ искатъ.

Правя още единъ апелъ къмъ народното представителство: нека то се взре въ момента, въ който живѣемъ, и въ кризата, която съществува и която е докарала селянина днесъ до положението да търси едно яйце или петъ яйца, за да си купи газъ за вечерята. Да ви кажа единъ случай, за да можете да разберете въ какво положение е селянинътъ. Въ Ескиджумайско се хранихъ на едно мѣсто и питамъ стопанина защо мирише хлѣбътъ му на пиперъ. Той казва: „Защото нѣмаме пари да си купимъ солъ, та съ пиперъ го мѣсимъ“.

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Това не е вѣрно.

А. Аврамовъ (з): Вие можете да отричате, защото сте директоръ на банка, но селянинътъ самъ си знае, какво му е положението. Вие не знаете ли, че той вечеръ трѣбва да запази огъня, за да види да се нахрани, защото нѣма свѣтлина? За васъ това е тайна, за насъ е истина. Оня день дойде единъ и ми се оплаква, че нѣма отъ кѣде да вземе хлѣбъ. Ето положението, на което вие не искате да обърнете внимание. Азъ като народенъ представител изпълнихъ своя дългъ.

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Кажете нѣщо конкретно; кажи какво собствено искашъ, а недей прави само констатации. Препоръчай конкретни мѣрки.

Г. Каназирски (д. сг): Колко кокошки на единъ народенъ представител...

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Колко ечемикъ...

А. Аврамовъ (з): Ние сме си казали думата, селянитъ си казаха думата.

Министъръ Й. Качаковъ: Комисията вчера заседава; трѣбваше тамъ да си кажете думата.

А. Аврамовъ (з): Да нѣма по-голѣма заплата отъ 10.000 л.

Д. Апостоловъ (д. сг. Ц): Единъ касационенъ сѣдия колко получава?

А. Аврамовъ (з): Трѣбва ли още да ви кажа? Азъ вѣрвамъ, че всички милѣемъ за България, независимо отъ това къмъ каква партия се числимъ. Имате резолюции отъ всички, независимо отъ партийната принадлежностъ; почнаха вече резолюциитъ да се взематъ отъ общоселски събрания, защото народътъ не може да понася вече. Като е тъй, нѣма да направимъ престѣпление, ако престанемъ да се държимъ за буквата. Дайте да намалимъ въ всѣко министерство заплатитъ — отъ 10.000 л. нагоре да нѣма заплата — и по тоя начинъ ще реализираме достатъчно срѣдства, за да можемъ да облекчимъ положението долу,

на измъчения народъ. Иначе ще продължаваме да тъпчемъ на едно мѣсто.

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Това е само демагогия!

А. Аврамовъ (з): Праздниятъ стомахъ не може да търпи по-нататъкъ. Защо да не се вземемъ въ истината и да я кажемъ, каквато е? Или следва да чакаме онуй, което не бива да дочакаме?

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Кое?

А. Аврамовъ (з): Г. г. народни представители! Азъ когато говоря, сърдцето ми плаче, защото тамъ съмъ живѣлъ и тамъ ще умра — при народа

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Когато има любовъ, само тогава плаче сърдцето.

А. Аврамовъ (з): Азъ говоря отъ душа и сърдце, искрено, безъ да държа смѣтка кого ще закача и кого нѣма да закача. Когато е дошло за жертви, дайте да направимъ жертви и да дадемъ да се разбере, че и ние милѣемъ за този народъ. 50 и нѣколко години откакъ България е освободена и тоя народъ не е искалъ отъ васъ нищо; вие само сте му вземали. Днесъ дойде моментъ да му се помогне, дайте да му помогнемъ, дайте да не оставимъ този добъръ народъ на произвола на съдбата, защото той загива: днесъ загиватъ 5, утре 10, други денъ — 15.

Ф. Рафаиловъ (д. сг): И следъ туй ставатъ милиони.

А. Аврамовъ (з): Дайте да помогнемъ на народа. Той ще прецени нашата помощ и ще даде награда всѣкому. Но отидемъ ли изъ пѣтя, изъ който сме вървѣли, помнете: народътъ забавя, но не забравя и той ще потърси начинъ и пѣтица да отплати.

Какво има отъ това да се изкастрятъ бюджетитъ на всички ведомства, да се намалятъ всички заплати, за да се създаде едно реално намаление на държавния бюджетъ? Абсолютно нищо. Нека се прекратятъ тия командировки, нека се прекратятъ тия добавъчни, нека за моментъ се прекратятъ тия възнаграждения, съ които се увеличаватъ заплатитъ. Нима не можемъ да преживѣемъ съ по-малко, когато 5—6 милионенъ народъ страда? Нима на 100 хиляди души не може да се намали кефътъ имъ, по-малко да консумиратъ, по-малко разкошъ да иматъ? Не сме ли способни да направимъ това, ние ще се покажемъ неспособни избраници на тоя народъ.

Тия сж думитъ, които искамъ да кажа. Нѣма какво да демагогствувамъ.

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Тая демагогия е много прозрачна.

Нѣкой отъ сговориститъ: Тежко и горко на тоя народъ, когато ще го оправяшъ ти!

А. Аврамовъ (з): Вие ще трѣбва да се взрете въ действителността. Когато днесъ 4-милионенъ народъ долусе огъва, комуто чергитъ продаватъ, вие не можете тукъ да създавате разкошъ.

Нѣколко думи да кажа и по закона за облекчение на селскитъ задължения. Пратихте селянитъ въ сѣдилищата да сключватъ конкордати. Въ моята околия, слава Богу, тоя законъ не принесе полза на селянитъ, защото сѣдната така разсѣждава, че не дава конкордати.

Ф. Рафаиловъ (д. сг): На тебе дадоха ли конкордатъ?

А. Аврамовъ (з): Като дойда до мене, ще ти кажа, ако много те интересува.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Не сж ти дали конкордатъ, затуй имашъ жѣбъ на правосѣдието.

А. Аврамовъ (з): Г. г. народни представители! Нѣкъде 50 л. дългъ на нѣкой селянинъ отъ преди войнитъ. Вие, юриститъ, които ковете законитъ, все оставяте една вратичка, за да може да влизатъ други презъ нея. Сѣдната казва: „50 л. има да давашъ, следователно, това задължение не попада подъ конкордатъ“. И отъ 60 и нѣколко искания за конкордати въ нашата околия, сѣдилищата дадоха конкордатъ само на двама-трима души, и то съ 5% намаление. На останалитъ не се уважиха исканията.

Ф. Рафаиловъ (д. сг): Значи имали сж състояние хората.

А. Аврамовъ (з): Какъ ще оправите тая страна? Какъ ще облекчите тия хора, които изнемогватъ, за задълженията на които приставитъ утре ще трѣгнатъ да имъ продаватъ всичко?

Г. Калъповъ (д): Ти ще я оправяшъ!

А. Аврамовъ (з): Азъ не ще я оправя самъ. Ти и азъ ще я оправимъ, г. Калъповъ. Ние съ тебе заедно сме се избрали.

Д. Ачковъ (нез): Значи съ него заедно сте демагогствували!

А. Аврамовъ (з): Трѣбва съ тебе да се хванемъ заедно, за да я оправимъ. Не казвай, че само азъ ще я оправя.

Д. Ачковъ (нез): Значи сега има едно разкаяние за лъжитъ, които сте пускали?

А. Аврамовъ (з): Не е по силитъ на този или онзи самъ да я оправя. По силитъ на Народния блокъ е да я оправя. Иначе ще докажемъ, че сме измамили тоя народъ само за да ни избере, а не сме мислили за него. Дайте да му помогнемъ! Дайте да му помогнемъ въ последния моментъ, за да ни се отплати той стократно. (Ржкоплѣскания отъ нѣкои отъ мнозинството и отъ нѣкои сговористи)

Н. Гашевски (нац. л): Запази си тая речъ за следния бюджетъ!

Д. Ачковъ (нез): Какъ се подиграватъ съ бай Аврамъ неговитъ приятели, какъ му ржкоплѣскаатъ!

Н. Гавриловъ (нац. л): Може и да се опечати речта на Аврамъ Аврамовъ!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Рашко Маджаровъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Разглежда се бюджетътъ на правосѣдието, бюджетъ на третата власт, върху която се гради правосѣдния режимъ въ нашата държава. При разглеждането на единъ такъвъ бюджетъ не трѣбва да изпадаме въ положението на преждеговорившия ораторъ, който говори за всички видове животни и зърнени храни, нѣмачи нищо общо съ правосѣдното дѣло, дето трѣбва отъ знаещи хора да бжде говорено. Ако продължаваме по този начинъ, ние рѣжемъ коренитъ на това, което представяваме — на българския парламентаризмъ. Не бива, когато говоримъ върху най-сериознитъ работи, да си служимъ съ примѣри, които ни излагатъ и каратъ обществото все повече и повече да мисли, че то не може да намѣри правда, редъ и гарантиране на своитъ интереси тамъ, кждето трѣбва. Затова нека оставимъ растенията да си растатъ.

Н. Стамболиевъ (з): И животнитъ да си живѣятъ!

Р. Маджаровъ (д. сг): Тукъ нѣматъ думата онѣзи, които живѣятъ съ изтърканата демагогия и които мислятъ, че въ България още може да се продължава по сѣщия начинъ да се говори, де щѣло и де нещѣло, да се разправятъ фантазии, съ които можемъ да излѣжемъ хората въ нѣкоя овчарска колиба, въ едно затѣнено мѣсто, но не и тукъ, кждето трѣбва да се говори вѣщо.

Когато се говори и се критикува, че се били харчели пари, за да се строятъ сѣдебни сгради, нека бжде позволено на насъ, които считаме, че освенъ правото да критикуваме, имаме и задължения да защитимъ този строежъ. Отдавна сж минали времената, когато сѣднитъ сж служили подъ стари дървета или когато, до преди 20—30 години, можехме да викаме въ селската колиба или по ханищата на паланкитъ мировия сѣдия да раздава правосѣдие. Страната ни си върви по своя пътъ на развитие. За да можете да упражнявате правосѣдие, както всички културни народи, вие имате задължение — да построите сѣдебни сгради. Критика по този въпросъ не е правена, освенъ отъ хора незнаещи. Но тѣ почти не сѣществуватъ и въ Парламентъ, и въ общество, което трѣбва да го констатираме днесъ. Ставало е само въпросъ, тѣзи, които създадоха фонда — единъ скромненъ инициаторъ бѣхъ и азъ — и опредѣлиха начина на събирането на паритъ, да опредѣлятъ и начина за снабдяването България съ сѣдебни сгради. И вчера въ бюджетарната комисиия азъ поддържахъ — и днесъ ще поддържамъ тукъ — че е необходимо да вървимъ отъ горе на долу: че е

необходимо преди всичко да бъде построена съдебната палата в София, след това да бъдат построени палати там, където има апелативни и окръжни съдилища и най-после там, където има мирови съдилища. Вчерка казахъ, па и днесъ ще кажа, че азъ бихъ заличилъ всѣки кредитъ, съ който се върви отъ долу нагоре по представената таблица и който се отнася за постройка на съдебна сграда за едно или друго мирово съдилище, безъ страхъ, че ще нося отговорностъ. Какъ може отъ тази трибуна да се говори, че се пражосвали пари! За какво? Затуй ли, че се иска да се построятъ обществени сгради, които сж необходими за българското правосъдие?

Минавамъ на втори единъ въпросъ. Г. г. народни представители! Какъ е организирано българското правосъдие е второ нѣщо, което днесъ ние трѣбва да имаме предъ видъ. И миналата година отъ тази трибуна казахъ, и сега казвамъ, че има две гледища по отношение устройството на съдилищата въ България: едно, окръжнитъ съдилища да бъдатъ централизирани и другото, да бъдатъ децентрализирани, съ по-малки състави. Отъ гледна точка на правилното раздаване на правосъдие, приемало се е отъ всички компетентни лица до днешенъ день, че трѣбва да имаме централизирани окръжни съдилища. И вчера въ комисията забелязахъ, и днесъ повтарямъ, че това не се вижда въ днешния законопроектъ на Министертвото на правосъдието

Идвамъ на другъ единъ въпросъ по отношение мировитъ съдилища. Тамъ има единъ дефектъ, който не е отъ сега, отъ времето на сегашния министъръ, който съществува отъ много години и който новитъ условия изискватъ да бъде премахнатъ. Касае се за правдното разпредѣление на мировитъ съдилища въ България. Статистиката, която се води отъ 10 години насамъ въ Министерството на правосъдието за движението на съдебнитъ дѣла въ мировитъ съдилища, ни установява, че ще трѣбва да имаме тъй наречената юридическа география: въз основа на количеството, съчетано съ важността на дѣлата, да стане и разпредѣлението на мировитъ съдилища. Миналата година искахъ това отъ предшествувания министъръ — сегашниятъ не е ималъ време да се занимае съ него — повтарямъ го и сега, защото тази работа ще трѣбва да бъде уредена. Има окръжни съдилища — да не споменавамъ имена — които ще съществуватъ съ 100 решения дѣла на годината; има мирови съдилища, които могатъ да решатъ дѣлата си въ една недѣля, когато имате единъ опитенъ мирови съдия, и почти нѣматъ висши дѣла. Тѣзи съдилища съществуватъ и трѣбва да бъдатъ свободно премахнати. Една юридическа география ще трѣбва да бъде създадена. Това е вториятъ въпросъ, който искахъ да повдигна.

Иде, г-да, третиятъ въпросъ. Азъ бѣхъ готовъ да се откажа отъ думата, ако този, който говори преди менъ, не бѣше си позволилъ отъ тази трибуна смѣлостта, да сравнява заплатитъ на българскитъ съдии съ стойността на кокошкитъ отъ неговия дворъ. Г. г. народни представители! Въ България може да има много гнили нѣща. Азъ съмъ скѣсалъ съ българското правосъдие — цѣли 12 години не се явявамъ предъ него като адвокатъ — и все пакъ твърдя, че грѣшки въ нашето правосъдие сж допустими, но отъ гледна точка на почтеностъ, бихъ казалъ, и качественостъ на работата, българскиятъ съдия може да служи за примѣръ не само у насъ, но и въ много европейски държави. Ето защо, не може да не се чуе протестъ въ Народното събрание, когато хора тукъ, които считатъ себе си неотговорни, които не сж посветени въ мъжната и деликатната работа, която извършва българскиятъ съдия, безъ да иматъ уважение къмъ своята личностъ, израждатъ дебати, като си позволяватъ да сравняватъ заплатата на съдията съ стойността на съответното количество овесъ, ечемикъ и пр. и по тоя начинъ оскърбяватъ представителитъ на една власть, която стои по-здрави отъ изхабенитъ парламенти въ цѣлия свѣтъ, понижаватъ престижа на Народното събрание, рисувайки своята морална физиономия.

Това сж българскитъ съдии, за които искахъ да кажа нѣколко думи.

Г. г. народни представители! Минавамъ на още единъ въпросъ и съ него свършвамъ, защото съмъ решилъ да говоря само 10 минути. Българскитъ съдии изпълняватъ дълга си. Ако спокойствието на обществения редъ у насъ е смутено, ако частнитъ интереси и животътъ на гражданитъ въ нашата страна не сж защитени и ние се намираме още въ анархия, това не е плодъ на бездействието на българския съдия. Той е прилагалъ съ всички законитъ. Може да се каже, че е рѣдко изключение въ България да е имало оплакване отъ неправилно решенъ процесъ. Но какво сж криви съдии, ако ние безразборно поимилваме

осъденитъ отъ тѣхъ престѣпници, и ако вчерашниятъ престѣпникъ, днесъ помилванъ, може да заеме една висока длъжностъ въ България? Такива примѣри има. Какво сж виновни българскитъ съдилища, които раздаватъ правилно правосъдие, когато ние констатираме, че развратници, мошеници, крадци, фалшификатори получаватъ амнистия отъ Народното събрание? Какво сж виновни българскитъ съдилища, когато днесъ не имъ се дава възможностъ да видятъ, че издаленитъ отъ тѣхъ присѣди не се изпълняватъ? Това е главниятъ въпросъ, по който азъ вземахъ думата. Каква страна сме ние? Ние много рѣдко пращаме предъ съдилищата престѣпницитъ, въ особености тия, които сж извършили известенъ родъ престѣпления Г-да! Ние бѣхме навикнали да чуваме всѣка недѣля за по едно убийство; сега чуваме всѣки день по едно, докато най-сетне ще почнемъ да чуваме на день по две-три. Ние компрометирахме нашата страна вънъ, защото, когато искаме да говоримъ тамъ за защита на наши интереси, насъ ни считатъ за варварска страна. Чрезъ бездействието на изпълнителната власть ние направихме общественото мнение да претърпне, създадохме такава апатия у всички, че привикнахме да живѣемъ, безъ да съзнаваме, че живѣемъ въ една страна, въ която човѣшкиятъ животъ не се ценя, а се ценя животътъ на осъдения вагабонтъ, на когото даваме амнистия! Можемъ ли така да продължаваме? И азъ вземахъ думата това именно да кажа. Опозицията не гласува бюджетитъ, но азъ съмъ готовъ да гласувамъ бюджета на правосъдието. Не трѣбва да правимъ критика на правосъдието, а трѣбва Парламентътъ и властта да си изпълнятъ дълга. Убийствата, които днесъ ставатъ, сж едно бедствие, съ което ние ще трѣбва на всѣка цена и правилно да се справимъ. А ще се справимъ, когато погучимъ спокойния отговоръ на г. министра, че най-сетне време е да се каже: „Стига убийства въ България!“ И бждете увѣрени, че ако изпълнителната власть каже: „Стига убийства!“, тѣ ще престанатъ и апатията, която е обхваляла българското общество, да счита убийството и отнемането на човѣшкия животъ като едно обикновено явление; даже нѣщо по-лошо: една да симпатизиратъ на тѣхъ и да се чуватъ думи на одобрение, че е извършено убийство, тая психоза може да обхване, чрезъ психозата на народа, и съдилището. И когато то се почувствува безпомощно, като произнася своитъ присѣди, когато не вижда своитъ резултати и се отпусне — тогава тежко и горко на правова България! Това е, което е страшното за правосъдието.

Азъ свършвамъ, г-да, съ констатацията, че заслужава да бъде изтъкната отъ тази трибуна достойната институция, която се нарича българско правосъдие, вървѣла безпогрѣшно 54 години, отъ освобождението на България. Знаятъ се само три случая на слабостъ въ продължение на тия 54 години.

Азъ считамъ, че мѣрките, които сж се вземали за на-права на съдебни сгради и на затвори, сж били задоволителни и таблицата, която ни е представена днесъ, е съвършено правилна. Но азъ считамъ, г-да, че следъ всичко положително има една въпросителна: убийствата въ България. На тѣхъ трѣбва да се тури край. Азъ искамъ да чуя изявленията на респективния министъръ за решенията на правителството по този страшенъ въпросъ, за да имаме спокойствие, че личността, общественитъ редъ въ България, при доброто правосъдие, което българскиятъ съдия ежедневно раздава, сж защитени. (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ)

П. Стайновъ (д. сг.): Крайно време е вече.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Едва ли има другъ ресоръ въ държавното управление, по който се подчертава еднородно еднаквото разбиране на Парламента. Нѣма срѣди въ този Парламентъ, които да не желаятъ въ нашата страна правовитъ редъ да бъде закрепенъ, всѣки да се чувствува свободенъ и спокоенъ, за да може да отдаде своитъ сили на творчество, на дейностъ. Не вѣрвамъ да има и въ управлението на страната разногласие въ това отношение между разнитъ министри, които се редятъ въ правосъдния ресоръ. И ако все пакъ по този бюджетъ вземаме думата, то е, за да подчертаемъ нашата вѣра какво правосъдието дѣло у насъ ще върви все така по правилния и добре избранъ пътъ, както е вървѣло досега, за да направимъ отъ нашата страна наистина образецъ на една културна и правова държава.

Г. г. народни представители! Всичкитъ условия, за да бъде страната ни правова и културна, сж налице. Ние

имаме един народ, който със своите чудно чисти морални качества дава всичката възможност на неговите управници наистина да го издигнат въ лице на света, като един високо културен и с дарования народ. Г. г. народни представители! Безспорно е, въ организирането на една нова държава не може всичко наведнаж да се постигне тъй, както би тръбвало да бъде то. Нека признаем, че историята на нашето правосъдно дѣло отбелязва все по-добри и по-добри успѣхи и че ние все вървимъ напредъ въ издигане престижа на нашето правосъдие и въ даването възможност на гражданитѣ въ тази страна да получатъ защита на своитѣ права тогава, когато тѣ биха били накрънени. Но все пакъ, г. г. народни представители, тръбва да се признае, че има още много да се върши и може още много да се направи, за да бъдемъ още по-свършени въ нашата държавна организация.

Азъ ще си позволя да спра вниманието на правителството — не само на министра на правосъдието, защото правосъдието, макаръ да е отъ неговия ресортъ, то засѣга общата политика на едно управление и общия интересъ за заздравяване на държавната организация — на това, на което му се обърна внимание и отъ преждеговорившиятъ, именно, че за да бъде правосъдието на висотата на положението си, особено углавното правосъдие, нему сѣ необходими здрави и чисти пинала, срѣдства и възможности, за да може наистина да работи спокойно и да бъде при пълно освѣтление на фактическата обстановка, когато ще решава въпроситѣ. Въ това отношение помощта, която дава администрацията и полицията, държавна или общинска, която даватъ и гражданитѣ, е едно отъ първитѣ условия, за да може правосъдието да процедира добре. И азъ поздравявамъ грижата на управлението да даде всичката възможност на гражданството да се яви въ услуга на правосъдието. Това, което досега правѣше българскиятъ гражданинъ — да гледа да отбѣгва неприятността да се явява въ помощ на правосъдието като свидетел — съ постановлението въ закона за бюджета миналата година, но неприложено, прокарано и тази година съ надежда, че ще бъде приложено, ще се постигне, щото наистина българскитѣ граждани съ малко по-голъма охота да се явяватъ като сътрудници на българското правосъдие.

Нека подчертая и азъ онова искане, което се направи преди малко отъ тази трибуна. Ще тръбва и полицейската властъ да бъде на висотата на своето положение, да бъде добросъвестна въ изпълнението на своя дългъ, компетентна и годна да го изпълни, за да предотвратява всички възможни нарушения на общественния редъ, а когато тѣ се извършатъ, да може оная, който е нарушилъ общественния редъ, да бъде засегнатъ отъ силната ръка на правосъдието.

Но и правосъдната организация у насъ, г. г. народни представители, ще тръбва да претърпи една коренна промѣна въ нѣкои посоки. Ще признаете, г. г. народни представители, че и правосъдната машина у насъ, както изобщо нашата държавна машина, вече е станала много тежка и не е по силитѣ на нашия данъкоплатецъ и гражданинъ, който има нужда да прибѣгва до услугитѣ на правосъдието. Нѣкои слушаха иронично, малко съ насмѣшка, думитѣ на г. Аврамовъ. Но, г. г. народни представители, това сѣ думи, които ще чуете навсѣкѣ, кждето отидете, въ нашето село и въ нашия градъ. Г. Аврамовъ ги предава отъ тая трибуна въ такава форма, въ каквато ги е слушалъ; можеше да ги предаде въ друга форма и да постигне другъ резултатъ. Но едно е ясно — че правосъдието става все по-мѣчно достъпно и скѣпо, не по силитѣ на нашия гражданинъ. И въ тази насока държавната властъ ще тръбва да направи всичко възможно, за да стане правосъдието леснодостъпно за всѣки гражданинъ, който има нужда да се обърне къмъ него. Правосъдната функция на държавата не може да се създава и поддържа съ огледъ на доходи отъ нея; правосъдието не може да се организира съ огледъ да дава по-голъми приходи на държавата, за да покрива своитѣ разходи. Ако всички признаемъ, че безъ осигуренъ редъ въ тая страна не е възможно никакво развитие — стопанско, духовно, културно, социално — и че правосъдието именно е необходимо за осигуряване на реда, ще тръбва да се спремъ на мисълта, че то, макаръ да бъде въ загуба за държавния фискъ, ще тръбва да бъде достъпно за българския гражданинъ.

Въ това отношение, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че не е много мѣчно да имаме малко по-евтино правосъдие въ нашата съ така опростенъ стопански животъ страна. Вземете статистикитѣ, които дава Министерството на правосъдието, и ще видите, че онова, което

е необходимо, за да може въ нашата страна да има установенъ правовъ редъ, за да може въ нашия народъ да закрепне вѣрата, че правосъдието се раздава правилно, че спороветѣ, които изникватъ, се разрешаватъ правилно, то е: най-близкиятъ до народа сѣдия, мировиятъ сѣдия, да бъде на висотата на своето призвание и да стои на службата си съ всичката необходима независимостъ, устойчивостъ и постоянство. Размѣстването на мировитѣ сѣдии, налагащо се отъ организацията на нашето правосъдие, която изисква, щото всѣки мирови сѣдия, който прекара известно време на тая служба, да бъде повишенъ, прави този институтъ непостояненъ. Мировитѣ сѣдии се мѣнятъ много често; а тръбва да признаете, че едно отъ условията, за да може правилно да се раздава правосъдието, е сѣдията да познава не само процеситѣ, но и хората, които се обръщатъ къмъ него.

Презъ 1931 г. въ нашитѣ мирови сѣдилища сѣ постѣпили крѣгло 457.000 дѣла, а въ 1932 г. — 402.000 дѣла. Както виждате има намаление, но то е, не защото спороветѣ намаляватъ, а защото достѣпътъ до сѣдилищата става по-мѣченъ. Все пакъ, като смѣтнете 400.000 дѣла и най-малко по две страни на дѣло, това прави 800.000 души; нека кажемъ, че може да има страни, които да сѣдни и сѣди по нѣколко дѣла, пакъ ще получимъ, че 700.000 души ежегодно очакватъ правосъдие чрезъ мировитѣ сѣдилища. А въ всички окръжни сѣдилища въ страната сѣ постѣпили 64.000 дѣла презъ 1932 г. и 66.000 дѣла презъ 1931 г. Това показва, че правосъдието въ окръжнитѣ сѣдилища засѣга по-малкъ крѣгъ хора; но интереситѣ тамъ сѣ по-голъми.

Но, г. г. народни представители, за престижа на едно правосъдие, за вѣрата на народа, че правосъдието правилно се раздава, не сѣ толкова важни размѣритѣ или голѣмината на интереситѣ, а е важно какъ се решаватъ спороветѣ. И най-малкиятъ интересъ, така абсолютно погледнато, за страната, която се явява да иска защита, може да представлява голѣмъ интересъ. Та не въ размѣритѣ на спороветѣ, а въ правилното имъ разрешаване тръбва да търсимъ закрепването на правосъдието.

Ето защо азъ поддържамъ, че нашето правосъдие ще тръбва да се стреми да издигне до възможно най-голъмата висота института на мировитѣ сѣдии и да ги направи по възможностъ постоянни въ тѣхнитѣ сѣдалища. Г. г. народни представители! Това изисква една малко по-друга организация на нашето правосъдие. Тя ще тръбва да дойде, ако ще искаме наистина да отговоримъ на голѣмото искане на нашия народъ за правилно правосъдие, бързо правосъдие и евтино правосъдие. Азъ смѣтамъ, че независимо отъ възможноститѣ, които имаме, тази реформа ще тръбва да я направимъ по-скоро, защото аслж компетентността на мировитѣ сѣдии при разрешаване спорове вие вече я разширихте достатъчно. Тя може да бъде още повече разширена; но и тъй, както е сега, изисква се наистина правосъдието на мировитѣ сѣдилища да стои на подобаваща висота.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че дългъ на министра на правосъдието е още да се грижи, щото престижътъ на правосъдието да бъде запазенъ не само съ стремежа на тѣзи, които прѣко раздаватъ правосъдието — като пазятъ своя престижъ — но да бъде запазенъ и съ единъ по-ефикасенъ контролъ. Азъ констатирахъ, че г. министърътъ на правосъдието, когато защищаваше въ бюджетарната комисия своя институтъ — сѣдебния инспекторатъ — имаше всичкото желание да засили контрола, и то не толкова технически, но контрола на онова име, на онова положение, което си създаватъ сѣдитѣ, органитѣ на правосъдието, въ обществото.

И нека ми бъде позволено, г. г. народни представители, да привлѣка вниманието на г. министра на правосъдието върху единъ голѣмъ дългъ на министерството. Не бива обществото да бъде изправяно предъ онова, което днесъ става въ срѣдитѣ на нашето върховно правосъдно ведомство. Г. г. народни представители! Ние тачимъ и се мѣчимъ да пазимъ престижа на правосъдното ведомство. И азъ смѣтамъ, че е нашъ дългъ, не заради личноститѣ, които сѣ тамъ, но заради голѣмото значение, голѣмата роль на правосъдния институтъ, да пазимъ престижа на тия лица, които сѣ натоварени съ раздаването на правосъдието. И при най-малкия белегъ, че може въ обществото да се създаде единъ смутъ за нередовности въ нашитѣ правосъдни институти, Министерството на правосъдието тръбва да има възможността да се намѣси, за да бъде загасена навреме искрата, докато тя не се обърне въ пламъкъ да опожари скѣпия ни — скѣпъ за България, скѣпъ за българския народъ — правосъденъ престижъ. Ако нашитѣ закони не даватъ за това достатъчна възможностъ

на властта, която е отговорна за престижа на всички институти в тази страна, ще трябва да се намърят законните сръдства. Но азъ смѣтамъ, че и при тази възможностъ, съ която разполага сега нашиятъ министъръ на правосъдието, той може да не се оставя нѣмъ зритель на всичко онова, което става, за да не бъдемъ свидетели, обществото да издава присъди, защото то ще бъде некомпетентно и може би не добре освѣтлено, за да разреши въпроса.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): По-конкретно.

Министъръ Й. Качаковъ: Кое Ви дава основание да правите това предупреждение?

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. министре! Основание да правя това предупреждение ми дава онзи диспутъ, който се явява вече публично и който ни кара да се занимаваме съ въпроси, по които ние не бихме искали да бъдемъ съдии. Вие го знаете — нѣма защо да Ви поставямъ точка върху и-то.

Р. Василевъ (д. сг.): Думата е за Административния съдъ и за Русенския съдъ.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Спорътъ между „Административенъ прегледъ“ и „Съдийски вестникъ“. Полемика, която се създаде по този поводъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Нека подчертая още едно мое разбиране за правосъдната политика въ нашата страна. Азъ всѣкога съмъ поддържалъ, че правосъдниятъ институтъ трябва да бъде близо до ония, които иматъ нужда да си служатъ съ него, и не бива по числото на дѣлата въ единъ съдъ да решаваме за нуждата отъ съществуването, отъ поддържането въ известно мѣсто на този съдъ.

Може малко да сж случатъ, когато българскиятъ гражданинъ ще има да се обръща къмъ съдействието на съда; но когато ще се яви нужда да се обърне къмъ съдействието на съда, той трябва да има всичкитъ улеснения да получи правосъдието: ще трябва да има улесненията на разстоянието, ще трябва да има улесненията на компетентностъ, ще трябва да има улесненията на всички онѣзи, които сж призвани да помагатъ на българскиятъ гражданинъ, за да получатъ правилно своето правосъдие. Думата ми е за създаването и поддържането на съдилища и тамъ, където географическитъ и политически нужди и интереси заставляватъ правителството да поддържа правосъдни институти. Става дума, напр., за Пашмаклийския окръженъ съдъ.

Г. г. народни представители! Българската държава има единъ голѣмъ дългъ къмъ всичкитъ краища, но особено къмъ ония краища, които ще трябва да разбератъ, че сж краища въ една страна, въ която правовиятъ редъ се установява чрезъ едно бързо, непосредствено за самия гражданинъ раздавано правосъдие. И азъ поддържамъ, че министърътъ на правосъдието е извършилъ една правилна постѣпка — смѣтамъ, че това е дѣло и на правителството — като е съобразилъ не само нуждата да се разрешаватъ определено количество дѣла, но и нуждата, въ известенъ край да има убеждението, че той се третира по единъ начинъ, който наистина му осигурява да бъде край на една страна правово осигурена, една страна съ гарантиранъ правовъ редъ.

Г. г. народни представители! Окръжниятъ съдъ не се състои само отъ съдиитъ — той има и своя следователъ, и своя прокуроръ. А нѣма ли да признаете, г. г. народни представители, че въ времената, които преживяваме — това не е само днесъ — много пѣти гражданитъ иматъ нужда да прибѣгнатъ до услугитъ на прокурора не толкова, за да се получи правосъдие, но да се предотврати известно деяние, което зле излага нашия правовъ редъ, ако щете, нашата администрация, като администрация на една правова държава?

Азъ имамъ случай да привлѣка вниманието на г. министра, да внуши на нашитъ прокурори, че тѣ иматъ дългъ не само да следятъ за правилното раздаване на правосъдието, но че тѣ иматъ и дълга, когато българскиятъ гражданинъ пожелае тѣхната намѣса, за да предотвратятъ едно насилие спрямо тѣхъ, за да предотвратятъ едно престѣпление,...

А. Аврамовъ (з): А когато има превратъ?

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц):... сами тогава да провѣрятъ навреме и намѣсто дали наистина не сж застрашени гражд-

данитъ, дали не е застрашенъ този, който се обръща за съдействие къмъ съдебната властъ.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че по тѣзи въпроси не може да има разногласие и различие въ желанията на всички народни представители, и ако се явяватъ пререкания по тѣхъ, то е само затова, защото ние още не можемъ, когато разглеждаме голѣмитъ въпроси на държавното управление, да се освободимъ отъ ония дребнави закачки, които придружаватъ нашитъ действия дори и тукъ, като народни представители въ тази сграда, където трябва да се изоставятъ всѣкави дребнавости.

Завършвамъ, г. г. народни представители, съ апелъ къмъ г. министра на правосъдието, да се проникне отъ голѣмата нужда, която има нашето правосъдно дѣло отъ реорганизация, разпредѣляне на мировитъ и окръжни съдилища и бързо прокарване на дѣлата въ апелативнитъ съдилища, както и въ Касаціонния съдъ, за да може наистина нашето правосъдие, следъ като е правосъдие на компетентни и подготвени личности, да бъде и бързо.

Привличамъ вниманието на г. министра и върху голѣмата нужда правосъдието да бъде съобразено съ податнитъ сили на българскитъ граждани, да не бъде то единъ луксъ за тѣхъ, а да бъде всѣкога откритъ възможността да се прибѣгне къмъ него. Българската държава трябва да приканва българскитъ граждани да прибѣгватъ за разрешаване на спороветъ си чрезъ съдъ, а не да имъ прави прѣчки и да ги оставя да разрешаватъ помежду си спороветъ, защото тогава тѣ ще се разрешаватъ подъ влиянието на страсти и увлѣчения. Това е необходимо, за да можемъ да запазимъ наистина онова високо ниво на нашето правосъдие, което можахме, съ старанието на всички дейци въ нашето правосъдно дѣло, да създадемъ. (Ржкоплѣскания отъ говориститъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Александъръ Радоловъ.

А. Радоловъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Съжалявамъ, че вземамъ, така да се каже, инцидентно думата по бюджетопоекта на едно министерство, по който отъ мене би се искало нѣщо повече, отколкото сега бихъ могълъ да кажа, но въ всѣки случай азъ счѣтамъ, че мой дългъ е, като бившъ министъръ на правосъдието отъ миналото управление на Земледѣлския съюзъ, да кажа нѣколко думи въ защита на нашето правосъдно дѣло.

Преди всичко азъ трябва да изкажа моето съжаление, че по единъ такъвъ бюджетопоектъ, какъвто е бюджетопоектъ на Министерството на правосъдието, може да става дума за голѣми и за малки заплати.

Н. Стамболиевъ (з): За свини и кокошки!

А. Радоловъ (з): Забележете едно: въ миналото Земледѣлския съюзъ застана на становището, че съдийството ще трябва да бъде издигнато надъ другото чиновничество, че съдийството ще трябва да бъде платено по-добре отъ всички чиновници, които имаме въ страната. И ние навремето създадохме специаленъ щатъ, специална таблица, за по-високото плащане на нашето съдийство. Защото ние сме смѣтали — държимъ и днесъ, когато искаме разумно да говоримъ — че съдийството представлява сольта въ нашия общественъ животъ и че когато ние отидемъ до тамъ, щото да поставимъ нашия съдия въ положението да получава заплата като разсѣленъ, или да получава една заплата, която далечъ не е достатъчна за посрѣщане неговитъ нужди, ние го поставяме предъ опасността да бъде той съблазненъ отъ известни хора, които всѣкидневно се явяватъ предъ него и да не бъде истински радетелъ на правосъдието, ами въ нѣкои случаи да пречупи своята съвѣстъ. Ние не можемъ да искаме да има такива съдии, и затуй сме държали — и азъ, като министъръ на правосъдието, държахъ — че съдията преди всичко ще трябва да бъде добре платенъ и че въ това отношение ние ще трябва да се водимъ не по инстинкта на тоя или оня, ами ще трябва да се водимъ по пѣтищата, по които се е развивало съдебното дѣло въ най-добре уреденитъ правосъдно държави, каквато е Франция, каквато е Англия, и особено Англия, където касаціоннитъ съдии сж по-добре платени даже отъ самитъ министри. Азъ не зная какъ ние можемъ да си представимъ едно съдийство, което да бъде нищожно платено и да искаме отъ него самостоятелностъ, да искаме отъ него да защитава интереситъ на масата, интереситъ на народа!

Азъ не мога да разбера сжщо, защо може да се протестира и да се иска, щото мировиятъ съдия, или съдията-следователъ, или пъкъ окръжниятъ съдъ да седи само на

едно място, да няма дневни, да няма пълни, да няма нищо, когато от друга страна ние искаме правосъдието да бъде по-близко до самото население! Именно затова навремето ние създадохме подвижните мирови съдилища; и подвижният мирови съдия беше длъжен да отива въ по-големите общини, където да раздава правосъдие. Ами че ако на тоя мирови съдия не му предвидим пълни, ако не му предвидим дневни, ако не предвидим нищо за неговия персонал — то значи да му вържем ръцете! И днес, макар това положение да е измънено, има известни останци от него. Нима ние, хората на Земледельския съюз, ще трябва да се обявим против онова, което е желано от цялото земеделско население?

Но земеделското население било въ бедствено положение! Ами че има ли нѣкой, който да отрича това? Но никому не е простено да спекулира, да злоупотребява съ неговото бедствено положение, за да прави лични демаргоски декларации — и нескрени, ще кажа азъ. (Ръкоплъскания отъ земеделците) Всѣки единъ народенъ представител е длъженъ да изпълни дълга си тукъ, преди всичко, като народенъ представител. Вѣрно е, че ние сме длъжни да мислимъ за туй население. Вѣрно е, че то преживява тежки, бедствени дни. Това го знае не само всѣки земеделски народенъ представител, но всѣки единъ народенъ представител, който отъ малко малко се движи между народа. Той вижда каква е мжката му, той вижда какви сѣ нуждитъ му. Но следва ли затуй, защото сѣ тежки времената, защото нуждитъ сѣ голѣми, да вземемъ да поставимъ и нашето правосъдно дѣло въ една мизерия, въ една невъзможностъ да съществува и по тоя начинъ да го хвърлимъ въ ноктитъ на известни лица, които анджакъ това търсятъ, за да може съдията да имъ бѣде маша, да бѣде орѣдие въ тѣхнитъ рѣце? Нима единъ разуменъ човѣкъ — не отъ Земледельския съюзъ, не отъ земеделското население, но отъ която и да бѣде страна — би могълъ да иска това? Никога не може да го иска.

Ние искаме и едното, и другото: искаме независимо, искаме стабилно правосъдие, но преди всичко ще трябва да ценимъ и съдията, ще трябва да зачитаме неговото достоинство и да държимъ съдията действително като единъ жрецъ въ нашия общественъ животъ — жрецъ, който раздава правосъдие, жрецъ на Темида. Нека работимъ именно за това.

Ние въ миналото сме работили за такова правосъдие, ние сме се гордѣли съ него. Не може никой да гсвори, никой не е излѣзълъ до днесъ да говори противъ нашето дѣло въ правосъдната областъ, противъ прокаранитъ въ правосъдното дѣло въобще наши разбирания. И азъ казвамъ: не мога просто да асимилирамъ, за себе си, защо по такъвъ единъ бюджетопроектъ, какъвто е бюджетопроектътъ на Министерството на правосъдието, ние ще искаме да приказваме приказки, на които съвършено не е тукъ мѣстото! Нима сѣ кокошки, сѣ свини и пр., и пр. трябва да правимъ изчисление на заплатитъ? Ние можемъ да правимъ изчисления каквито ще да бждатъ, където и да бѣде другаде, но тукъ, въ Парламента, да правимъ подобни сравнения — и особено по правосъдното дѣло — това е най-малко простено. Не можемъ да правимъ именно тукъ тия сравнения.

А. Аврамовъ (з): Казвамъ една истина.

А. Радоловъ (з): И азъ съжалявамъ, че се иска по такъвъ начинъ да се унизи достоинството на нашето съдийство или — косвено или нежелано, волею или неволею — да се направи това съдийство орѣдие въ ръцетъ на други сортове спекуланти. Това не е въ интереса нито на земеделското, нито въобще на цялото българско население.

Този пътъ не е пътътъ на Земледельския съюзъ — той е съвършено кривъ пътъ. Нашиятъ пътъ е очертанъ въ миналото, одобренъ отъ нашия съюзъ, одобренъ и отъ самото общество.

Ние искаме бързо правосъдие. Е добре, ние не можемъ въ тоя случай да се стиснемъ и да кажемъ: тукъ ще съкращаваме, тамъ ще съкращаваме — и да не дадемъ онова, което е необходимо, за да имаме действително едно бързо правосъдие. Ние виждате, че нѣкои дѣла, като по изключение, се гледатъ твърде бързо — така, напр., по убийства, а особено по убийства, станали при такива обстоятелства, които затрогватъ цялото общество. И виждате, когато правосъдието си каже навреме думата, това се отразява благотворно върху цялото население, върху цялия нашъ общественъ животъ, и правосъдието се издига въ очитъ на обществото.

Ето въ туй отношение ще трябва министърътъ на правосъдието да си вземе бележка, за да могатъ дѣлата да се движатъ най-бързо и не само тукъ и тамъ, по нѣкое дѣло за убийство, ами, напротивъ, всичкитъ дѣла ще трябва да се движатъ най-бързо. Имайки бързо правосъдие, ние ще имаме най-правилно и най-добро правосъдие. Защото много престѣпници, разчитайки на бавното правосъдие, разтакатъ дѣлата съ години, и по такъвъ начинъ и правосъдието изгубва всѣкакъвъ смисълъ. Ние въ миналото сме действували и направили всичко възможно, щото правосъдното ни дѣло да се развие въ това отношение. Препоръчваме да се продължи въ това направление и смѣтамъ, че министърътъ на правосъдието днесъ ще има същата грижа. Защото доста много зависи и отъ него, за да бѣде нашето правосъдие по-бързо и по-ефикасно.

Г. г. народни представители! Повдигна се единъ въпросъ, който, безспорно, има своето значение — въпросътъ за помилванията и за амнистията: да няма помилвания, да няма амнистия!

Туй никога не е практикувано. Само че не бива да се злоупотребява. Азъ уважавамъ думитъ на г. Рашко Маджаровъ, който следъ менъ бѣше министъръ на правосъдието. Презъ времето на Сговора не една амнистия се даде, но, за съжаление, дадоха се едностранчиви амнистии.

С. Кирчевъ (з. Ст): Два пѣти дадоха амнистия за тѣхъ си.

А. Радоловъ (з): А когато се дава амнистия, тя не трябва да бѣде едностранчива, тя трябва да засѣга и дветѣ страни. Искашъ ли да създадешъ вътрешно омиротворение, искашъ ли да омиротворишъ страната, не можешъ да амнистиращъ само хората, които сѣ отъ твоята страна, а на хората отъ противната страна да не давашъ амнистия. Даже, когато се амнистираха всички престѣпници, и ония, които сѣ извършили престѣпления по поводъ на преживѣнитъ събития следъ 9 юний, на хората отъ Земледельския съюзъ, на другия лагеръ, пакъ не се даде амнистия. Азъ бихъ желалъ тогава г. Рашко Маджаровъ да издигнѣше своя гласъ за защита на правосъдието. . . .

С. Ризовъ (з): Г. Радоловъ! Даде се амнистия на престѣпниците, а на избититъ не се даде!

А. Радоловъ (з): . . . и за еднакво гледане. Тогава той би билъ правъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): Ама и Васъ като министъръ Ви амнистирахъ. На Васъ лично Ви дадохъ амнистия.

А. Радоловъ (з): Съжалявамъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): На всички васъ дадохме 3 амнистии за 3 месеца. Вие знаете това. Васъ като министъръ Ви амнистирахме.

А. Радоловъ (з): Г. Маджаровъ! На мене амнистия не сте дали, защото мене съдѣтъ ме оправда — нали тъй!

Р. Маджаровъ (д. сг): Ами по дѣлото за търновскитъ събития?

А. Радоловъ (з): Азъ не съмъ вземалъ участие въ търновскитъ събития, г. Маджаровъ!

Р. Маджаровъ (д. сг): А-а-а!

А. Радоловъ (з): Така е. Въ деня, когато станаха събитията въ Търново, азъ говорихъ на събрание тукъ, предъ Казиното.

Р. Маджаровъ (д. сг): Нарушихъ закона и дадохъ заповѣдъ на прокурора да Ви пустне. Какво говорите? Ние съ Васъ се познаваме.

А. Радоловъ (з): Добре, но въ всѣки случай ще се съгласите, че останаха много и много земеделци неамнистирани, когато трябваха и тѣ да бждатъ амнистирани.

Р. Маджаровъ (д. сг): Амнистирайте ги вие.

А. Радоловъ (з): А, да ги амнистираме ние! Не може, когато амнистиращъ единитъ, да не амнистиращъ и другитъ. Ето, тамъ ми е думата. А когато ние давахме амнистия, ние не правѣхме разлика между единитъ и другитъ. И ако въ бъдеще — дай, Боже, да няма условия за амнистия — се наложи да се дава амнистия, и министри, и пред-

ставители въ Парламента винаги трѣбва да иматъ предъ видъ общитѣ интереси, интереситѣ и на дветѣ страни, а не само интереситѣ на своитѣ хора.

Д-тъ на всички ни е да работимъ за издигането на правосъдието. А правосъдието ще се издигне, когато нашитѣ сѣдии бѣдатъ поставени въ положение на независимостъ — независимостъ материална и независимостъ морална — когато сѣдитѣ бѣдатъ избавени отъ мораленъ тормозъ. Да не може единъ адвокатъ или единъ силенъ партизанинъ на деня да отиде при единъ мирови сѣдия, или при единъ членъ-сѣдия, или при нѣкои чиновникъ отъ сѣдебното ведомство и да му каже: приятелю, да си опичашъ ума, защото има това или онова — и по такъвъ начинъ да заставя често пѣти органа на правосъдието да измѣня на своя дългъ, на своята съвѣсть. Защото, ако днесъ едни правятъ това, ако днесъ известенъ сѣдия се огъне или пречупи, безспорно, утре други ще правятъ сѣщото; и този сѣдия, който се е огъналъ или пречупилъ предъ първитѣ, ще се огъне и ще се пречупи после и предъ другитѣ. А такъвъ сѣдия вече не е сѣдия. За такъвъ сѣдия нѣма мѣсто въ правосъдното дѣло. Но, преди всичко, ние, народнитѣ представители, хората, отъ които се иска да крепимъ това правосъдие, ще трѣбва да си вмѣнимъ въ дългъ да защитимъ сѣдитѣ, кѣдето и да бѣде, защото, казвамъ, той е погрѣбенъ не на отдѣлни личности, а на цѣлото общество. И нашето сѣдичество е истинско, е народно сѣдичество, е сѣдичество на своето мѣсто, когато издава присѣди, но съобразно своя разумъ, своята съвѣсть и законитѣ, които му сѣ представени да изпълнява. Ето за това сѣдичество всички ние ще трѣбва да работимъ тукъ.

Г. г. народни представители! Издига се още единъ голѣмъ въпросъ, по който винаги се е отговаряло отрицателно. Днесъ така или иначе имаме несмѣняемо сѣдичество, макаръ че мнозина се опитаха да си играятъ съ него, даже и при тая негова несмѣняемостъ. Ние не можемъ да одобримъ това поведение, защото това е равносилно да се посѣга пакъ на съвѣстѣта, на почтеностѣта и на достоинството на самия сѣдия. Такъвъ единъ сѣдия, заплашванъ, често пѣти, отъ слабостъ може нѣкогѣ да се подале. Но, поставя се другъ единъ въпросъ — за независимостѣта и за несмѣняемостѣта на нашата прокуратура, на нашия паркетъ. И азъ смѣтамъ, че Министерството на правосъдието ще трѣбва да се замисли и по този въпросъ, за да се създаде несмѣняемостъ и на нашитѣ прокурори. Само въ такъвъ случай тѣ биха могли и биха изпълнили своитѣ задължения, като блюстители на законитѣ въ страната, като защитници на обществения интересъ. Защото днесъ така при смѣняване, или при увольнение, както това може да стане, може да се играе съ тѣхъ. А обществениятъ интересъ иска, щото никой да не може да си играе съ сѣдитѣ билъ той титуляренъ сѣдия, билъ той прокуроръ, билъ той следователъ, билъ той какъвто и да бѣде. Така че налага се, необходимо е, да се замислимъ върху този въпросъ и да създадемъ едно несмѣняемо прокуровство така, както има създадена несмѣняемостъ и за нашитѣ сѣдии.

Независимо отъ това — както навремето ние бѣхме замислили, и законопроектътъ даже мина на първо четене — въпросътъ за сѣдебната полиция тоже ще трѣбва да се разреши. Не е достатъчно да имаме само добри прокурори; не е достатъчно само да имаме добри следователи — ще трѣбва тия прокурори и тѣзи следователи да иматъ свои оръжия, да иматъ свои пипала, съ които да работятъ. Не може единъ обикновенъ полицаи, който не познава сѣдебното дѣло, сѣдебното ведомство, да изпълнява и длъжността на органъ на правосъдното дѣло. Ние ще трѣбва да възприемемъ и това нѣщо, да си създадемъ сѣдебна полиция, която, като се обучи добре, като се запознае съ своитѣ задължения, ще може да бѣде и добра помощница за издирване и за наказване на престѣпленията.

Г. г. народни представители! Ние ще трѣбва да се стреснемъ и въ това отношение. Вие виждате, че ставатъ убийства всѣкидневно; вие виждате, че убийцитѣ въ рѣдки случаи се намиратъ или се залавятъ. Ние заприличаваме не вече на една културна, не вече на една европейска държава, ами вземаме една съвършено друга физиономия. Но тия убийства били политически! Нищо насъ не ни оправдава. Ние сме длъжни да вземемъ своитѣ мѣрки и да направимъ всичко възможно не само за прекращаване, ами за унищожаване на тия убийства. Ако се създаде единъ решителенъ законъ за извънредно правосъдие спрямо тѣзи убийства, които се извършватъ, като политически, отъ разни македонски и други организации, азъ ви увѣрявамъ, че нѣма да мине дълго време, когато ще се ликвидира въобще съ тия убийства. Защото тѣхното оръжие — на което сѣ заповѣдали, кой знае откъде, откъдето щатъ да му заповѣдатъ — ще знае, че при тая запо-

вѣдь, която му се дава да извърши убийство, надъ него-вата глава виси бесилка, даже и ако е малолѣтенъ. Защото този, на когото даватъ заповѣдь за убийство, който вади пистолетъ и отива да стреля всрѣдъ града, той не убива само тѣзи, които си е поставилъ за целъ да убива, а убива и други. Ние не можемъ и не бива да бѣдемъ снизходителни, а, напротивъ, ще трѣбва да защищаваме България като правова държава, като една културна държава, като една правосъдна държава. Стига това избиване по софийскитѣ улици, по пловдивскитѣ улици, по станимашкитѣ улици и въобще по цѣла България. Единъ министъръ на вътрешнитѣ работи може да създаде законъ за ограничение носенето на оръжие отъ българското гражданство. Но този законъ може да ограничи само добритѣ български граждани; той не може да се приложи спрямо ония, които носятъ карабини подъ своитѣ пелерини, които носятъ по нѣколко парабели въ своитѣ джобове, защото и оня, който ще прилага закона, помислюва за себе си. Въ тая случай Министерството на правосъдието или Министерството на вътрешнитѣ работи ще трѣбва да създаде единъ специаленъ законъ, за да се защити, както казахъ, и българската държава, и престижътъ на българското правосъдие.

И тъй, азъ свършвамъ, като апелирамъ къмъ всички, да направимъ възможното отъ наша страна. Нека дадемъ всички жертви, нека дадемъ необходимитѣ усилия, за да издигнемъ нашето правосъдно дѣло на подобаваща висота. Имамъ ли едно добро правосъдие, правосъдие на своята висота, ние действително ще бѣдемъ записани въ ранга на културнитѣ държави. Но нѣмаме ли добро правосъдие, дойде ли нашето правосъдие дотамъ, че да стане като правосъдието на нѣкои държави — имената на които не искамъ да споменавамъ — тогава ние ще сме една обикновена ориенталска страна, която ще бѣде ценена само като такава, но не и като правова страна. Завършвайки, казвамъ: нека да направимъ всичко за издигането на нашето правосъдно дѣло! (Ръкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ И. Качаковъ: Г. г. народни представители! Взелитѣ участие въ дебатитѣ по бюджетопроекта на Министерството на правосъдието оратори, като изключимъ бележитѣ имъ по нѣкои отъ разходнитѣ пера въ бюджетопроекта, всички одобриха правосъдната политика на правителството и съ това улесниха моята задача, да не се спирамъ много по тая въпросъ — да защищавамъ политиката на правителството, въ което и азъ участвувамъ.

Г. г. народни представители! Правителството има съзнанието за голѣмото значение на сѣдебната властъ, като най-важния устой на държавното управление. И заради това, по отношение на сѣдебната властъ то има грижата да запази онова положение, което ѝ е създадено по чл. 13 отъ конституцията и отъ закона за устройството на сѣдилищата. Това голѣмо значение на сѣдебната властъ — най-важниятъ устой на държавното управление — налага на всички да я защитатъ съ потребния респектъ, който нейното положение налага; на самитѣ лица пѣкъ, които сѣ натоварени съ отправлението на нейнитѣ функции, да я държатъ на подобаваща висота; на всѣко правителство да гарантира пълната независимостъ и самостоятелностъ на сѣдитѣ: да създаде едно абсолютно спокойствие, което е необходимо, за да може сѣдитѣ да прилагатъ съ всичката строгостъ законитѣ къмъ всѣки отдѣленъ случай, безъ да се страхуватъ, че решаването на голѣмитѣ процеси, противъ която и да е личностъ, по съвѣсть и по убеждение, отъ тѣхъ, може да повлияе на тѣхното положение.

На второ мѣсто правителството трѣбва да има грижата за духовното и моралното повдигане на сѣдитѣ: за подобрене на тѣхното материално положение и за поставяне сѣдилищата въ удобни помѣщения; съ една дума — създаване благоприятни условия за правилно правораздаване.

Изпълнило ли е правителството тия свои задължения къмъ сѣдичество? Първото негово задължение — да осигури, да запази пълната самостоятелностъ и независимостъ на сѣдитѣ, при отправлението на тѣхнитѣ функции, е напълно изпълнено. Сѣдийската несмѣняемостъ, която у насъ отъ години вече е една светлина за всички ни, е напълно зачитана. Нѣщо повече, съ последния законъ за устройството на сѣдилищата, правителството създаде по голѣма сигурностъ за стабилитѣта на сѣдитѣ, като премахна участието на сѣдебнитѣ инспектори въ дисциплинарния сѣдъ и по този начинъ остави контролата да се упражнява изключително отъ самитѣ сѣдии спрямо провинитѣ тѣхни другари.

По отношение поддържането на пълното спокойствие на всички съдии, натоварени с отправление на съдебни функции, няма нужда да се каже нито дума, защото днес няма две мнения между съдии и министерство, между опозиция и Народен блок, че наистина за съдиите е осигурено пълното спокойствие при правораздаването.

По отношение на тяхното материално положение правителството, въпреки големото си съзнание, което има, че трябва да се подобри положението на низшите съдии, на мировите съдии и на член-съдиите въ окръжните съдилища, среща мъжкотии въ изпълнението на тая своя задача, поради големото финансово затруднение на държавата.

Тукъ се направиха критики, очевидно съ демагогска цел, за големите заплати на съдиите. Но ако обърнем бюджета, ще видим, че мировите съдии получават 4.400 л., а член-съдиите въ окръжните съдилища 5.500 л. Като намалите тия суми съ 20%, ще имате, че един член-съдия получава 4.400 л. месечно, а един миров съдия — 3.200—3.300 л. Като вземем пред вид важността на тяхната длъжност, големият ценз, който трябва да имат, и сравним заплатите, които те получават, съ заплатите, които получават чиновниците по другите ведомства, без този висок ценз и без тази голяма отговорност, ще се убедим, че наистина мировите съдии, съдиите-изпълнители, допълнителните член-съдии и член-съдиите въ окръжните съдилища получават сравнително много ниски заплати и дълг е на правителството да има грижата да подобри тяхното положение.

Трябва, обаче, да похвалим нашето съдийство, че то никога въ конгресите си не е вземало решения да предяви искания спрямо правителството за подобрене на неговото материално положение. Нещо повече, то не само никога не повдига този въпрос, но иде да отиде от осъждания си срѣдства ежесмесни вноски, за да образува и поддържа фонда „Правна книжнина“, съ който да може да изпълни другото задължение на правителството къмъ него — да подпомага усъвършенствуването на неговата подготовка. И докато правителството по същитъ причини — финансови затруднения на държавата — не е изпълнило и този свой дълг, съдийството по своя собствена инициатива отиде от осъждания си срѣдства, за да образува и фондъ „Правна книжнина“, който има предназначение да подпомага подготовката и усъвършенствуването на съдиите.

Т. Кънчев (д. ст. Ц): На каква сума достига този фондъ?

Министъръ Й. Качаковъ: Понастоящемъ този фондъ има 1 милионъ 200 хиляди и нѣщо.

Р. Маджаровъ (д. ст): Г. министре! Вѣрно ли е, че този фондъ е изхарченъ?

Министъръ Й. Качаковъ: Не. Погрѣшно е блокирана сумата, но не е изхарчена.

Р. Маджаровъ (д. ст): Това съ частни пари на съдиите и министърътъ на финансите няма право да ги изхарчи.

Министъръ Й. Качаковъ: Погрѣшно е блокирана сумата.

Р. Маджаровъ (д. ст): Слава Богу!

Министъръ Й. Качаковъ: Когато е било дадено нареждане да бъдатъ блокирани сумите по всички фондове, и тази сума погрѣшно е била блокирана, но тя не е изхарчена, за щастие.

Г. г. народни представители! При това положение азъ няма да се справамъ на отношенията на правителството къмъ съдиите и на неговата правосъдна политика. Както казахъ и по-рано, и ораторите, които изхождатъ отъ опозиционните парламентарни групи, сами дойдоха да признаятъ тая политика на правителството и да му отдадатъ заслужената похвала.

Азъ ще мина сега да отговоря на нѣкои бележки, които се направиха отъ г. г. ораторите.

На първо мѣсто се направи бележка, че имало бавност въ правораздаването. Тази бележка е права само по отношение на Върховния касационенъ съдъ.

Р. Василевъ (д. ст): И на Русенския апелативенъ съдъ.

Министъръ Й. Качаковъ: За да имате представа какъ съ се движали дѣлата въ Върховния касационенъ съдъ, азъ ще ви прочета отчета за неговата дейностъ. Презъ 1932 г. съ постѣпили граждански дѣла 3.767, уголовни дѣла 4.476; насрочени съ били граждански и уголовни дѣла общо 8.609; отъ тяхъ съ били решени граждански дѣла 3.129 и

уголовни дѣла 4.843. Или всичко отъ постѣпилите общо 8.243 дѣла въ Върховния касационенъ съдъ съ решени 7.972. Следователно, и тази година въ Върховния касационенъ съдъ съ останали неразгледани 271 дѣла, или висящите му дѣла съ се увеличили съ 271. А всичките висящи дѣла въ края на 1932 г. съ възлизали на 10.479. Отъ тѣзи цифри се вижда, че при този съставъ на Върховния касационенъ съдъ дѣлата ще се гледатъ отъ него съ закъснение 15 месеца отъ постѣпването. Тукъ, следователно, се налага да стане едно облекчение на работата на Върховния касационенъ съдъ, като дѣлата, които представляватъ по-дребни интереси, бъдатъ прехвърлени да се гледатъ по касационенъ редъ отъ съответните апелативни или окръжни съдилища. Това може да стане, защото отъ висящите 5.202 уголовни дѣла само 3.894 съ отъ общъ характеръ, а другите съ отъ частенъ характеръ и по закона за подобрене земеделското производство и опазване полските имоти. Няма никаква прѣчка дѣлата за обиди и клевети да се иззематъ отъ компетенцията на Касационния съдъ и да останатъ да се разглеждатъ по касационенъ редъ отъ съответните апелативни съдилища. Съ това ще можемъ да намалимъ работата на Касационния съдъ, за да може той при тоя съставъ въ две години да достигне да разглежда дѣлата съ закъснение една година.

Отъ апелативните съдилища Русенскиятъ апелативенъ съдъ е съ много висящи дѣла. Къмъ 1 януарий т. г. той има 9.141 висящи дѣла и гледа дѣлата съ закъснение отъ 4 години. За да можемъ да ускоримъ движенията на дѣлата въ този съдъ, ние увеличаваме състава му съ двама членове-съдии и единъ подпредседател, като се надѣваме, че така увеличенъ съставътъ му, и особено съ усвоената напоследъкъ отъ него практика да не отлага дѣлата, по които въ въззивните жалби не съ посочени доказателства отъ страните, ще може и той въ продължение на две години да почне да гледа дѣлата съ закъснение една година.

Софийскиятъ апелативенъ съдъ е най-добре. Той има 4.800 висящи дѣла и една експедитивност, която представлява гаранция, че въпреки намаляването на неговия съставъ съ трима членове-съдии той ще може въ края на тази година да намали числото на висящите си дѣла.

Пловдивскиятъ апелативенъ съдъ също така е съ много висящи дѣла — 9.279. Но отъ началото на тази година, поради усвояване на тази практика, да не отлага уголовните дѣла, по които няма посочени доказателства въ въззивните жалби, той си е намалилъ броя на висящите дѣла. И затова ние увеличаваме тамъ числото на съдиите само съ единъ член-съдия, като се надѣваме, че така засиленъ, ще може и той да гледа дѣлата съ 1½ година въ първо време, а после съ една година закъснение.

За окръжните и мировите съдилища може да се похвалимъ, че те съ по-ажуръ, те движатъ дѣлата по-бързо и тамъ това закъснение, което има въ Русенското и Пловдивското апелативни съдилища и въ Касационния съдъ, го няма.

Направи се бележка, че министерството не упражнявало ефикасенъ контролъ върху работата на съдилищата. Този упрекъ, г. г. народни представители, е съвсемъ неоснователенъ. Напротивъ, министерството движи много съдебния инспекторатъ. Съдебните инспектори съ въ постоянни ревизии на окръжните и мировите съдилища.

Ще ви дамъ сведения за извършената отъ тяхъ работа. Ревизирани съ и трите апелативни съдилища отъ главния съдебенъ инспекторъ. Съдебните инспектори, всѣки въ своите райони, съ направили следните ревизии. Ревизирани съ окръжните съдилища и паркетите при тяхъ въ София, Трънъ, Кюстендилъ, Бургазъ, Севлиево, Търново, Кърджали, Сливенъ, Ямболъ, Русе и Пловдивъ; или всичко отъ 25 окръжни съдилища презъ миналата година съ ревизирани 11. Като имате предъ видъ, че тукъ попадатъ най-големите окръжни съдилища, каквито съ Софийското, Пловдивското, Русенското, Търновското и Бургазкото, ясно е, че повечето отъ съдилищата съ ревизирани, тъй като останалите 14 окръжни съдилища съ по-малки и ще бъдатъ ревизирани вѣроятно въ по-малко отъ година време.

Ревизирани съ следните следствени участъци: всичките въ София, Трънскиятъ, Кюстендилскиятъ, Бургазкиятъ, Севлиевскиятъ, всичките въ Търново, Кърджалийскиятъ, Сливенскиятъ, Ямболскиятъ, I и II Русенски и I и II Пловдивски; всичко 21 отъ 53.

Ревизирани съ и следните мирови съдилища: Трънското, I и V Софийско, I и II Бургазко, I и II Търновско, Кърджалийското, I и II Сливенско, I и II Ямболско, Койнарското, I и II Русенско, трите Пловдивски, Лъдженското и Берковското; всичко 20.

Н. Гавриловъ (нац. л.): Малко е.

Министъръ Й. Качаковъ: Малко е, но имайте предъ видъ, че и председателитъ на окръжнитъ сѣдилища вършатъ ревизии на мировитъ сѣдилища. Така че и този резултатъ е задоволителенъ. Ние правимъ ревизии на мировитъ сѣдилища обикновено когато имаме оплакване, че освенъ бавностъ въ гледане на дѣлата, има и углавна отговорностъ.

Отъ тия данни се вижда, г. г. народни представители, че сѣдебниятъ инспекторатъ е въ постоянно движение и чрезъ ревизитъ, които прави, държи сѣдитъ въ будно състояние. Съ тия ревизии утайката, която се явява тукъ-тамъ, се отстранява, уеднаквява се сѣдебната практика и тамъ, където се правятъ грѣшки, се изправятъ. По този начинъ се коригира и несмѣняемостта, тъй като иначе, оставенъ безъ контролъ, сѣдията, при положението, че е несмѣняемъ, че неговото служебно положение е гарантирано, може да се самозабрави и по този начинъ несмѣняемостта, отъ условие за добро правосѣдие, да стане едно зло за правораздаването.

Друга критика, която се направи, е тая за строежа на сѣдебни сгради. Каза се отъ нѣкои отъ говорившитъ, че нѣмало никакъвъ планъ въ строежа на сѣдебни палати и че такъвъ планъ трѣбвало да има, за да не ставатъ той безразборно. Трѣбва да отхвърля това обвинение, г. г. народни представители, защото строежътъ на сѣдебни сгради не е ставалъ безразборно, нито произволно, по усмотрението на министра, тъй като министърътъ, по закона за постройка на сѣдебни сгради, самъ не може да разрешава започването на постройки за сѣдебни сгради. Това става по решение на комитета при фонда „Сѣдебни сгради“, въ който участвуватъ 7 души и въ който министърътъ има еднакви, равни права съ всички членове на тоя комитетъ.

Азъ ще ви дамъ най-напредъ цифритъ за досегашнитъ постъпления на фонда, за стойността на построенитъ сгради и за предвиденото да се строи презъ тази година.

Приходи по този фондъ сѣ постъпили до 1928 г. — 41.000.000 л.; въ 1928/1929 финансова година — 48.000.000 л.; въ 1929/1930 г. — 40.000.000 л.; въ 1930/1931 г. — 41.000.000 л.; въ 1931/1932 г. — 35.000.000 л.; въ 1932/1933 г. — 28.000.000 л.; или всичко — 235.000.000 л. Отъ тия 235.000.000 л. сѣ построени окончателно следнитъ сѣдебни сгради: Кюстендилската сѣдебна палата — за 11.000.000 л., Шуменската сѣдебна палата — за 16.000.000 л., мировото сѣдилище въ Лѣджене — за 1.000.000 л., мировото сѣдилище въ Пещера — 1.406.000 л., въ Нови-Пазаръ — 1.500.000 л., въ Борисовградъ — 1.580.000 л., въ Орхане — 1.498.000 л., въ Тръвна — 1.397.000 л., въ Симеоновградъ — 1.247.000 л., въ Етрополе — 1.366.000 л., въ Харманли — 1.722.000 л., въ Преславъ — 2.339.000 л. Това сѣ окончателно завършени сѣдебни сгради, въ които вече се помѣщаватъ и сѣдилищата.

Понастоящемъ сѣ въ строежъ Софийската сѣдебна палата, Русенската сѣдебна палата, мировото сѣдилище въ Перущица, а въ Ломъ сѣ почнати основитъ на сѣдебната палата.

Отъ Софийската сѣдебна палата е построена желѣзобетонната конструкция, която струва 66.000.000 л. Презъ тая година е предвидено да се извърши направата на зидария и мазилка за 11.000.000 л. — цѣлата възлиза на 18.000.000 л. — и направата на покрива, който се оценява на 7.000.000 л. Това сѣ работитъ, които се предвиждатъ да се извършатъ презъ тази година.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. министре! Позволете да искамъ продължение на заседанието.

Моля ония г. г. народни представители, които сѣ съгласни да се продължи заседанието до 12 ч., да вдигнатъ рѣжа. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ Й. Качаковъ: Освенъ това остава да се построятъ инсталациитъ, подоветъ, вратитъ, прозорцитъ. Заедно съ изразходванитъ досега суми, смѣтаме, че стойността на постройката на тукашната сѣдебна сграда ще възлѣзе общо на около 160 милиона лева.

Н. Гавриловъ (нац. л.): Какво стана съ сѣдебнитъ сгради, за които се произведоха търгове и остана да се сключатъ договори, като въ Ихтиманъ, въ Самоковъ?

Министъръ Й. Качаковъ: Отказахме се отъ тѣхъ, защото нѣмаме срѣдства.

Въ строежъ е и Русенската сѣдебна палата, за която сѣ изразходвани досега 10 милиона лева и тази година се предвиждатъ около 2½ милиона лева за направа на зидарията — стенитъ между желѣзобетоннитъ колони — и

за мазилката. Предвиждатъ се и 800.000 л. за окончателното довършване на Перущенската сѣдебна сграда и 900.000 л. за постройката на сутерена и първата плоча на Ломската сѣдебна палата.

Това сѣ строежитъ въ настоящия моментъ. Обаче съ разрешения кредитъ въ размѣръ на 20 милиона лева фондътъ не ще има възможностъ да продължи строежа на сѣдебната палата въ Ломъ и вѣроятно ще се отложи за следната година, ако не се намѣри начинъ да се увеличи разрешениятъ кредитъ съ 900.000 л.

Т. Кънчевъ (д. сг. Ц): Каква свободна сума има сега фондътъ?

Министъръ Й. Качаковъ: 12 милиона лева.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Колко е взела държавата отъ него?

Министъръ Й. Качаковъ: По този фондъ всичко сѣ постъпили на приходъ 235 милиона лева. Отъ тѣхъ досега сѣ изразходвани за постройка на сѣдебни сгради 112.289.000 л. и сѣ внесени въ приходъ на държавата, вземени отъ нея, 113.300.000 л.

Това е състоянието на фонда. Това сѣ и постройкитъ, които има да се правятъ презъ текущата година.

Г. г. народни представители! Ораторитъ направиха бележка, че въ бюджетопроекта били предвидени суми за надничари и поставиха въпроса защо не били предвидени щатни длѣжности. Вѣрно е, че по § 77, за надници и възнаграждения на техническия и административенъ персоналъ при фонда, се предвиждатъ 950.000 л., съгласно решението на комисията — предвидени бѣха 1.000.000 л., но комисията ги намали на 950.000 л. Освенъ това, предвиждатъ се за възнаграждение на разни комисии и вещи лица и за конкурси 100.000 л., които комисията увеличи на 150.000 л. Азъ не искахъ да бѣда упрѣкванъ, че предвиждамъ кредити за надничари, но естеството на тази работа е такава, че не може безъ надничари.

Ц. Пупешковъ (д. сг.): Ще се използватъ само за техническата работа по постройкитъ, не е за друго, нали?

Министъръ Й. Качаковъ: Ще ви дамъ нѣкои подробности, за да ви е ясно. Тѣзи 950.000 л. по § 77 се предвиждатъ за двама архитекти и единъ инженеръ, които получаватъ по 360 л. надница и работятъ презъ цѣлата година. Значи, тѣхната заплата възлиза на 360.000 л. годишно. Къмъ тѣхъ има канцеларски персоналъ — дѣловодителъ, писаръ, прислужникъ — за който отива една сума отъ около 100 хиляди лева. Заедно съ канцеларскитъ потребности, съ отоплението и други разносики ще се изразходватъ около 1½ милионъ лева. Останалитъ 450 хиляди лева се предвиждатъ за заплати на надзиратели и на кондуктори. Въ София тази година досега е станало нужда да бѣдатъ назначени 6 души надничари — надзиратели, които да следятъ съ какви материали строятъ предприемачитъ, както и 1 кондукторъ. Въ Брацигово — 1 надзирателъ. Въ Русе ще стане нужда вѣроятно да се назначатъ 2 надзиратели и 1 кондукторъ, тъй като тамъ още не сме почнали постройката. Освенъ това при направата на покрива на сѣдебната палата въ София може да се яви нужда отъ още 4 или повече надзиратели. Точно за тия надзиратели и кондуктори е предвидена тази сума отъ 450.000 л. Въ миналитъ години кредитътъ по този параграфъ е билъ по-голямъ, близо два милиона лева, слѣзълъ е следъ това на 1½ милиона лева, а сега слиза на 950.000 л., съ огледъ на това, което ще стане нужда да се изразходва; ако остане нѣщо неизразходвано, то ще бѣде къмъ 40, 50, 60 хиляди лева. Въ всѣки случай предвиждаме тази сума, за да не сме съ свързани рѣше, ако ни се наложи да назначимъ повече надзиратели по постройкитъ.

Направи се бележка и по кредита за надници, предвиденъ въ § 58, за подобрене на затворното дѣло въ България. По този параграфъ се предвиждатъ 365.000 л. за надници, раздѣлени така: 300.000 л., 43.000 л. и 22.000 л., обаче точно сѣ указани надничаритъ, които ще трѣбва да бѣдатъ назначени. Това сѣ 5 рѣководители въ тукашнитъ 5 работилници, двама машинни майстори и 1 факторъ-словослагателъ, или всичко 8 души, които работятъ презъ цѣлата година. Като раздѣлимъ предвиденитъ за тѣхъ 300.000 л., ще получимъ около 35 хиляди на човѣкъ годишно. Тѣзи хора не могатъ да бѣдатъ щатни, защото трѣбва да иматъ голѣмъ цензъ, за да можемъ да ги назначимъ на работа. Нуждата е показала, че трѣбва да бѣдатъ надничари, за да могатъ да се назначаватъ по-опитни, по-енергични работници, които да могатъ да рѣководятъ затворницитъ, и по такъвъ начинъ да се реализира по-добъръ доходъ отъ работилницитъ въ затворитъ.

Тази сума, следователно, е предвидена тоже съ огледъ на нуждитъ на работилницитъ, безъ да се открива мѣсто за злоупотрѣбления отъ страна на министра или на управлението на фонда. Така че бележката, която се направи, е съвсемъ неоснователна и показва, че ораторътъ, който критикуваше това перо, се е отнесълъ твърде леко къмъ себе си, като не е достатъчно проучилъ нуждитъ, за които е предвидена тая сума.

Г. г. народни представители! Съ тѣзи бележки азъ съмъ тамъ, че съмъ отговорилъ на по-важнитъ въпроси, които се поставиха при дебатитъ по бюджетопроекта на Министерството на правосъдието.

Моля ви да гласувате бюджетопроекта, съ което ще дадете подкрепа на правителството да продължи усвоената отъ него политика спрямо ведомството на правосъдието. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитъ представители приема заглавието на бюджетопроекта, моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свиновъ (нац. л): Глава I. (Чете § 1 — вж. прил. Т. I, № 75)

Бюджетарната комисиия направи следнитъ измѣнения въ обяснителната таблица по тоя параграфъ.

На стр. 13, въ Русенския апелативенъ съдъ, писаритъ отъ 6 ставатъ 7 и кредитътъ за заплатата имъ отъ 144.000 л. се увеличава на 168.000 л. Кредитътъ за дѣловодителитъ-призовкари отъ 50.000 л. се поправя на 50.400 л. — печатна грѣшка. Цифритъ за общия брой на служителитъ се поправятъ съответно отъ 40 на 41 и отъ 151 на 152, а така сѣщо и сбороветъ на кредититъ — отъ 2.629.200 л. на 2.653.200 л. и отъ 9.337.200 л. на 9.361.200 л.

На стр. 17, въ Пашмаклийския окръженъ съдъ, се зачерква длъжността „Дѣловодител на бюро за сѣдимостъ“, а длъжността „1 секретаръ на сѣда“ става „1 секретаръ на сѣда, той и дѣловодител на бюро за сѣдимостъ“ съ сѣщата заплата — 33.600 л.; сѣщо се зачерква „1 прислужникъ“, а „1 раздавачъ на призовки“ става „1 раздавачъ на призовки, той и прислужникъ“ съ сѣщата заплата — 21.600 л. Общиятъ брой на служителитъ въ този съдъ отъ 16 става 14, а кредитътъ общо отъ 667.200 л. се намалява на 622.800 л.

На сѣщата страница, въ Пловдивския окръженъ съдъ, „1 нотариусъ“ става „2 нотариуси“ и кредитътъ отъ 42.000 л. става 84.000 л.; „1 архиваръ-регистраторъ“ става „2 архиваръ-регистратори“ и кредитътъ отъ 25.200 л. става 50.400 л.; „1 прислужникъ“ става „2 прислужници“ и кредитътъ отъ 19.200 л. става 38.400 л. Общиятъ брой на служителитъ при тоя съдъ отъ 78 става 81, а кредитътъ отъ 2.834.400 л. се увеличава на 2.920.800 л.

На стр. 20, въ Свищовския окръженъ съдъ, се зачерква „1 регистраторъ“, а „1 архиваръ“ става „1 архиваръ, той и регистраторъ“ съ сѣщата заплата — 30.000 л. Общиятъ брой на служителитъ при този съдъ отъ 19 става 18, а кредитътъ отъ 739.200 л. се намалява на 715.200 л.

На стр. 22, въ Трънския окръженъ съдъ, се зачерква длъжността „1 дѣловодител на бюро за сѣдимостъ“, а длъжността „1 секретаръ на сѣда“ става „1 секретаръ на сѣда, той и дѣловодител на бюро за сѣдимостъ“ съ сѣщата заплата — 33.600 л.; зачерква се сѣщо „1 прислужникъ“, а „1 раздавачъ на призовки“ става „1 раздавачъ на призовки, той и прислужникъ“ съ сѣщата заплата — 21.600 л. Общиятъ брой на служителитъ при този съдъ отъ 16 става 14, а кредитътъ отъ 667.200 л. се намалява на 622.800 л.

На стр. 23, общиятъ сборъ на служителитъ въ окръжнитъ сѣдилища отъ 1.127 става 1.125, а кредитътъ отъ 41.622.000 л. става 41.595.600 л.

На стр. 24, въ III група мирови сѣдилища, писаритъ отъ 64 се увеличаватъ на 65, а кредитътъ отъ 1.536.000 л. става 1.560.000 л., като отъ текста въ скобитъ се зачерква думата „Кулското“. Общиятъ сборъ на служителитъ по тая група мирови сѣдилища отъ 185 става 186, а кредитътъ отъ 5.056.800 л. става 5.080.800 л.

На сѣщата страница, въ IV група мирови сѣдилища, „I и II Казанлъшки“ става „I Казанлъшко“; а следъ „II Радомирско“ се прибавя „I Свищовско“; на стр. 25, относно сѣщата група мирови сѣдилища, писаритъ отъ 101 се увеличаватъ на 102, и кредитътъ отъ 2.424.000 л. става 2.448.000 л., като въ края на текста въ скобитъ се прибавятъ думитъ „а за Бѣлослатинското 4“, а по-горе съюзътъ „а“ се зачерква. Общиятъ сборъ на служителитъ по тая група мирови сѣдилища отъ 350 става 351, а кредитътъ отъ 9.687.600 л. става 9.711.600 л.

На сѣщата страница, въ V група мирови сѣдилища,

следъ „Балбунарско“ се прибавя „Бобошевско“; следъ „Гълъбовско“ се прибавя „II Казанлъшко“; по-надолу се зачерква „Рилско“ следъ това „I и II Свищовско“, става „II Свищовско“. Въ текста следъ броя на писаритъ, вмѣсто „за I Свищовско“ става „за II Казанлъшко“.

На сѣщата страница сборътъ на служителитъ по всички мирови сѣдилища отъ 1.395 става 1.397, а кредитътъ отъ 38.590.800 л. става 38.638.800 л.

На стр. 27, въ V група затвори, броятъ на служителитъ отъ 18 се поправя на 12 — печатна грѣшка. По-надолу общиятъ сборъ на всички служители отъ 3.702 става 3.703. Кредитътъ всичко за заплата отъ 121.980.000 л. става 122.025.600 л. Кредитътъ за повишение презъ годината отъ 5.180.000 л. става 5.134.000 л.

Други промѣни въ таблицата нѣма.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитъ представители приематъ § 1, заедно съ докладванитъ измѣнения въ обяснителната таблица къмъ него, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свиновъ (нац. л): (Чете)

„Глава II.

Централно управление.

Веществени разходи“.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свиновъ (нац. л): (Чете § 2 — вж. прил. Т. I, № 75)

Комисиията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свиновъ (нац. л): (Чете § 3 — вж. прил. Т. I, № 75)

Комисиията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свиновъ (нац. л): (Чете § 4 — вж. прил. Т. I, № 75)

Комисиията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свиновъ (нац. л): (Чете § 5 — вж. прил. Т. I, № 75)

Комисиията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свиновъ (нац. л): Всичко за веществени разходи по глава II — 410.000 л.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свиновъ (нац. л): (Чете)

„Глава III.

Върховенъ касационенъ съдъ.

Веществени разходи“.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свиновъ (нац. л): (Чете § 6 — вж. прил. Т. I, № 75)

Комисиията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свиновъ (нац. л): (Чете § 7 — вж. прил. Т. I, № 75)

Комисиията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Н. Свиновъ (нац. л): (Чете § 8 — вж. прил. Т. I, № 75)

Комисиията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свиновъ (нац. л): (Чете § 9 — вж. прил. Т. I, № 75)

Комисиията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 27 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията увеличи кредита по този параграфъ отъ 1.000.000 л. на 1.200.000 л.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 28 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): Всичко за веществени разходи по глава VIII кредитътъ се увеличава отъ 23.100.000 л. на 23.800.000 л.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете)

„Глава IX

Общи разходи за централното управление и за всички съдебни учреждения“.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 29 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 30 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 31 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 32 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 33 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 34 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията намали кредита по този параграфъ отъ 900.000 л. на 700.000 л.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 35 — вж. прил. Т. I, № 75)

Въ текста на този параграфъ цифрата 2.300.000 л. става 2.000.000 л., а цифрата 4.700.000 л. става 4.500.000 л., а кредитътъ отъ 7.000.000 л. се намалява на 6.500.000 л.

Следъ забележката къмъ тоя параграфъ, която става забележка I, комисията прибави следната забележка II. (Чете) „Свидетелитъ и вещитъ лица. призовани да се явятъ по дѣла отъ общъ характеръ, когато пътуватъ до мѣстото, където се разглежда дѣлото, по българскитъ желѣзници, могатъ да пътуватъ безплатно въ III класа, като предивятъ на най-близката станция отъ мѣстожителството си призовката и се легитимиратъ.“

Предвиденитъ отъ сѣда суми за пътни пари на вещитъ лица и на свидетелитъ по буква „б“ на § 35 се внасятъ въ Българската народна банка за смѣтка на българскитъ държавни желѣзници, а свидетелитъ и вещитъ лица получаватъ отъ сѣда само дневни пари“.

Н. Гавриловъ (нац. л): Само че това не се изпълнява, г. министре.

Министъръ И. Качаковъ: Зная. Ще наредимъ съ министра на желѣзницитъ. Сега да се гласува забележката.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Който приема § 35, както се докладва, заедно съ новата забележка II, моля да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 36 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 37 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 38 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 39 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 40 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 41 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 42 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 43 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 44 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 45 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 46 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 47 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): (Чете § 48 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Сви́наровъ (нац. л): Всичко по глава IX — 18.175.000 л.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свинаровъ (нац. л): (Чете § 74 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свинаровъ (нац. л): (Чете § 75 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свинаровъ (нац. л): (Чете § 76 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свинаровъ (нац. л): (Чете § 77 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията намали кредита по този параграфъ отъ 1.000.000 на 950.000 л.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свинаровъ (нац. л): (Чете § 78 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията увеличи кредита по този параграфъ отъ 100.000 л. на 150.000 л.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свинаровъ (нац. л): (Чете § 79 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свинаровъ (нац. л): (Чете § 80 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свинаровъ (нац. л): (Чете § 81 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свинаровъ (нац. л): (Чете § 82 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свинаровъ (нац. л): (Чете § 83 — вж. прил. Т. I, № 75)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свинаровъ (нац. л): Всичко по глава XI — 21.405.000 л.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.

Докладчикъ Д. Свинаровъ (нац. л): А всичко по Министерството на правосъдието — 189.316.200 л.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Събранието приема.
Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ Й. Качаковъ: Г. г. народни представители! По бюджетопроекта се предвижда да бъдатъ съкратени четирима членъ-съдии и единъ замѣстникъ-прокуроръ отъ окръжните съдилища и трима членъ-съдии отъ Софийския апелативенъ съдъ. Въ министерството, обаче, смѣтаме, че нѣма да стане нужда да се съкратява нито единъ съдия, тъй като въ Върховния касационенъ съдъ имаме две открити мѣста, които ще се попълнятъ съ повишени членъ-съдии отъ апелативните съдилища, а съкратените членъ-съдии отъ окръжните съдилища ще идагъ въ новооткрития Пашмаклийски окръженъ съдъ и единъ отъ тяхъ въ Горноджумайския окръженъ съдъ. Но поради нежелание на нѣкои отъ съкратените съдии да идагъ въ другъ окръженъ съдъ, може да се наложи да бъдатъ уволнени нѣкои по изборъ отъ Министерството на правосъдието. И за да се избѣгне упрекътъ, който може да

бъде направенъ въ това отношение отъ съдилиството, че министерството погавя съдийската несмѣняемостъ, министерството желае посочването на ония съдии, които ще трѣбва да бъдатъ смѣнени, да става по представление отъ надлежните по-горни съдилища. Ето защо азъ ви моля да се съгласите да се вмъкне на стр. 23 отъ обяснителната таблица къмъ бюджетопроекта на Министерството на правосъдието, най-долу, предъ забележката, нова забележка първа съ следното съдържание: „Предвиденитъ съкращения на членъ-съдии, замѣстникъ-прокурори и съдий-следователи ще ставатъ по представление отъ съответните по-горни съдилища“. Въ такъвъ случай другата забележка ще стане забележка втора.

Б. Петровъ (д): Това не е ли уредено съ закона за съдоустройството?

Министъръ Й. Качаковъ: Не е. И понеже ставатъ съкращения, именно за да не влѣземъ въ противоречие съ закона за устройството на съдилищата, правя предложение да приемете тая забележка.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народните представители приема предложението на г. министра на правосъдието, на стр. 23 да се постави забележка I съ следното съдържание: (Чете) „Предвиденитъ съкращения на членъ-съдии, замѣстници-прокурори и съдий-следователи ще ставатъ по представление отъ съответните по-горни съдилища“, като забележката на същата страница стане забележка II, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата народниятъ представителъ г. Ангелъ Томчевъ.

А. Томчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ правя предложение, на стр. 25 група V, да се предвиди мирово съдилище въ гр. Брацигово.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ Й. Качаковъ: Г. г. народни представители! Азъ се противопоставямъ на това предложение. Брациговското съдилище миналата година е имало постѣпление 262 дѣла.

А. Томчевъ (д. сг): Има и други съдилища съ толкова дѣла.

Министъръ Й. Качаковъ: Други съдилища съ толкова малко постѣпили дѣла нѣма. — Освенъ това Пещерското мирово съдилище, което е много близо до Брацигово, има 1.800 постѣпили дѣла. Така че при толкова малко дѣла на Пещерското мирово съдилище, което е много близо до Брацигово, отъ една страна, и, отъ друга страна, при малкото постѣпление на дѣла въ бившето Брациговско съдилище азъ смѣтамъ, че откриването му ще бѣде едно обременяване на бюджета. Затуй ви моля да не приемате това предложение.

А. Томчевъ (д. сг): Ей че съображения! Моля Ви се, г. министре, вие имате фактическа грѣшка. Азъ вземахъ сведения отъ министерството...

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народните представители приема предложението на народния представителъ г. Ангелъ Томчевъ, въ смисълъ, че се открива мирово съдилище въ гр. Брацигово, съ което предложение г. министърътъ не е съгласенъ, моля, да вдигне рѣка. Малцинство, Събранието не приема.

Пристъпваме къмъ разглеждане бюджетопроекта на Министерството на търговията, промишлеността и труда.
Има думата докладчикътъ г. д-ръ Иванъ Бешковъ.

Докладчикъ д-ръ И. Бешковъ: (Чете)

„Б Ю Д Ж Е ТЪ“)

за разходитъ по Министерството на търговията, промишлеността и труда за 1933/1934 финансовъ година“.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Цвѣтко Бобошевски.

Ц. Бобошевски (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Бюджетопроектътъ на Министерството на

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 75.

търговията, промишлеността и труда тази година е представен почти в същата форма и съдържание, както от предишна година, с едно намаление от около 13 милиона лева, което трябва да го констатираме с голяма скръб. На едно такова важно министерство, на което се възлагат толкова много задачи и надежди, от предишна година, благодарение на лошото положение на фиска, всяка година сме принудени да съкращаваме бюджета му. И ако не беше преди няколко години една щастлива инициатива да се обособи в автономно учреждение най-крупното наше национално стопанство, мината „Перник“, чрез средствата на което стопанство да бъдат проучени и използвани по-рационално минните богатства на България, същожити и малки кредити, които има в бюджета на Министерството на търговията, промишлеността и труда, това едва ли можеше да стане. Ако друга една голяма служба на същото министерство, обществените осигуровки, не беше с свое автономно управление в лицето на Дирекцията на труда, която прокара социалната политика на министерството, вие можете да си представите, г. г. народни представители, какво щеше да бъде положението на министъра на този важен ресорт, какво можеше да направи той с тия нищожни средства, които държавата му дава.

Като изключим професионалното образование, за което в бюджета са предвидени средства, и, следователно, от бюджета можем да сдържим казас и политиката на министерството по отношение на професионалното образование, за политиката му по отношение на другите служби на това министерство ние ще имаме представа, след като вземем пред вид бюджета на мината „Перник“, бюджета на фонда „Обществени осигуровки“ и законите по това министерство — закон за насърчение на местната индустрия, закона за занаятите и др. Само така ние можем да направим преценка каква е политиката на министерството. Ако за други бюджети може да се каже, че те са огледалото на политиката на съответното министерство, по изказаните от мене съображения това не може да се каже за бюджета на Министерството на търговията, промишлеността и труда.

Със тия средства, които се предвиждат за изучаване, за издирване природните богатства, с които ние така щедро сме надарени, и дума не може да става, че ще постигнем някакъв резултат. По § 9 на бюджетопроекта за проучаване на нашите природни богатства се предвиждат някакви 2.000.000 л. Ако проследим какъв от 10 години е намаляван този параграф, ще видим, че той е намаляван вече повече от 400%. В бюджета за 1923 г. този от особено значение параграф беше около 10 милиона лева, след това всяка година все повече и повече се намаляваше, за да бъде днес 2.000.000 л. Но, както казах, за това има едно побочно средство — мината „Перник“ отделил един процент от своята печалба за проучаването на минното дъло и г. министърът при случай може да използва тая сума.

За индустриалната политика ще сдържим по известни закони, а за търговската политика на министерството ще сдържим от други предприятия, или предприятия, които нямат непосредствена връзка с разходите по бюджета.

Така че бюджета на Министерството на търговията, промишлеността и труда ние ще трябва да го разглеждаме във връзка с законите, за които ви говорих, и във връзка с онзи отделни бюджети, за които също ви говорих и които ние ще имаме чест да ги разглеждаме в близко бъдеще — бюджетът на фонда „Обществени осигуровки“, за социалната политика на министерството, и бюджетът на мината „Перник“, когато тя даде годишния си отчет, за да видим, какво се прави в това голямо национално стопанство.

Г. г. народни представители! Във нищо аз не виждам да е промислена от днешното управление политиката, следвана от бившото управление по отношение на отраслите, които са обект на това министерство — нито индустриалната политика, нито търговската политика, нито социалната политика, нито минната политика. Можем да кажем, че, по отношение на минното дъло, то върви точно по онзи път, който ние сме трасирали с голямия закон за експлоатацията на мината „Перник“ от 1925 г., който направи това голямо национално стопанство автономно, т. е. постави го на търговски начала, освободи го от държавния бюрократизъм, даде му възможност с собствените си средства да може да развие по-големи инициативи не само за себе си, но и за другите минни обекти в страната; даде му възможност да се модернизира, да се рационализира и да стане не само образец за подражаване от всички минни предприятия, но да бъде едновременно

и един сигурен и постоянен източник на доходи за държавното съкровище.

А. Букчев (з): Но не и за постройка на здания за 50 милиона лева.

Ц. Бобошевски (д. ст): Във мината „Перник“ се провежда една политика на подобрене социалните условия на работниците, които там са в едно голямо число, за да покажем на работническата класа, че когато просперираят националните предприятия и за тях ще бъде добре. Аз няма да се впускам в подробности — това се надявам, ако не по този случай, по друг случай г. министърът на търговията да направи — да ви соча какъв колосален прогрес е направен благодарение на автономността на това милиардно национално стопанство. Какво щеше да бъде положението, ако мината „Перник“ беше свързана с държавния бюджет, при онзи оскъдни средства, с които държавата разполага? Тя щеше да вегетира. Не само нямаше да има възможност да се устрои, да се модернизира технически, да се рационализира и уреди стопански и социално, но тя сигурно щеше да тежи много на държавния бюджет. Благодарение на това, че ние я откъснахме от държавния бюджет и я дадохме една нова управа, независима от държавата — безспорно, под близкия контрол и ръководство на Министерството на търговията, защото председателят на управителния съвет е министърът на търговията — и благодарение на това, че там не може да има едно такова вишестателство на партията, каквото има в другите отрасли на управлението, тя даде едни блестящи резултати.

Няма да ви цитирам, г-да, цифри. Аз съм имал възможност в миналото в продължение на 5—6 години да излизам със най-подробни сведения за онова, което е реализирано в тия няколко години, откакто стана автономна мината „Перник“. Това оставям да направи сега г. министърът на търговията. Само съ 2—3 числа ще ви покажа какъв огромен прогрес е направила мината „Перник“ в тия няколко години. Нейното производство и нейните пласменти са, безспорно, увеличени, а производствените разходи, следователно и костюемата стойност на въглищата, са намалени до възможните размери. Това дава възможност да се реализират едни печалби, които са и позволили да развие тая дейност, за която аз няколко думи ви казах — в техническо отношение и в социално отношение мината „Перник“ да бъде образец. Почти съ 100% е увеличено годишното производство в продължение на 10 години. Във 1920 г. производството на мината „Перник“ е било около 650.000 тона, а във 1929 г. — 1.390.000 тона, във 1930 г. — 1.344.000 тона, във 1931 г. — 1.232.000 тона. Във 1932 г. имаме едно малко спадане, поради общата стагнация, поради общото тежко положение, което се отрази без съмнение и върху производството на мината, защото производството се нагажда към пласмента. Това е едно предостатъчно производство, което напълно ни задоволява. Пласментът също така е вървъл в този темп. От 600.000 тона през 1920 г. пласментът е над 1.200.000 тона през годините 1929, 1930 и 1931 г., с едно малко намаление за 1932 г., поради същите причини, които казах. Производствената стойност, която е била през 1925 г., 173 л. на тон, виждаме в последните години да намалява на 147 л. на 153 л., на 156 л., а костюемата стойност от 250 да намалява на 221 л., за да дойде до 193 л. във 1928 г. и до 208 л. в последната година, но в никой случай да не се покачи над 220 л. Виждаме една разлика, която е вариала между 30 и 40 л. на тон, която, като умножите на производството, над 1.200.000 тона, вие ще видите, г-да, какви печалби са реализирани само от намаляване производствените разходи в мината „Перник“.

Тия печалби са: за 1925 — 97.160.258 л., за 1926 — 133.549.554 л., за 1927 — 137.561.013 л., за 1928 — 171.412.247 л., за 1929 — 150.372.926 л., за 1930 — 113.898.675 л., за 1931 — 83.422.920 л., или за 7 години над 884.000.000 л.

Това позволи да се извършат всички онзи работи, които всички, които са отивали там, са видели. Оскъществу се една социална програма, достига се на работника всичко онова, което му е необходимо, за да се издигне на един културен и висок, отколкото е бил по-рано. Надниците са достатъчни, задоволителни. Нормалната надница е към 100 л. Тъй ли е, г. министре?

Министър Д. Гичев: Сега не.

Ц. Бобошевски (д. ст): Във мое време 97 л. беше надницата за обикновените работници, а за квалифицираните

— надъ 150—160 л. И други облекчения се направиха на работниците: свитни квартири, свитна храна, отопление, осветление и т. н., което ги кара да се привържат към това национално стопанство и да гледат на него като на свое, а не да бъдат неговии врагове. Така се притъпява онова чувство на неприязнь, което обикновено работничеството храни към предприятията. Тази политика и днес продължава, г-да, и ние трябва да я насърчаваме. Благодарение автономията на мина „Перник“ се извършиха няколко крупни дела: електрификацията на мината „Перник“, изсушаването на въглищата въ мина „Марица“, брикетната инсталация при мина „Перник“, за да се използват онъзи въглища, които иначе отиваха за гън, които подлежаха на изгаряне, ако не се преработваха въ брикети, и т. н. Това е една политика, която е дала резултати не само по отношение на мината „Перник“, но и на другите големи минни залежи, каквито сж Маришкият и Бобовдолският. Както казахъ отначало, г. министърът ще има възможност да развие известни инициативи по отношение на нашето минно дело само съ средствата, които ще даде мина „Перник“, тъй като съ средствата на неговия бюджет той не е въ положение това да направи. Кредитът, който се предвижда въ § 9 за тая цел, е абсолютно недостатъчен и съ него само ние се залягаме, че даваме нещо за минното дело. Ние обикновено у насъ искаме много от известни ресори, но не си даваме сметка какво имъ даваме насреща. За реформи и инициативи, г-да, сж необходими финансови средства. Когато не разполагаме съ средства, и най-добрите намърения, и най-добрите инициативи не могат да бъдат осъществени. Въ други страни на разположение на министъра на това творческо министерство се дават големи суми, за да има той по-голям размахъ, за да има по-големи инициативи.

Ние трябва да използваме минералните извори, съ които нашата страна е така щедро надарена, но които, благодарение на това, че нъмаме средства, не можем да ги използваме. Не само отъ гледище на фискалните интереси трябва да ги използваме, защото тѣ носятъ доходи, но и отъ гледище на народното здраве, защото подпомагатъ за запазване здравето на българския народъ. Банята „Овчата купель“ трябваше да бъде турена въ експлоатация преди няколко години, но това нещо не стана само благодарение на това, че министерството не разполагаше съ едни малки кредити. Тази баня ще бъде от полза не само за народното здраве, но ще даде и приходи на фиска, защото нѣма да работи само презъ лѣтния сезонъ, а презъ цѣлата година ще се използва отъ жителитѣ на гр. София, и ще дава единъ приходъ, който ще бъде недостатъченъ да амортизира капиталъ, вложенъ въ нея. Около 5—6 години тя стоя неизползувана, само защото министерството нѣмаше възможност да довърши едни дребни работи.

Тия няколко думи ги казвамъ, г-да, за да изтъкна, че това министерство е поставено при едни неблагоприятни условия, да може да развие всички онъзи инициативи, които то би трябвало да развие. Обществото иска, обаче, не си дава отчетъ, че не може съ постни параграфи да се реализиратъ голѣми инициативи.

Лисна сѣщо така кредитъ и за една друга дейност на това министерство — за нашата външна развѣна, която е въ неговитѣ обекти и която е преди всичко главната му задача. Министерството едностранчиво би изпълвило своитѣ задачи, ако то само организира производството, индустриално и занаятчийско, а не направи нищо за намиране на пазари, за пласирането на произведенията на нашето национално производство. Министерството не разполага почти съ никакви средства, за да развие една дейност по отношение рекламирането, по отношение намирането пазари на нашитѣ национални произведения.

Г. г. народни представители! Въ този късенъ часъ и при малкото време, съ което разполагамъ, азъ ще направя по-скоро едни бележки, отколкото да произнеса една изчерпателна речъ, която да засегне по-подробно политиката на правителството по отношение на индустрията, на търговията и т. н. И тия бележки, които ще направя, мисля, че ще бъдатъ отъ полза, затуй нека безъ страсть да бъдемъ изслушани, защото касае се до едни голѣми въпроси, по които ние трябва да се обединяваме, а не да се разединяваме.

Индустриалната политика, г-да, е сложена на дневенъ редъ отъ няколко години и само съ нея се занимава и общество и Народно събрание. Искаше се да се каже при много случаи, че тя е била политика на бившето управление, само че тая политика е била чуждестранна отъ всѣко гледище за стопанскитѣ и за фискалните интереси, че тя трябва да се напусне, да се измени коренно и да се

трѣгне по другъ път, който ще даде по-добри резултати, както се поддържа отъ нѣкои отъ партията, които образуватъ дневното управление. По този въпросъ, г-да, трябва да бъдемъ на чисто и да се разбере, че тази политика, която Сговорътъ провеждаше въ последните нѣколко години, не е негова политика, а е била политика, следвана отъ 40 години непрекъснато и последователно. Демократическиятъ сговоръ е продължилъ, е възприелъ установената политика отъ миналите управления. По отношение на нашата индустриална политика е имало една примесливост и това е било отъ полза за нашето народно стопанство. Тя е била начертана още отъ първите Народни събрания следъ нашето освобождение и подертана въ голѣмия органически законъ отъ 1895 г. Тая политика оттогава досега е неизмѣнно следвана. Тя е била политика на разумна протекция въ известни граници, за да може да се закрепятъ индустрията въ една млада държава, каквато е България. Историческиятъ опитъ е доказалъ, че не може да се създаватъ индустриитѣ отъ само себе си, че тѣ сж изисквали въ всички страни, въ всички времена жертви, за да могатъ да се създадатъ и развиятъ.

П. Стояновъ (д): Пари се искатъ.

Ц. Бобошевски (д. ср): Така е. Не сж изниквали отъ само себе си.

П. Стояновъ (д): Разбира се, да има кой да даде тия пари.

Ц. Бобошевски (д. ср): Азъ ще говоря и по този въпросъ, който Вие повдигате.

Ние не можемъ да отречемъ голѣмата връзка, която съществува между земледѣлието и индустрията: че индустрията до голѣма степенъ способствува за обработването на култури много по-ценни отъ тия, които се обработватъ преди създаването на индустрията, това е една банална истина, която и отъ г. министъра на търговията азъ съмъ чувалъ да казва. Ползата за националното стопанство отъ индустрията е голѣма отъ всѣко гледище, особено за уравниване на търговския балансъ. Една голѣма индустрия, която отговаря на обективните наши стопански условия, която преработва онова, което нашето село създава, е само отъ полза за народното стопанство. Въ органа на г. министъра на търговията, в. „Време“, често пъти е прокарвана мисълта, че трябва много отъ нашитѣ индустрии да ги окастримъ и унищожимъ, защото не сж полезни и не отговарятъ на обективните стопански условия на българската земя. Азъ съмъ съгласенъ, че има нѣкои крайности, че има едно пренасищане отъ индустрии, че има повече, отколкото трябва, които обективните условия въ България не позволяватъ да съществуватъ, но за това може да стане въпросъ само въ по-нормални, въ по-други времена, когато нѣма да има тази затвореностъ на международното стопанство. Днесъ, когато има желание да се прониква въ чуждото стопанство, но да не се позволява проникването въ своето; когато е нарушена международната стопанска връзка, което докара свѣтовната стопанска криза, защото кризата не е нищо друго, освенъ нарушаване на взаимната икономическа връзка между отделните национални стопанства, които днесъ сж се затворили въ национални граници и представяватъ нѣщо като феодални, примитивни стопанства, които произвеждатъ всичко; въ днешните времена, когато всѣки иска да се самозадоволява, ние да станемъ държава, която да произвежда само онова, което селото произвежда, ще бъде една неоправима грѣшка. Ние тогава ще бъдемъ, ако не една напълно колониална страна, една полуколониална страна.

Онъзи индустрии, които не вършатъ освенъ едно глобяване, едно механическо свързване на части, внесени отъ вънъ готови, безспорно, нѣма смисълъ да съществуватъ; но онъзи индустрии, които внасятъ отъ вънъ първични материали или полуфабрикати и ги подлагатъ тукъ въ страната на коренно и радикално трансформиране, не могатъ да бъдатъ таксувани като паразитни. Не можемъ да кажемъ, че текстилните индустрии, индустриитѣ за прядене и тъкане на памукъ и вълна сж вредни и трябва да бъдатъ премахнати, защото не консумирали изключително български суровъ материалъ, защото били внасяли голѣма частъ отъ памука и вълната отъ странство, а не ги вземали отъ нашето село, което не е въ положение да произведе толкова много памукъ и вълна, колкото е необходимо, за да се задоволятъ всички нужди на нашата текстилна индустрия. Не можемъ да кажемъ това и за други подобни индустрии. Въ най-голѣмитѣ индустриални страни голѣма частъ отъ първичните материали не се произвеждатъ въ самитѣ тѣхъ, а се внасятъ отъ вънъ, но тамъ ни-

кому не дохожда на ум да каже, че индустрията е паразитна, че не е народна индустрия. Има разлика, г-да, между национална индустрия в онзи смисъл, в който се разбира обикновено, и национална индустрия в смисъла, който ние влагаме в този термин. У насъ под национална индустрия се разбира онази, която трансформира изключително само продукти на българското село. Ако възприемем това схващане, трябва да останемъ само съ 7 или 8 индустрии, защото голъмата част от другитъ по необходимостъ внасятъ първичнитъ си материали отъ вънъ; тогава ще станемъ едностранчива индустриална държава. Азъ съмъ съгласенъ, че онази индустрия, която внася готови части отъ вънъ и тукъ само прави една, така да се каже, механическа индустриална преработка, е излишна. Но ако ние сме я настръчавали, то е било съ огледъ на нашия търговски баланс и съ огледъ на това, да се създаде работа за нашето работничество.

Н. Стамболиевъ (з): Тя е именно паразитната индустрия.

Ц. Бобошевски (д. сг): Тамъ г. министърътъ на търговията има голъма власт. Нѣма нужда отъ изброяването на подобни индустрии въ закона; това е въ ржцетъ на индустриалния съветъ и на г. министра на търговията. Той, съгласно чл. I отъ закона, ще прецени дали дадена индустрия, за която се искатъ привилегии, трансформира първични материали или само ги фасонира или сглобява, и, като ръководителъ на индустриалната политика у насъ, безъ отговорностъ може да откаже привилегии на такава индустрия. Но не можемъ да туримъ въ рубриката на паразитнитъ индустрии и онѣзи индустрии, които, макаръ да не преработватъ мѣстни продукти, вършатъ достатъчно манипулации, достатъчно трансформации на единъ продуктъ, за да излъже той въ свършено нова форма. Не може да се поддържа схващането, че само индустрията, която трансформира продукти, които се раждатъ въ България, е национална индустрия, а онази, която внася материали отъ вънъ и ги трансформира радикално, основно преработва, не ги само фасонира или сглобява, а върши редъ химически процеси, докато ги преработи, е паразитна индустрия. Това смѣнение не трябва да се прави.

Когато се махнатъ сегашнитъ митнически бариери, тогава можемъ да говоримъ за съкращаване на излишни индустрии, за каквито често пжти съмъ слушалъ да се говори отъ г. министра на търговията и отъ други. Азъ си спомнямъ, едно време единъ мой добъръ професоръ по политическа икономия казваше: „Нима мислите, че ние въ Франция не можемъ да произведеме релси, машини, локомотиви и т. н.? Можемъ да ги произведеме, и то отлични, и по-сигурни, и по-хубави отъ тия, които фабрикува Англия или Белгия. Но защо да ги правимъ, когато можемъ да се ограничимъ само въ известни производства, а другото да внасяме отъ вънъ на по-евтини цени?“ Това бѣше преди години, когато съществуваше взаимна стопанска обмяна и връзка между народитъ, когато нѣмаше тази изолитраностъ, каквато виждаме сега, нито желанието всѣка държава да проникне въ чуждото стопанство, а да не позволява да се навлиза въ нейното. При затвореното стопанство, при така наречената автархия, ако ние речемъ да оставимъ границата свободна за произведенията на старитъ мощни и голѣми индустрии, ние действително ще заприличаме, ако не на една колониална, поне на една полуколониална страна. И какъвъ ще бѣде тогава нашиятъ търговски баланс, особено днесъ, когато ние водимъ такава борба за ограничение разхода на чуждитъ девизи? Ние ще загубимъ нашата икономическа независимостъ.

Тая политика намъ се наложи, г-да. Ако въ други времена тя е неудобна, въ сегашнитъ времена тя е необходима. Ако ние речемъ сега да вдигнемъ митническитъ бариери, у насъ ще нахлуятъ произведения на много стари индустрии, които сж амортизирали своитъ капитали, които търсятъ само своитъ лихви, които иматъ по-добъръ, школуванъ персоналъ и, следователно, могатъ да докаратъ на българския пазаръ много по-евтини фабрикатъ. Тогава какво ще бѣде положението ни? Не може така общо, г-да, да се даде единъ просторъ на нашитъ чувства и да кажемъ: „Долу индустрията, която не преработва изключително произведенията на нашето село!“

П. Стояновъ (д): Паразитна индустрия не е даже тази, която сглобява. Ние сме съгласни да не намаляваме митата, но при едно условие: когато, при всички облиги, които се поглѣщатъ отъ индустрията, въ цената не се калкулира и неплатеното мито. Тукъ именно трябва да бѣде контролата на държавата.

Ц. Бобошевски (д. сг): Азъ съмъ съгласенъ, г-да, съ васъ, че индустриалцътъ трябва да знае, че той изпълнява една обществена работа, че тия привилегии, които му се даватъ, не му се даватъ за неговитъ черни очи, да прави благосъстояние, да живѣе охолно, да разточителствува, но му се даватъ, за да се стимулиратъ неговитъ инициативи, да се извика по-голѣма дейностъ отъ негова страна. Когато той забрави този голѣмъ свой общественъ дългъ, когато той се самозабрави и вземе да злоупотѣблява, държавата трябва да интервенира — а тя има едно mogelijk сръдство за това — и да му каже: „Г-не! Ти не бива да се самозабравяшъ, и въ такива трудни времена, когато хората изнемогватъ и нѣматъ хлѣбъ да ядатъ, да трупашъ колосално състояние за смѣтка на това, че има митническа бариера“. Тамъ държавата разполага съ едно mogelijk сръдство — митническа тарифа.

Спорътъ между васъ и насъ бѣше: дали трябва една прѣка, непосредствена интервенция на държавата, за да се намалятъ ценитъ на индустриалнитъ произведения у насъ — не да се уеднаквятъ съ тия на земеделскитъ. Да се иска да се уеднаквятъ, то е една глупостъ!

П. Стояновъ (д): Никой не е говорилъ за уеднаквяване. Касае се за едно успоредняване на ценитъ.

Ц. Бобошевски (д. сг): Г. професорътъ говори за успоредняване, азъ говоря за едно хармонизиране — да употребя този терминъ. Защото елементитъ за образуване цената на единъ фабриченъ продуктъ сж свършено различни отъ онѣзи за образуване цената на единъ земеделски продуктъ. Тамъ сме напълно съгласни. Ние трябва да искаме само да има едно прилично съотношение, да нѣма голѣма разлика. Азъ го наричамъ хармонизиране, г. професорътъ го нарича успоредняване. Азъ съмъ съгласенъ. Но спорътъ бѣше: по какъвъ начинъ може да стане тая работа? Вие смѣтате, че това може да стане чрезъ една непосредствена интервенция на държавата въ процеса на производството и чрезъ една нормировка, чрезъ едно непосредствено участие на държавата, която да калкулира каква е стойността на суровитъ материали, каква е стойността на работната ржка, каква е амортизацията, какви сж общитъ разноски и възъ основа на това да определи ценитъ. Ние казахме, че тая работа е трудна, че тя не е по силитъ на едно министерство. И още тогазъ, когато се прокарваше законътъ за картелитъ, азъ и други нѣкои казахме: най-хубаво е въ такива случаи да се манипулира съ митническитъ тарифи, да се застрашатъ нашитъ индустриалци съ конкуренция отъ вънъ и тѣ веднага, автоматически, ще намалятъ ценитъ. Не отричамъ, че има спекуляция, г-да, но така съмъ азъ училъ и така знамъ: че цѣртъ на прѣкомѣрно високитъ цени е конкуренцията — това, което се казва игра на конкуренцията. — „Вие, г. г. индустриалци, или ще намаляте ценитъ, или ние вдигаме митническитъ бариери, и тогава ще бжлете съсипани отъ конкуренцията“. — Защото, г-да, двойна бѣше протекцията, която досега давахме на индустрията, а сега тя остава единствена — само съ митата; защото другитъ облекчения, другитъ привилегии по закона за изсърчение мѣстната индустрия сж вече фактически отменени — не непосредствено отъ министра на търговията, не съ законъ, който да отмени всичкитъ тия привилегии, но съ законитъ на г. министра на финанситъ: съ повишението на адвалорнитъ мита, които сж достигнали вече до едни парадоксални размѣри — бѣха при коефициентъ 3, станаха 15, отиватъ на 20 и сж стигнали дори 40, ...

Нѣкой отъ сговориститъ: И 60 дори.

Ц. Бобошевски (д. сг): ... а даже въ нѣкои случаи сж и по-голѣми отъ митата. И ние нѣмаме вече една непосредствена протекция, каквато имаме досега. Сега имаме само митническата протекция. Къмъ нея трябва да се прибѣгва, когато има такива злоупотѣбления.

Г-да! Каква е въ действителностъ протекцията на мѣстната индустрия? Протекцията не е нищо друго, освенъ да оставишъ, што на мѣстния пазаръ въ България родната индустрия да се състезава при равни условия съ старата индустрия на западнитъ държави. А западнитъ държави съ своята индустрия сж изпреварили нашата въ много отношения: първо, че западноевропейскитъ индустрии сж амортизирали своитъ капитали — тѣхнитъ капитали, вложени въ фабрикатъ, фигуриратъ въ книгитъ I д.; второ, че тѣ иматъ много евтинъ кредитъ; трето, че тѣ иматъ технически персоналъ много по-компетентенъ; четвърто, че тѣ иматъ работници, който е много по-продуктивенъ, и т. н. и т. н. Това, изчислено като разлика, е дей-

ствително една протекция за нашата индустрия. Но тая протекция не се дава за лично забогатяване на индустриалците, а се дава, за да се помогне общо на цялото стопанство, да се помогне на селото, което носи своите продукти на пазара, да се помогне на работническото, което търси препитание в индустрията, особено сега, при това пролетаризиране на нашето село, да се помогне на фиска чрез всевъзможните такси, които индустриалците плащат, тая протекция се дава, за да се консумира мѣстният горивен материал и т. н. и т. н. Затова се дават облаги на мѣстната индустрия. Но когато се види, че се злоупотребява, тогава държавата разполага с това мощно сръдство: да вдигне митническите бариери. Ние не сме отъ онѣзи, които да отричатъ, че има самозабравяния, че има злоупотребления. Това е бесспорно, г-да. Но това не може да се обобщи, да се генерализира за всички индустрии. Има индустрии, които сж въ много лошо положение, особено минните индустрии. Нека ми каже нѣкой отъ васъ, кога тѣ сж представили единъ баланс съ печалба. Никога. Има и други индустрии, които сжто така едва кретатъ, а има други, които иматъ нормална печалба 15—20%; това е нормална печалба и тамъ не бива да се пипа. Но по отношение на тѣзи индустрии, които искатъ да отидатъ по-нагоре и да стигнатъ до 100% печалба, трѣбва да се взематъ мѣрки и да се посегне на тѣхъ. Онази индустрия, която е турила въ калкулацията и митото, за да спекулира съ него на вътрешния пазаръ, ще трѣбва да бѣде преследвана по тоя начинъ — чрезъ вдигане на митническите бариери.

Н. Стамболиевъ (з): Много има такива.

Ц. Бобошевски (д. сг): Вие може да смѣтнете, че има и други методи за ограничение спекулативните стремежи на индустрията; но азъ се позовавамъ на опыта отъ миналото и на опыта, който имаме съ закона за картелитѣ. Тоя последниятъ не даде никакъвъ резултатъ — азъ поне не го видѣхъ. Законътъ за картелитѣ има само тая добра страна, че той легализира положението на картелитѣ, макаръ въ България да нѣмаше налице обективни условия, за да можемъ да говоримъ за картели. Ако говоримъ за картелитѣ сега напоследъкъ, то е вследствие голѣмата пренаситеностъ у насъ на предприятия, срещу която трѣбваше да се взематъ мѣрки. Но когато гласувахме закона, ние казахме, че министърътъ съ собствената си властъ може да ограничава тази пренаситеностъ, като не позволява създаването на нови привилегировани индустрии. Ако е нужно това да стане съ текстъ, нека го направимъ, г-да! Тогава може да се допустне намѣсата на държавата, тогава може да се допустне онова, което се казва *économie dirigée* — направлявана икономика: да се търси и установи съотношението между производството и консомацията. Нека това се направи. Ако производството премине известни граници, ако то не хармонира съ консомативната способностъ на населението, да се наложи едно ограничение. Тамъ е допустима една интервенция. По този въпросъ ще си кажемъ думата при разглеждането на новия законпроектъ за насърчение мѣстната индустрия, който се приготвяла въ Министерството на търговията, въ който е малко преиначено онова, което се разбира подъ *économie dirigée*. Държавата не трѣбва да се намѣсва непосредствено въ процеса на производството. Тя да определя на предприятията какво да произвеждатъ и какво качество, какъвъ технически персоналъ да иматъ и т. н. — това държавата не може да го направи. Държавата може да се намѣсва само за да определи хармонията между производството и консомацията. Това тя трѣбва да го направи съ огледъ на интереситѣ и на самитѣ стопани, които се самоизяждатъ, които се самосъсипватъ съ създаването на излишни индустриални предприятия. Ние имаме примѣра съ маслостройнитѣ. Тѣ се съсипаха. Българинътъ има тая черта: щомъ види, че нѣкой прокопса въ нѣщо, и той почва да прави сжщото. Мнозина направиха маслостройни и стана едно пренасищане отъ маслостройни. Картелитѣ у насъ се създадоха не поради това, че имаме крупни, голѣми индустриални предприятия, които, за да амортизиратъ голѣмитѣ си общи разходи, трѣбва да развиятъ едно голѣмо производство, което да разпредѣли тия разходи на по-голѣми единици производства, но поради това, че много дребни предприятия се създадоха и пренаситиха българския пазаръ съ своитѣ произведения.

Г. г. народни представители! Повикътъ срещу българската индустрия е неоснователенъ. Цифритѣ, които се изнасятъ, често сж не отговарятъ на действителността. Не отричамъ, че сж давани жертви отъ държавата, но, както казахъ, безъ жертви не може да се създаде национална индустрия. Тия жертви сж необходими за бъдещето, г-да, за

бъдешитѣ поколения, за нашето стопанство изобщо. Безъ тѣхъ не може. Ние никога нѣ сме отричали, че политиката за насърчение мѣстната индустрия, която е провеждана въ продължение на 40 години, е била безъ жертви за фиска. Но тия жертви сж преувеличени въ нѣкои отношения. Напр., нѣкои казватъ: „Толкова и толкова милиарди е загубила държавата отъ безмитния вносъ“. Ами че ако вие пресмѣтнете вноснитѣ мита при единъ по-голѣмъ коефициентъ, естествено, тия проблематични приходи, които държавата не е получила, ще бѣдатъ още по-голѣми. При ниско мито върху внасянитѣ материали за индустрията или при безмитенъ вносъ, както бѣше по-рано, само при едно малко адвалорно мито, се внасяха известно количество материали за нашата индустрия. Като изчислите загубата на държавата отъ несъбраното вносно мито върху тия материали при единъ по-голѣмъ коефициентъ, естествено е, че ще се получи една много по-голѣма загуба за фиска. Но зададохте ли си въпросъ: ако поставите по-високи вносни мита, дали въ България ще се внесе сжщото количество материали за индустрията? Често пъти г. министърътъ на финанситѣ прави такива криви смѣтки. Напр., коефициентътъ на митата преди години бѣше 15. Ние го увеличихме после на 20, а сетне — на 27.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Въ 1930 г.

Ц. Бобошевски (д. сг): Измѣнихме го въ 1930 г. на 20, измѣнихме го и въ 1931 г.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Въ 1930 г. бѣше.

Ц. Бобошевски (д. сг): Три пъти го измѣнявахме. — Ако направите справка, ще видите, че при единъ и сжщи вносъ, напр., презъ 1925 г. на стойностъ 1.050.000.000 л., загубитѣ на фиска, споредъ тогавашнитѣ мита, сж били 114 милиона лева, а когато вдигнахме коефициента на 27, при вноса на сжщата стойностъ, загубитѣ сж вече 680 милиона лева. Ако утре повишимъ коефициента на 40, загубитѣ ще бѣдатъ, естествено, още по-голѣми. Може ли такива смѣтки да се правятъ отъ единъ финансовъ министъръ и да се казва: това сж жертвитѣ, дадени отъ страна на държавата за индустрията? Не може така да се разсѣждава, г. г. народни представители. Трѣбва да се разсѣждава съ огледъ на онова, което действително ще се внесе. Ако поставите голѣми мита, нѣма да има голѣмъ вносъ. Ще има ли тогава фискътъ предпологаемитѣ постѣпления? Нѣма да има и, следователно, нѣма да има и никакви загуби. Така щото, когато се говори за загуби отъ неплатеното отъ индустрията мито, трѣбва да се държи смѣтка за тия положения, и съ огледъ на едни умѣрени и разумни мита, да се каже каква е действителната загуба на фиска, а не да изкарваме фантастични загуби — на милиарди.

Азъ мисля, г. г. народни представители, че ще бѣде отъ полза, ако ви дамъ най-точни сведения, които съмъ се постаралъ да събера, за да видите каква е точно загубата на нашия фискъ отъ безмитния вносъ на материалитѣ за нашата индустрия презъ нѣколко години. Презъ 1921 г. фискътъ е загубилъ отъ опрощаване мита на покровителствуваната индустрия 13.591.882 л.; презъ 1922 г. — 51.351.796 л.; презъ 1923 г. — 87.024.595 л.; презъ 1924 г. — 87.586.434 л. Презъ 1925 г. вече имаме изчислени точнитѣ вносове. Изчисленията на вносоветѣ ставатъ мѣчно. Даже и въ отѣлението за митницитѣ, където е концентрирана тази работа — по-рано бѣше въ Дирекцията на статистиката — не могатъ да ви кажатъ какви сж изчисленията на вносоветѣ за известни години. Направени сж изчисленията на вносоветѣ за всички години следъ 1924 г. — само за две години, за 1929 и 1930 г. нѣма такива. Презъ 1925 г., при единъ вносъ отъ 1.050.794.257 л., загубитѣ за фиска отъ неплатени отъ индустрията вносни мита сж 114.136.840 л.; презъ 1926 г., при единъ вносъ отъ 1.103.472.403 л., загубитѣ сж 184.163.073 л.; презъ 1927 г., при единъ вносъ отъ 1.486.859.211 л., загубитѣ сж — 310.341.372 л.; презъ 1928 г., при единъ вносъ отъ 1.364.748.808 л.; загубитѣ сж 320.277.257 л. Тази разлика въ повече презъ тия нѣколко години се обяснява съ увеличаване коефициента, който бѣше 15 и стана 20. Изатова виждаме, че почти при единъ и сжщъ вносъ тия се увеличаватъ най-напредъ съ около 40% — отъ 114 милиона на 184 милиона, сетне на 310 и на 320 милиона лева. За 1929 и 1930 г. нѣма изчисления. Презъ 1931 г., при единъ вносъ отъ 1.495.808.879 л., имаме загуби за фиска отъ мита 680.084.133 л.; презъ 1932 г., при единъ вносъ отъ 1.303.407.151 л., имаме загуби за фиска отъ мита 586.031.140 л.

Това сж, г-да, загубитѣ отъ опрощаването мита на покровителствената индустрия. Ако съпоставимъ тѣзи загуби съ стойността на онова, което е произведено, съ

облагитѣ, които сѣ получени, като надници, превозъ по желѣзници, консомираме на вѣглища и други облаги, тѣзи загуи, г-да, не сѣ така голѣми, за да може да се създаде едно настроение противъ индустрията.

П. Стояновъ (д): Позволете, г. Бобошевски, една бележка. Не се касае за упрѣци и за завистъ. Касае се за държавническа, тоест стопанска смѣтка. Цифритѣ, които Вие изнасяте, азъ мога да ги опровергая. Това сѣ свършено минимални цифри. Тѣ сѣ взети върху една много тѣсна база. Вие знаете много добре, като дългогодишенъ министъръ на търговията и промишлеността, че покровителствуваната индустрия се ползува съ освобождаването отъ данъци, съ безплатно отстъпване на мѣста, а главно и съ друго нѣщо, което е много сѣществуено — това е намалениятъ превозъ по желѣзницитѣ. Само за миналата година изчисленията, които направи новиятъ началникъ на търговското отдѣление при Министерството на желѣзницитѣ, г. д-ръ Йосифъ Петковъ, показватъ, че за българската покровителствуванa индустрия държавата е направила жертви само чрезъ желѣзничния превозъ за 180 милиона лева. Ако желаете, утре ще Ви дамъ точната цифра.

Нѣкой отъ стговориститѣ: За колко време?

П. Стояновъ (д): За миналата 1932 г. — за една година. Ако вземете цифритѣ, които г. д-ръ Димо Тодоровъ изнесе въ Дружеството на икономиститѣ-академици, за 1929 г. общо загубитѣ на държавата отъ навла, отъ освобождаване отъ данъци и мита възлизатъ на 1.029.000.000 л. Това сѣ жертвитѣ, които сѣ дадени отъ съкровището и народното стопанство чрезъ 1929 г. за покровителствуваната индустрия. За 1930 г. тѣ възлизатъ на 646 милиона лева.

Ц. Бобошевски (д. сг): Ако действително биха се събирали митата, щѣхме ли да имаме тоя вносъ?

П. Стояновъ (д): Изчисленията сѣ направени върху точнитѣ количества стоки, обектъ на вносъ. Нѣма нищо иماجнерно, въображаемо.

Ц. Бобошевски (д. сг): Внасятъ се толкова материали при положението, че се плаща мито въ такъв малкъ размѣръ. Но ако увеличите митото, безспорно, нѣма да се внасятъ сѣщитѣ количества.

П. Стояновъ (д): Ще бѣде много добре, ако ние се съгласимъ върху едно — да оставимъ индустрията на спокоичество; стига да приказваме за паразитна и непаразитна индустрия, ами да погледнемъ смѣтката на консоматора,...

Ц. Бобошевски (д. сг): Безспорно.

П. Стояновъ (д): ... това, което се плаща отъ него. Тамъ е реалното.

Ц. Бобошевски (д. сг): Ами и азъ казахъ, че онзи индустриалецъ, който туря въ калкулацията на своитѣ производствени разноси и митото, той не заслужава протекция.

П. Стояновъ (д): Грамадното число индустриалци го правятъ.

Ц. Бобошевски (д. сг): Г-да! Азъ се помѣчихъ да събера данни за онова, което държавата е загубила отъ покровителствуваната индустрия като данъци, но мѣчно можахъ да намѣря точни данни. Намѣрилъ съмъ само за две години и ще ви ги кажа. Тѣ сѣ за 1922 и 1923 г. Презъ 1922 г. държавата е загубила отъ данъкъ-сгради 3½ милиона лева, отъ данъкъ върху дружествата — 47 милиона лева и върху индустрията 37.000.000 л. — всичко 88 милиона лева; презъ 1923 г. държавата е загубила отъ данъкъ-сгради 2.800.000 л., отъ данъкъ върху дружествата — 52 милиона лева и върху индустрията — 69 милиона лева — всичко 125 милиона лева кръгло. Но трѣбва да ви кажа, г-да, че съ новия законъ за насърдчение на индустрията, данъчното облекчение на индустриалцитѣ се премахва, автоматически отъ 1 априлъ. Новиятъ законъ бѣше единъ транзиторенъ, преходенъ законъ. Ние не желаемъ да отидемъ веднага къмъ едно пълно непокровителствуване на индустрията, а казахме това да стане на етапи. И затова, съ закона за насърдчение на индустрията отъ 1928 г., индустриалцитѣ се освободиха отъ данъци само 50%. И тия данъци отъ 1 априлъ вече се плащатъ. А специалнитѣ закони на министра на финанситѣ унищожиха и последнитѣ остатѣци отъ привилегиятъ на индустриалцитѣ. Мога да ви кажа, г-да, че въ този моментъ по специалния законъ за насърдчение на

индустрията отъ 1928 г., нашата индустрия нѣма други привилегии, освенъ привилегията да се снабдяватъ индустриалцитѣ съ мѣста за тѣхнитѣ фабрични заведения по цени, каквито надлежитѣ комисии опредѣлятъ, отъ която привилегия фактически никой индустриалецъ не се ползува. Защото онзи, който ще влага милиони въ едно предприятие, той нѣма да чака съ години да му дадатъ едно мѣсто за 200.000 л., ами ще го купи, ще му тури стойността въ смѣтката и ще му изкара паритѣ отъ производството. И по-хубаво и по-почтено ще бѣде съ единъ членъ въ закона за бюджета на държавата да се каже, че нѣма вече законъ за покровителствуване на мѣстната индустрия. Това е по-почтено, по-кавалерско, отколкото да държимъ единъ законъ само за да демагогствуваме, който е вече истисканъ, съдържанието на който е изтърбушено и който не дава никакви привилегии. Друга една привилегия, която се дава на индустриалцитѣ, то е да се ползуватъ отъ общественитѣ и общински кариери за чакълъ и пѣсци; но тамъ тѣ се ползуватъ на общо основание по тарифитѣ, които ги има и които се одобряватъ отъ министра на търговията, промишлеността и труда. Днесъ нашата индустрия нѣма привилегията на безмитенъ вносъ, защото тя е унищожена съ законитѣ на министра на финанситѣ за засилване приходитѣ на държавата; никакви привилегии вече въ това отношение нѣма — плащатъ си на общо основание чрезъ адволарнитѣ такси, които сѣ голѣми. Нѣма сѣщо така и привилегията за освобождаване индустриалцитѣ отъ данъци. Отне имъ се правото и на облагодетелствуванa тарифа за превоза по желѣзницитѣ. Тя не е специална тарифа, г. Стояновъ — Вие знаете това — тя е нормалната облагодетелствуванa тарифа, която Министерството на желѣзницитѣ прилага спрямо всички, които пренасятъ голѣми, масови количества материали; тя не е нѣкаква специална привилегия. То бѣше една излишна работа, поставена въ закона за насърдчение на индустрията. Днесъ — и това ви го заявявамъ, г-да — по специалния законъ за индустрията, българската индустрия нѣма привилегии.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя Н. Захариевъ)

П. Стояновъ (д): 180.000.000 л., бе джантъмъ, отстъпка само отъ превозъ по желѣзницитѣ!

Ц. Бобошевски (д. сг): Тая отстъпка се прави и на други, които превозватъ голѣми количества.

П. Стояновъ (д): Това сѣ точни изчисления, направени отъ Дирекцията на желѣзницитѣ.

М. Дочевъ (д. сг): Г. професоре! Азъ се интересувамъ отъ Вашитѣ цифри, които казахте. На каква база ставатъ тия изчисления въобще — напр., ако не сѣществува индустрията?

П. Стояновъ (д): Изчисленията въ Дирекцията на желѣзницитѣ сѣ върху базата на превозенитѣ количества продукти, произведени отъ привилегированата индустрия у насъ.

М. Дочевъ (д. сг): Туй го разбирамъ. Но за да стигнете цифрата 1 милиардъ и толкова милиона лева, трѣбва да излѣзете отъ предположението, че не сѣществува наша мѣстна индустрия и че ние внасяме всичко отъ странство.

П. Стояновъ (д): Разликата е, че се превозва безъ намаление.

М. Дочевъ (д. сг): И на тази база ако сложимъ спора, тогава ще дойдемъ до правилно заключение. Защото, ако желѣзницитѣ губятъ отъ индустрията, то тѣ и печелятъ отъ нея, защото превозватъ суровитѣ материали за нея. И заради това, при една правилна равностѣтка, загубата трѣбва да се намали съ печалбата. Азъ бихъ искалъ да се обясните.

П. Стояновъ (д): Слушайте, г. Момчо Дочевъ! Базата, върху която г. д-ръ Димо Тодоровъ, началникъ на индустриалното отдѣление при Министерството на търговията, прави тия изчисления, и базата, върху която всѣка научна статистика трѣбва да оперира, е количеството на суровитѣ материали, внесени за обработване и освободени отъ данъци. А изчисляването въ желѣзницитѣ става върху действително превозенитѣ количества стоки.

М. Дочевъ (д. сг): Значи, върху базата: нѣмаме национална индустрия — какво щѣхме да спечелимъ и какво ще изгубимъ?

П. Стояновъ (д): Не можете да говорите, че нѣмаме индустрия, защото това количество стоки, което е погълнато въ страната, ако не се дадѣше отъ мѣстната индустрия, щѣше да дойде отъ чужбина.

М. Дочевъ (д. сг): Да, щѣше да дойде отъ чужбина, но ще си плати митото.

Б. Ецовъ (д): Като поставите и загубването на пазаритѣ за нашитѣ земеделѣски произведения, поради тая мѣстна индустрия, я направете смѣтка какво става! Не мислите ли, че злините, които преживяваме днесъ, не сѣ последица на тая политика къмъ мѣстната индустрия?

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Лъжете се, г. Ецовъ. Днесъ не ви допускатъ да внасяте земеделѣски произведения.

Б. Ецовъ (д): Ето ви тѣхнитѣ разбирания, ето ви тѣхната концепция, ето ви какъ гледатъ на земеделѣска България!

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Ц. Бобошевски (д. сг): Г-да! Когато вие ще говорите за жертви, трѣбва да ги съпоставите съ общото производство, съ това, което става въ народното производство. Ако презъ 1925 г., при тия жертви, ние сме имали едно производство отъ 4 милиарда 140 милиона лева, презъ 1926 г. — едно производство отъ 4½ милиарда лева, сега, въ този моментъ, когато индустрията е въ своя разцвѣтъ, това производство възлиза на 7—8 милиарда лева. Какво представлява за фиска, ако го е изгубено, и то така алеаторно, при положението, че сѣ внесени материали за една сума отъ 300—400 милиона лева, съ огледъ на онѣзи облаго, които ще даде това голѣмо производство отъ 7—8 милиарда лева?

Б. Ецовъ (д): И иначе щѣхме да ги имаме.

Ц. Бобошевски (д. сг): Иначе ние ще бждемъ само едни купувачи, а ще трѣбва да изнасяме.

П. Стояновъ (д): Никой не е противъ индустрията, г. Бобошевски! Не може да се твърди това отъ Ваша страна или отъ когото и да е. Ние сме за покровителство на индустрията, обаче за едно рационално покровителство, но не за поглъщане на цѣлото мито. Какъ може американтъ да поглъща цѣлото мито отъ 15-60 л. на метъръ? Това действително е една паразитна индустрия.

Ц. Бобошевски (д. сг): Доказа се, че тукъ има единъ дѣмпингъ на Японско платно. Болшевицитѣ сѣ закупили грамадни количества въ Япония и Египетъ американъ и необяснимо е какъ могатъ да го продаватъ на такава ниска цена. Това се обяснява, обаче, съ обстоятелството, че тѣ искатъ да създаватъ разстройство. Правено е изчисление и се е оказало, че въ никой случай тѣ нѣматъ смѣтка да го даватъ по тая цена, по която го предлагатъ.

П. Стояновъ (д): Не е вѣрно това. Изчисленията, които се правятъ за цената, не се правятъ върху това, което предлага Япония, а върху това, което предлага Лондонскиятъ пазаръ.

Ц. Бобошевски (д. сг): Азъ свършвамъ, г-да, съ този въпросъ.

Другъ единъ въпросъ, който се повдигна онзи день отъ г. министра на финанситѣ, бѣше въпросътъ за едно разточителство въ листата на безмитнитѣ материали за нашата индустрия; като чели презъ наше време тая листа все повече и повече е била увеличавана и ние безразборно сме позволявали да се внасятъ такива материали. Азъ ще моля да ме опровергае г. министърътъ. Тѣзи списъци не сѣ постоянни. Отъ 1921 г. до 1927 г. тѣ сѣ варирали. Тѣзи списъци не сѣ фиксирани, не сѣ постоянни — тѣ периодически се преглеждатъ; и ако има въ България достатъчно материали, тѣ се заличаватъ и се дава разрешение отъ Министерството да се внася отъ вънъ само за попълване недостига; най-напредъ да се консумира българското и тогава да се докара отъ странство.

Ние, г-да, на 1927 г., съ огледъ новитѣ постановления на закона за насърчване мѣстната индустрия, отъ 1.306 такива артикули ги намалихме на 996. Нека ме опровергае г. министърътъ! Впоследствие, макаръ индустрията да достигна единъ голѣмъ разцвѣтъ, числото на тѣзи артикули не се увеличи, макаръ да се допусна за нуждитѣ на нѣкои нови индустрии вносътъ на десетки нови артикули.

Напр., създаде се аеропланна индустрия — тя погълна нови 46 артикули; създаде се транспортна индустрия за фабрикуване на вагони, локомотиви и т. н. — тя създаде нови 132 артикули; създаде се електрическа индустрия, телефони „Телефункенъ“ и т. н. — тя създаде нови 89 артикули. Азъ ви цитирамъ само 3 индустрии: аеропланната, транспортната и телефонната, които даватъ нови 250—300 артикули. А ние имаме 20 и нѣколко категории индустрии съ не знамъ колко поддѣления. Въ списъка на разрешенитѣ за безмитенъ вносъ артикули, нуждни за тѣзи индустрии, фигуриратъ, както казахъ, 996 артикули. Ако отъ тѣзи 996 артикули извадимъ артикулитѣ само за тритѣ индустрии, които ви споменахъ, броятъ на разрешенитѣ за безмитенъ вносъ артикули веднага се намалява на 600.

Виждате, че е имало едно прецеждане. Въ това може да ме вѣрвате. Не е въ природата ми да лъжа. Имамъ доблестъ да призная кое е грѣшка и кое не е грѣшка. Ние редовно периодически сме компенсирали и сме свеждали до минимумъ броя на артикулитѣ, които се ползватъ съ безмитенъ вносъ, съ огледъ на това, доколько нашето село, нашето производство може да ги даде. Ние сме отивали даже до крайности, г-да, и сме имали неприятности съ индустриалцитѣ.

Ще ви кажа — не искамъ това да бжде взето отъ васъ като упрѣкъ отъ моя страна — че презъ управлението, напр., на г. Георги Петровъ, за нуждитѣ на фабрицитѣ за тъкачество на вълнени материи, броятъ на безмитно внасянитѣ артикули отъ 19 бѣ увеличенъ на 25. Нѣма да ви кажа, че е направено това умишлено. Нуждитѣ на тия фабрики сѣ изисквали това и вие сте го направили. Азъ не мога да ви обвиня, че нарочно сте допуснали това увеличение, тъй като сигурно нуждитѣ за усъвършенствуване на тая индустрия сѣ изисквали да се увеличи броятъ на безмитно внасянитѣ материали и вие сте ги допуснали.

Така е и съ фабрицитѣ за тъкане на памучни материи. Презъ 1929 г. броятъ на безмитно внасянитѣ материали е билъ 7, а сега е увеличенъ на 31 — значи, увеличение съ 24. Мога ли да ви упрѣква за това? Не — защото нуждитѣ сѣ наложили това увеличение. Не отъ кефъ г. Георги Петровъ е увеличилъ листата на безмитно внасянитѣ артикули за тъкачество на памучни материали съ 24 — нуждитѣ сѣ наложили това и той го е направилъ.

Така че не бива, г-да, да се разсѣждава топтанджийски, както правятъ несведущитѣ хора. Трѣбва да се проучватъ въпроситѣ и тогава да се правятъ заключенията.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Свършете!

М. Дочевъ (д. сг): За тѣхъ ще има пѣкъ друга фотография, безъ увеличение.

Ц. Бобошевски (д. сг): Г. председателю! Отнеха ми много отъ времето. Азъ още нищо не съмъ казалъ отъ това, което имамъ да кажа. Досега се занимавахъ само съ индустрията.

Н. Стамболиевъ (з): Нали 8 години казвахте! Сега пѣкъ други да казватъ!

Ц. Бобошевски (д. сг): За нашата търговия. И вътрешната ни, и външната ни търговия сѣ въ единъ застой, благодарение общата причина, която прави, щото и вътрешната, и външната търговия да не вървятъ. Способността на населението да консумира не се е увеличила, и затова и занаятчий, и търговци сѣ въ единъ застой. Вътрешната търговия не е въ своя разцвѣтъ. Същото можемъ да кажемъ и за външната ни търговия. Отъ това, че нашиятъ балансъ въ последнитѣ една, две години е билъ активенъ въ сравнение съ предшестващитѣ години, не можемъ да кажемъ, че търговията е въ разцвѣтъ, следъ като е имало единъ колосаленъ дефицитъ, какъвто е този презъ 1929 г.

П. Стояновъ (д): 2.000.000.000 л. Въ ваше време!

Ц. Бобошевски (д. сг): Презъ 1931 г. се отбелязва единъ плюсъ, обаче този плюсъ не е поради това, че ние сме изнесли много повече, а внесли много по-малко, та да има една разлика въ полза на нашия експортъ, а защото се намали нашиятъ вносъ, благодарение на това, че не се отпускатъ девизи, че не се даватъ срѣдства за вносъ. Това е причината. Ние можемъ да кажемъ, че нашата външна търговия — макаръ да е отбелязала единъ плюсъ въ последнитѣ две години — е добре тогава, когато нашиятъ експортъ е увеличенъ. Ние виждаме, че тоя плюсъ се добива отъ значително намаляване на нашия вносъ. За последнитѣ три месеци балансътъ, който дава Народната банка, е сѣщо съ минусъ, но отъ това не може да се ва-

дять стрели, г-да! Защото тази теория, г. професоре, за абсолютната върност на активния търговски баланс, не е всъщност върна. Нашата износна търговия е била с активен баланс за периода 1901—1907 г., а седем години след това, когато ние не сме били в едно тежко стопанско положение, е била с единствено решителен минус. През войните, поради това, че не се внасяше — поради форсмажорни причини — отбелязват се известни плюсове. След войните — като изключим 1922 г., ако се не лъжа, 1924 г., която също беше с един малък плюс, 1927 г., която отбеляза плюс от 500 милиона лева и 1930/1931 г., с плюс по известните причини, които ви обясних — нашата външна търговия е била дефицитерна. Но това значи ли, че ние сме били тогава в фалит, значи ли, че ние сме изнесли всичкото наше злато, значи ли, че е бил застрашен нашият лев? Напротив, в тези години, когато нашата търговия е била в минус, нашият лев е бил напълно запазен, защото покрай официалния внос-износ има и друг, така нареченият скрит внос-износ, който ние не знаем, но от който остава нещо в народното стопанство. И особено в една млада държава като нашата, която се благоустройва, която трансформира своето стопанство, която си преобразува земледелието, която си създава индустрия, безспорно е, че за създаването на тези бъдещи източници на национални блага средствата ще дойдат от вън; и в такава страна е нещо нормално да има един плюс в импорта и един минус в експорта. Недейте забравя, че в последните години стана една голяма трансформация в нашето земледелско стопанство.

А. Буковъ (з): Моля да се спазва правилникът, г. председателю!

Председателстващ Н. Захариевъ (Звъни)

Ц. Бобошевски (д. сг): Ние тръбваше да внасяме за неговото обзавеждане и затова имаме един минус в търговския баланс.

Председателстващ Н. Захариевъ (Звъни)

П. Стояновъ (д): Какво обзавеждане? Толкова машини внесохте и парит, които вземахте от заемите, ги имобилизирахте в чужди стоки и ги опропастихте. Това направихте!

Ц. Бобошевски (д. сг): Г. г. народни представители! Едно важно нещо, което смътам, че е в съзнанието на всички вас, е, че не бива нашата външна търговия да бъде концентрирана в ржцет на нашия емисионен институт — Народната банка.

А. Буковъ (з): Постановленията на правилника тръбва да се спазват. Да се научат ораторите в един час да се изказват!

Ц. Бобошевски (д. сг): Не е по силите на няколко души, колкото и да са способни, каквито и капацитети да са те по банкерските работи, да регулират нашия внос и износ. Аз не въставам против монопола на нашата камбиална търговия. За времената, които преживяваме, това е необходимо. Нашата външна търговия тръбва да бъде под контрол; но този контрол не може да бъде съсредоточен само в нашия емисионен институт. Имаме отговорен министър на търговията; или, ако не той, с тази работа тръбва да бъде натоварен онзи институт, който ние създадохме и който не е получил още живот, именно — експортният институт. Тръбва да има едно лице, едно учреждение, което да е отговорно и от което да искаме смътка, а не като запитаме г. министъра на финансите, той да казва: аз не се бъркам в автономията на Народната банка, на г. Момчиловъ и на неговите помощници. Те не са в положение да разпределят правично и полезно за нашата външна търговия камбио, което е изишно и което тръбва да се даде в разположение на българския търговец; други тръбва да разпределят този излишек. Ако ли пък те са толкова ревниви, непременно тогава тръбва да им се принасят хора от другите стопански съсловия, а най-вече — представители на Министерството на търговията.

Според мене, думата на министъра на търговията тръбва да бъде решителна и ние да знаем кого да държим отговорен. Ние четем в вестниците постоянно изявления на г. Момчиловъ. Г. Момчиловъ при всяко отиване в

странство ще си даде една хубава фотография в вестниците, ще даде едно много оптимистично интервю: отивам в Берлин, в Виена, в Париж, в Лондон, в Базел — всички столици — да сключвам клиринги, да сключвам компенсационни сделки и давам големи надежди; обаче като се върне, няма никакви резултати, а чуваме само изявления на г. министъра на финансите: че мисията на г. Момчиловъ е успяла!

Тая работа не може да върви така. Тия хора тръбва да си гледат само пръката работа. Задачата на емисионната банка е да държи лева да бъде здрав, закован, запазен, а външната търговия тръбва да бъде в ржцет на Министерството на търговията. С нея не може да се занимават едновременно няколко учреждения: и Народната банка, и Земледелската банка, и Финансовото министерство, и Външното министерство! Всички се занимават с нашия експорт, а никой не е отговорен. Ние тръбва да унифицираме службите и един да бъде отговорен за резултата от тая политика.

А. Буковъ (з): Не може повече от един час да говорите.

Председателстващ Н. Захариевъ (Силно звъни) Г. Бобошевски! Изтече Ви времето.

Ц. Бобошевски (д. сг): Половин час ми вземаха.

Председателстващ Н. Захариевъ: Ще дам думата на следващия оратор. Има думата народният представител г. Цоню Бръшляновъ.

Министър Д. Гичевъ: Нека се изкаже!

А. Буковъ (з): Ако рече всичко да каже, каквото знае, ще тръбва да ни приказва цял ден.

Ц. Бобошевски (д. сг): Това, което говоря, е в Ваша полза.

Нкой от земледелците: И миналия път говорихте същото по бюджета.

Ц. Бобошевски (д. сг): За експортния институт не съм говорил и за външната търговия не съм говорил. Аз лани исках да говоря по бюджета — казва ми, че на следващия ден ще ми дадат думата, но като дойдох тук, бяха вдигнали заседанието. Дайте ми възможност тази година да се изкажа.

Министър Д. Гичевъ: Изитраха те!

Ц. Бобошевски (д. сг): Ето, и г. министърът свидетелствува. Това, което говоря, е от полза.

Ние тръбва да унифицираме службите по нашата външна търговия и да знаем кой е отговорен. Ако г. министърът смъта, че експортният институт е много сложна машина, нека намали неговия състав; но той е, който ще тръбва да разпределя по браншове, по фирми и на частни лица онова, с което разполага. Не може, следователно, да оставим на Народната банка тя да се занимава и с тази колосална работа — нашата външна търговия — и само трима души да определят на кого какво да се дава! При това има и големи несъобразности!

П. Стояновъ (д): В всяка страна има експортен институт, само в България го няма. Вие, обаче, създадохте едно голямо нещо, което не може да съществува.

Ц. Бобошевски (д. сг): Създаден е един критерий, да се позволява 50% от онова, което е било в 1931 г.

А. Буковъ (з): Това не издържа критика.

Ц. Бобошевски (д. сг): Това, г-да, не може да се приложи спрямо всички.

П. Стояновъ (д): Разбира се.

Ц. Бобошевски (д. сг): На някои ще се даде повече.

Министър Д. Гичевъ: Гръшка е.

Ц. Бобошевски (д. сг): Безспорно. Ето какво значат бюрократичните нареждания от една тройка, която

тази област нѣма нуждната компетентност. Тѣ могат да бждат добри финансисти, но могат да не бждат добри икономисти. Трѣбва свободнитѣ валути, девизитѣ на нашата банка, съ които може да разполага нашата външна търговия, да бждат разпредѣлени отъ хора по-непосрѣдствено заинтересовани, по-непосрѣдствено отговорни въ тази работа, а преди всичко — отъ Министерството на търговията.

Д. Ачковъ (нез): Тия финансисти сж поржчители и като поржчители не даватъ.

Ц. Бобошевски (д. сг): Виждаме резултата отъ тая политика. Ние загубихме пазара на яйцата и въ Австрия, и въ Германия. Остана сега да изнасяме само въ Испания и не знамъ кжде още. А има и курioзни случаи въ това отношение: даватъ вагони на хора, които никога не сж се занимавали съ търговия съ яйца, а съ бояджилѣкъ, напримеръ, и тѣ, понеже имали нужда отъ швейцарски франкове, компрометирвали цената на българскитѣ яйца, като ги продавали на низки цени.

П. Стояновъ (д): Търговци на валута!

Ц. Бобошевски (д. сг): Тая работа, г-да, не може да продължава. Нашата партия поддържа, че това трѣбва да бжде задача на експортния институтъ. Ако той е голѣмъ административенъ апаратъ, нека да се намали неговиятъ съставъ. Но всетаки трѣбва да има едно отговорно и единно тѣло, което да се занимава съ организацията на нашата външна търговия, а не да бжде разпредѣлена тя въ нѣколко ведомства. И ние, съзнавайки тая голѣма грѣшка, въ 1930 г. създадохме този институтъ. Той сжествува въ цѣлъ свѣтъ — и въ Италия, и въ Франция, и навсѣкжде има office за външна търговия, ...

П. Стояновъ (д): Не само въ Франция, но и въ Сърбия и Турция.

Ц. Бобошевски (д. сг): ... която сключва всички тия клиринги и компенсационни сдѣлки, които сега сж съсрѣдоточени въ рѣшетъ на едно или три лица.

А. Буковъ (з): Да го предвидимъ въ бюджета.

Ц. Бобошевски (д. сг): Г. г. народни представители! Понеже сте много нетърпеливи, азъ ще привърша.

Г. Мариновъ (з): Не сме много нетърпеливи, но правилникътъ, г. Бобошевски, не позволява. Недейте злоупотрѣблява съ правилника. Ние сме много търпеливи.

Ц. Бобошевски (д. сг): Повече отъ половинъ часть ме прекъсвахте. Азъ считамъ, че изпълнявамъ единъ свой дългъ, когато повдигамъ тия въпроси за нашата външна търговия, която е въ тежко положение. Тя е, която алиментира нашата банка съ девизи; ние не можемъ по другъ начинъ да си набавимъ девизи. Не се ли засили нашиятъ износъ, сигурността на нашия левъ е застрашена.

И затова трѣбва да станатъ тѣзи преобразувания. Ние не трѣбва да допускаме да има подозрения, не трѣбва да има дори и съмнения, че става неправилно разпредѣлянето на тѣзи валути. Когато това става отъ единъ по-голѣмъ органъ, тогава гаранцията е по-голѣма и нѣма да се шушука, че на този сж дали, а на онзи не сж дали. Това г-да, трѣбва да се избѣгне. А тамъ е една Светая светихъ и никой не знае какво става. Г. министърътъ на финанситѣ казва: „Това не е моя работа, а на съответното автономно учреждение“. Ако тѣ отговаряха предъ насъ, ние тогава тѣхъ ще държимъ отговорни; а сега, нито министърътъ на финанситѣ, нито министърътъ на търговията, нито министърътъ на външнитѣ работи може да се държи отговоренъ; всѣки казва, че се занимава съ тая работа, но отговорностъ никой не поема. Трѣбва да има едно лице, което да поеме отговорностъ.

По отношение, г-да, на занаятитѣ, азъ говорихъ, когато се прокарваше законътъ за занаятитѣ. Тогава казахъ каква е нашата политика, нашето становище по отношение на занаятитѣ.

По отношение покровителството на труда — когато дойде бюджетопроектътъ на фондоветѣ, ще си кажемъ думата.

По отношение на професионалнитѣ училища продължава се оная политика, която е изразена въ органическия законъ отъ 1924 г. Насърждава се професионалното образование, което отговаря на нашето занаятчиство. Профе-

сионалнитѣ училища, преди всичко, трѣбва да бждатъ работилници, които да изкарватъ квалифицирани работници. Отрадно е, че онѣзи, които сж излѣзли отъ нашитѣ професионални училища, не сж отишли въ канцелариитѣ, но сж били погълнати отъ нашето стопанство, отъ нашето производство. Въ последната книжка на „Известия на Министерството на търговията“ г. началникътъ на професионалното образование съ статистически данни доказва, че всички ония, които сж излѣзли отъ нашитѣ промишлени училища, сж отишли въ стопанството, въ производството. Следователно, нѣма едно изпреварване на стопанския животъ отъ професионалнитѣ училища — тѣ вървятъ въ хармония.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Завършете!

Ц. Бобошевски (д. сг): Въ заключение, г-да, ще кажа, че ние, въ тая голѣма стопанска криза, която е страшна и създава голѣмо обезвѣряване, голѣмо обедняване не само на селското, но и на градското население, ще трѣбва да координираме нашитѣ усилия, като запазваме довѣрието, като запазваме кредита, като не разколебаваме довѣрието, защото въ такива времена само съ поддържане на кредита ние ще можемъ да преживѣемъ тази голѣма стопанска криза.

Не е по нашитѣ сили коренно да измѣнимъ положението и да помогнемъ на нашето стопанство. Ние не обвиняваме правителството въ това, че не е излѣзло съ една радикална рецепта, за да подобри тежкото положение; ние го обвиняваме въ това, че то безогледно обещавахе, безъ да държи смѣтка за причинитѣ на тая криза. Ние го обвиняваме въ това, че то прекаляваше съ своитѣ обещания и дойде днесъ до една голѣма трагедия: да е свидетелъ на своята голѣма немощъ, да не може да помогне на нашия народъ, който се намира въ мизерия, защото това не е по силитѣ му.

П. Стояновъ (д): Защото наследството, което вие оставихте, е тежко.

Ц. Бобошевски (д. сг): Две години управлявате и ние не видѣхме, не почувствувахме резултати отъ вашитѣ мѣроприятия и закони. Кризата се вдълбочава и отъ день на день става все по-тежка. Но съ търпение и съ вѣра ние ще я преживѣемъ. Трѣбва да приобщимъ нашитѣ усилия къмъ общитѣ усилия на свѣта, насочени днесъ къмъ предстоящата стопанска конференция, за да дочакаме времето, когато България ще се намѣри въ положение, при което ще бждатъ възможни и онѣзи промѣни въ нашата индустриална политика, за които ви говорихъ. Когато стопанската размѣна между народитѣ ще се възстанови, когато ще се излѣзе отъ сегашната стопанска затвореностъ, когато много страни съ развито земледѣлие и много индустриални страни ще напуснатъ сегашното си интегрално индустриално самозадоволяване, тогава свѣтътъ ще се подобри.

П. Стояновъ (д): А дотогава какво да се прави?

Ц. Бобошевски (д. сг): Дотогава трѣбва да имаме търпение, трѣбва да правимъ решителни икономии, да се свиваме въ нашата черупка съ огледъ на срѣдствата ни, да не вършимъ никакви разточителства и главно — да поддържаме кредита си, да внимаваме да не бжде той загубенъ.

П. Стояновъ (д): Съ какво да бжде поддържанъ кредитътъ? Обяснете и това!

Ц. Бобошевски (д. сг): Въ всѣки букваръ по политическа икономия е казано, че такива кризи — общи, а не локални — се лѣкуватъ само съ време, само съ икономии, само съ запазването на кредита. Иначе, да си въобразяваме, че можемъ да отстранимъ кризата съ нѣкакви наши мѣроприятия, то значи да си правимъ илюзии. Ако можеше да се отстранява криза съ законъ, други държави, по-стари отъ насъ, съ много по-компетентни хора, щѣха да го направятъ. Това не е по силитѣ ни, защото кризата е обща, защото има една първопричина, която е извънъ нашия обсегъ. Тая първопричина е вече установена. Досега имаше различия въ обясняването причинитѣ на кризата — днесъ тия различия не сжествуваатъ, днесъ диагнозата е поставена; а щомъ е поставена, лѣкуването е лесно. Тая диагноза е: да се премахне стопанската затвореностъ на държавитѣ, да се възстанови онази взаимна стопанска връзка между народитѣ, която сжествувахе

по-рано и не позволяваше да се създава индустрия в държави, в които обективните условия не я фаворизират. Съобщения ние само създаваме разочарование, само събуждаме надежди, тропаме на едно място.

П. Стояновъ (д): Това сж благопожелания.

Ц. Бобошевски (д. сг): Не сж благопожелания. — Две години управлявате. Какво направихте? Освенъ този законъ за картелитъ, за който ви говорихъ, нищо друго осезателно не сте създали. Похвалете се съ нъщо друго! Едно време разправяхте, че туй ще направите — онуй ще направите. Ние чакаме две години, но нищо не виждаме. Свѣтътъ казва: отъ сутринята се познава денътъ. Вие управлявате вече две години — нищо не сте направили. А когато ние управлявахме, не оставяхме чиновниците да не получаватъ заплатата по 6 месеца, нито г. г. пенсионеритъ да получаватъ по нъщо отъ рамазанъ на рамазанъ.

Н. Стамболиевъ (з): Тази вече е доста дебела.

Ц. Бобошевски (д. сг): Доставчицитъ въ наше време не получаваха бонове, каквито вие смѣтате да имъ давате сега, та когато сами плащатъ по 12% лихва, да получатъ бонове, които ще имъ носятъ 3—4% лихва. Това въ наше време го нѣмаше.

Н. Стамболиевъ (з): Но вие имате два заема, отъ които плащате, и следъ като ги изядохте, стигнахме до това положение.

Ц. Бобошевски (д. сг): Не е вѣрно. Това е резултатъ отъ вашата политика.

Н. Стамболиевъ (з): Първата частъ отъ речта Ви издържа критика, но това, което казахте въ края, може да се приказва само въ Голъ Тупанъ, но не въ Парламента.

Председателствуващъ Н. Захариевъ (Звъни): Г. Бобошевски! Отнемамъ Ви думата.

Ц. Бобошевски (д. сг): Това е резултатъ на вашата политика. Съ нея Вие докарахте едно замръзване на кредитъ и сега въ село не можете да намѣрите кредитъ за 5 ст. Това е единъ голѣмъ ударъ. Това е резултатъ на вашата политика. Не може по такъвъ начинъ да се върви!

Н. Стамболиевъ (з): Това е резултатъ на вашата 8-годишна противонародна и противодържавна политика!

Ц. Бобошевски (д. сг): Азъ свършвамъ, г-да, като вървамъ, че тѣзи бележки, които направихъ, особено по отношение на нашата външна търговия, сж въ полза на управлението. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата на родниятъ предствителъ г. Цоню Бръшляновъ.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Съобразявайки се съ вашето нетърпение въ този късенъ часъ, азъ самъ ще бъда доволенъ, ако мога да завърша мислитъ, които искамъ да изкажа тукъ, за 15 минути. (Глъчка) (Къмъ земледѣлицитѣ) Едно извинение за вашето поведение е това, че сте изморени. (Възражения отъ мнозинството) Азъ говоря само за едного.

Н. Стамболиевъ (з): Говори за Момчо Дочевъ.

М. Дочевъ (д. сг): То се отнася за болшинството.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Г-да! При общопризнатото стѣснено положение на страната, нито азъ, нито партията ми, нито обществото можеше да очаква единъ бюджетъ, разполагащъ съ повече срѣдства за ония голѣми нужди, които той има да удовлетворява. Бюджетътъ е намаленъ съ 4 милиона лева отъ заплати на личния съставъ и съ 9 милиона лева отъ вещевени разходи. Сжщата организация е оставена. И, следователно, ако би могло въ връзка съ бюджета да се говори за желателна реорганизация на служби и пр., очевидно е, че тамъ ще бъдатъ спънати всички отъ невъзможността да се постигнатъ по-дълбоки реформи, които никога не могатъ да ставатъ безъ достатъчно срѣдства.

Азъ ще набележа нѣколко въпроса по-скоро, вмѣсто да ги третирамъ изчерпателно, по причината, която ви казахъ.

Впрочемъ, по въпроса за индустрията, напр., предполагамъ, че скоро ще имаме възможностъ да се изкажемъ, когато се внесе дългоочакваниятъ законопроектъ „за индустрията“. По въпроса за занаятитъ, една областъ, сжщо подъ ведомството на министерството, ние скоро имаме възможностъ да се изкажемъ, когато се разглеждаше законопроектътъ за занаятитъ. Ние, като Парламентъ, еднородно одобрихме тогава този законопроектъ. Ние останаме съ едно убеждение, че нашитѣ занаяти все-таки иматъ предъ себе си единъ нови перспективи, не толкова съ новия законъ, колкото съ новата политика, която усвои, въ съгласие съ Министерството на търговията, Българската централна кооперативна банка. Нека се надѣваме, че тази нова политика ще даде на нашитѣ занаяти тѣкмо онова, отъ което тѣ най-много иматъ нужда — да използватъ самопомощта, принципа на кооператизма, разумно, не ще и дума, и, второ, подъ едно централизирано и общо ръководство и напѣтствие, каквото е онова на Централната кооперативна банка, да пристѣпятъ къмъ своята рационализация, отъ която тѣ толкова много се нуждаятъ.

Ако така можемъ що гдето да бъдемъ спокойни за нашитѣ занаяти, не сжщото можемъ да кажемъ, г-да, по въпроса за нашата търговия, за нашата индустрия, па, ако щете, и за националния трудъ.

Нѣма да се спирамъ на нашата вътрешна търговия, колкото и да е важна тя. За нея ще кажа, че е време Министерството на търговията да помисли за една по-голѣма регламентация на тази вътрешна търговия.

Външната ни търговия, която е тѣй важна, е въ застои. Стѣсненото положение на нашитѣ външни пазари се отразява катастрофално върху нашия търговски и платеженъ балансъ. Безспорно е, че тѣкмо сега, когато тия външни пазари могатъ да допринесатъ придобивки за тоя нашъ търговски и платеженъ балансъ, ние не виждаме, поне до този моментъ — нито чрезъ бюджета, нито чрезъ нѣкакви други инициативи на правителството — една утешителна перспектива въ туй отношение.

Има ли координация между самитѣ стопански министерства, г-да? Това е единъ боленъ въпросъ. Нѣма съ примѣри да соча какъвъ *désordre*, често пѣти какво протироречие има въ разбиранията и действията на 2 или 3 отъ стопанскитѣ министерства. Има ли централизация на необходимитѣ сведения за състоянието на външнитѣ пазари, особено за положението на мѣнящитѣ се условия на тѣхъ? Не. Не само че нѣма достатъчно сведения, но и тия, които има, свършено не сж централизирани. Ето въ тази областъ можеше да бжде извънредно полезенъ Експортниятъ институтъ, който преди 3 години се заимиса, а преди 2 и половина години се създаде. Г-да! И до днесъ правителството не ни е обяснило защо не се пусна въ ходъ този апаратъ. Неговиятъ бюджетъ бѣше съставенъ отъ неговия съветъ, съгласно закона. Но когато трѣбваше да се назначи персоналъ, за да се пусне въ работа тази нова институция у насъ, това не се извърши. Дали хора не се намириха, горе-долу достойни да поематъ тая задача? По-скоро чува се изъ обществото, че тѣзи хора били толкова много, че 2 или 3 отъ министерствата, респективно тѣхнитѣ титуляри, не сж могли да се споразумѣятъ върху лицата. И ако това е фактъ, което се разправя — дано не се оправдае — че това е причината, за да не може да функционира експортниятъ институтъ, то би било, г-да, едно величайше престѣпление, извършено отъ държавата, въ лицето на нейното управление, спрямо интереситѣ на българския народъ. Все пакъ заслужава г. министърътъ, както и правителството, да изяснятъ предъ насъ, предъ българския народъ, предъ всички ония стопански съсловия, тѣй близко заинтересовани отъ тоя въпросъ, защо не се пусна въ ходъ тази нова машина, наречена експортенъ институтъ.

Тукъ съ две думи трѣбва да кажа, че азъ не отивамъ въ надеждитѣ си по отношение експортния институтъ до тамъ, да възлагамъ на него и разрешението на такива сложни въпроси, каквито сж, напр., тия за континентитѣ, за валутата и т. н. Не. Такава не бѣше аслж и мисълта на законодателя, когато се създаваше експортниятъ институтъ. Нему се поставяше по-скромната задача да събира и да централизира абсолютно необходимитѣ сведения за постоянно мѣнящитѣ се условия на външнитѣ пазари и по тоя начинъ тия сведения да бъдатъ на разположение на нашитѣ търговци, на нашитѣ износители. Днесъ ние нѣмаше подобенъ институтъ и въ туй отношение ние сме останали най-назадъ отъ всички европейски държави; не зная даже дали не сме по-назадъ и отъ държави въ другитѣ континенти.

И. Драгойски (д): Отъ Албания сме по-добре!

Ц. Бръшлянов (д. сг. Ц): Ето, г-да, розята на Експортния институт. Погръщно мислях някои, че той щёл да върши търговия; според закона, забранява му се да върши търговия. Но, пресладзайки и тази по-скромна задача, която законът му възлагаше, той щёл да извърши извънредно полезна работа за нашата външна търговия и за нашето производство. Той щёл да поощри рационализацията въ самия апарат и процедирането въ външната ни търговия, щёл да внесе и рационализиране въ самото производство. Тоя институт щёл действително да спомогне, нашето производство по-бърже да се пригажда към чуждитъ пазари. А липсата на тая способност на нашето производство е една от главнитъ причини, за да губим ние тия тъй необходими пазари.

Г-да! Две думи за индустрията. Повечко ще се спра върху нея, когато ни се представи проектът за законъ, за какъто става дума, и който се проучва сега. Ще кажа две думи, които е добре да се иматъ предъ видъ преди представянето на тоя законопроектъ.

Обществото — разбирамъ мислящото общество — както и засегнатитъ съсловия — разбирамъ индустриалцитъ — сж въ една тревога, въ едно недоумение. Тъ се питатъ: г. министърътъ на търговията брани ли достатъчно нашата индустрия, общо взето, отъ единъ прекаленъ фискализъмъ? Държавата е въ тежко положение. Тя има голъми нужди. Безспорно, право е, ония, на които гърбътъ е най-якъ, тъ да понасятъ най-голъмитъ тежести. Но при провеждането на този фискализъмъ, търсейки да вземе отъ тамъ, където повече има, министърътъ на търговията достатъчно ли брани нашата индустрия отъ този прекаленъ фискализъмъ? Днесъ впечатлението е, че нашата индустрия е всецъло въ ржцетъ на финансовия министъръ, чрезъ всички облагания, които той по силата на своето положение има правото и дълга да ѝ наложи и да ѝ предложи намъ, за да ги санкционираме.

Следъ всичко това, което става, не жаеа да остане у васъ впечатление отъ думитъ ми, че ние сме противъ онова облагане, което току-що приехме, преди нъколко недъли. Но всичкитъ въпросъ е: това облагане, както се каза отъ уважаемия професоръ г. Стояновъ, да бжде рационално да бжде разумно. Ще ви посоча единъ примъръ. Какъвъ разумъ има, напр., въ това облагане на памучно-тъкачитъ и памучно-предачнитъ фабрики съ патенти и абонаменти — по-голъмитъ съ по-голъмъ, по-малкитъ съ по-малкъ — безъ да се държи смътка за други условия, а само за туй, кои фабрики сж въ окръжни градове, кои сж въ околийски градове, или кои сж отъ първи, кои отъ втори, трети, или четвърти разредъ — разреди, опредълени доста шаблонно и безъ никакъвъ критерий? Оказа се, като се направи смътка върху производството, върху единица произведение, получено въ различнитъ фабрики — и въ най-голъмитъ, какъвто ги има, като тази, която тукъ, наблизо се строи, които иматъ толкова много вретена въ сравнение въ малкитъ фабрики — че ако за 100 метра голъмитъ фабрики плащатъ 100 л., за 100 метра по-малкитъ фабрики нъма да плащатъ вече 100 л., а 800 л., а може би, и 1800 л., и става абсолютно невъзможно съществуването на малкитъ фабрики. Очевидно е, че тоя фискализъмъ се интересува само отъ това — де какво може да грабне, като не държи достатъчно смътка за живитъ, за истинскитъ интереси на онова, което облага. Оставенъ така свободно да манипулира изъ тая деликатна областъ, тоя фискализъмъ може действително да докара до истинско опростяване, до истинско убиване на твърде ценни производства, както се доказва отъ тоя случай, който ви изнасямъ и който не е единственъ.

Г-да! Следъ като г. финансовиятъ министъръ постави индустрията въ тая тревога, а нъкои отъ клоноветъ на индустрията въ твърде тежко положение на съществуване, сега сжщата индустрия ще бжде мереметена отъ министра на търговията съ единъ законопроектъ за индустрията, който отдавна се дебатира отъ всички, които се интересуватъ отъ него. По него азъ нъма да говоря, но едно има да подчертая. То е, че тревогата се дължи на туй, че у насъ като-че-ли проникватъ полуболшевишки идеи по този въпросъ, и отиваме не даже къмъ дирижирана индустрия, за какъто въ Европа само теоритичитъ говорятъ — говорятъ, но никъде не го правятъ — отиваме не до направлявана, а до управлявана индустрия, какъто само въ Русия се опитаха да направятъ, за да разсипятъ цълия стопански животъ на голъмата руска държава. Нека не бждемъ ние първитъ въ опититъ за направлявана и особено за управлявана индустрия, както личи, че нъкои отъ съставителитъ на този законъ сж си позволи да правятъ експерименти въ България съ тази ценна наша индустрия.

Г-да! Азъ сжщо така нъма да се спра и на спора между професоръ Стояновъ и моя приятелъ Бобошевски. Ако има смисълъ тоя споръ, той е само въ това, че като се изчисляватъ по надутъ, прекалено надутъ статистики даденитъ облаги на индустрията, създава се едно настроение въ българския народъ въобще срещу индустрията. Не стига да ми каже той: кой е противъ индустрията, ние не сме противъ нея; ние сте да бжде така и така облагана, ние сме да бжде така и така облагана. Разумно облагане, обаче. Но създава се и се насажда една омраза особено въ селското население срещу индустрията. Азъ възлагамъ известни надежди на обстоятелството, че единъ министъръ, който довчера бше министъръ на земледелието — като партизанинъ мога да го критикувамъ въ всичкитъ му деяния, да кажемъ — но като човкъ, който се е занимавалъ...

Министъръ Д. Гичевъ: Въ всичкитъ недейте.

Ц. Бръшлянов (д. сг. Ц): Въ всички. Така сме ние въ България. Азъ говоря въобще. Както знаете, не го правимъ, пазимъ все-таки приличие. — Азъ все се надъвамъ, че той ще остане поне тази заслуга въ това ново министерство, което поема, да убеди селския народъ, че ако този народъ има нужда отъ нъщо, то не е да се гонятъ другитъ производства, защото отъ това той нищо нъма да спечели. Една заблуда е да се смътта, че ако една втора, трета, четвърта индустрия клонятъ да загинатъ или съвсемъ загинатъ, ще стане по-добре на българския селянинъ. Никоя държава не се нуждае, като България, отъ туй хармонично развитие, въ всички негови форми, на националния трудъ. Защо? Защото ние нъмаме нито дебушета, нито изгледи, да можемъ лесно да изнасяме вънъ своето излишно население, нито пъкъ нмаме лесни дебушета къмъ пазаритъ на произведенията на нашия националенъ трудъ. Ние тръбва да се постарземъ да развиемъ напълно хармонично всички форми на нашия националенъ трудъ, защото тая земя, която не се увеличава, когато населението тъй бързо расте у насъ, ще стане скоро тъсна за българското село. И азъ не зная, какъ въобще България би могла да съществува спокойно въ бждеще, ако нъма силно развита индустрия и занаяти, покрай земледелието, които да пре-работватъ голъма частъ отъ тъзи продукти, за да не излизатъ вънъ въ най-грубо, сурово състояние, когато намърятъ пазари, а още повече да поглъщатъ излишната работна ржка въ селото. А това е една отъ страшнитъ проблеми за българското село; защото тази излишна работна ржка е, която преди всичко тежи на селското стопанство; тя е, която, бидейки излишна, му пръчи да се модернизира, да се рационализира. Ако нъма една силно развита индустрия, заедно съ занаятитъ, свободнитъ професии и всички други, българското село ще се задуши, г-да, отъ излишна, прекалено излишна работна ржка. И, ако има интересъ разумниятъ български селянинъ, той е въ това, да види действително, че сж се развили всички начини на живене. Нъма да останемъ всички, които сме се родили въ селото, тамъ да оремъ земята, за да бжде България въчно единъ аргатинъ на по-културнитъ народи. Ето-къде е опасността отъ това настроение, което се създава срещу индустрията. Че има паразитна индустрия, че тя тръбва да се облага все по-тежко и по-тежко — нъма две мнения върху това. Всичкото е въ това, да се работи разумно.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя Н. Шоповъ)

И. Велчевъ (з): Хайдушка индустрия нъма ли?

А. Циганчевъ (з): Затова селянинътъ гледа така на индустриалцитъ.

Ц. Бръшлянов (д. сг. Ц): Моля, ще ви отговоря на тъзи закачки.

Г-да! Минавамъ да кажа 2—3 думи за нашитъ природни богатства. Нашитъ минерални бани, които биха могли да бждатъ едно свърталище за бедни и богати чужденци — защото и нашата природа би могла да ги привлече — известно е, че съ своята неблагоустроеностъ, съ много други дефекти, не могатъ да постигнатъ това. Но тъ иматъ значение за самитъ насъ. Ето защо заслужава г. министърътъ да обсъди една идея, която не е нова, която не е моя. Тъзи суми, които се даватъ на общинитъ, където има минерални бани — държавни, общински и пр. — да се централизиратъ въ единъ институтъ...

Ц. Бобошевски (д. сг.): По 1 л. на билетъ — дребна работа.

Ц. Бръшлянов (д. сг. Ц): Моля, никакъ не е дребна

работа. Важно е, че ще се създаде един център, който ще действа с един общ план, и той ще разходва тия суми — и ако е нужно, и други — за бързото благоустрояване, разпообразяване и украсяване нашите минерални бани, особено защото сега този лев, който вземат общините от билети, отива чисто и просто на въгъра. Макар че законът забранява на общините да употребяват тия средства за други цели, освен за целта, за която законът предвижда, повечето от тях ги употребяват за най-различни неща.

Друго едно от най-големите наши богатства сж държавните каменозжглени мини. Г-да! При режима на компенсации, при режима на клиринги и пр., ето една перспектива, която е добре г. министърът да я има пред вид — може-би не е нужно да му я напомням, но все пак дължен съм, в реда на моите мисли, да се спра на нея.

Какво не се прави, за да изнасяме наши въглища. Тяхното естество — това че тй бързо се разпадат и пр. — пръчат на износа им. Разбира се, на туй пръчат и други неща — политиката на нашите съседи. Чак от Италия сж почти готови да вземат въ суров вид, tout venant, наши въглища. Но, когато ще имаме брикети, отдавна, чак от Италия сж готови едва ли не да вземат цялото наше производство. Ние ще можем още първата година, след месец-два — така е по плана и така ми се струва, че ще стане — да имаме количество брикети — великолепно гориво, най-хубавото и тъкмо пригодно за домашно употребление и за индустрии, където не се иска извънредно висока температура, за параходи и пр. — за около 80 милиона лева при една доста евтина цена за външния пазар. За една година това може — така е при-способена тая инсталация — да се удвои. Ето, виждате сега, когато ще се сключват търговски договори и т. н., добре е да се има пред вид, да се гарантира едно пла-сирание на това наше богатство. Нека ние да горим долното качество, а тйзи брикети нека предпочитаме да ги изнасяме, за да завоюваме пазар, след което можем да ги увеличим до безкрайност — нищо не пръчи.

Въ това ще ни улесни, г-да, и сушилната, която се освети от г. Георги Петров — когато бйше министър — въ мина „Марица“; едно предприятие, което, струва ми се, българското общество — не зная дали много интелигентни хора въ страната — недостатъчно оценяват по неговото грамадно значение не само за Южна България, но изобщо за българското производство, за националното ни богатство. Едни въглища, които бйха почти негодни за нищо, които имаха 40—45% вода, днес сж с 10% вода и сж едно гориво по-хубаво от по-ранните въглища, даже по-евтини по производствена стойност, и най-важното, замъстят дървения въглища за много индустрии, замъстят и нйкои течни горива.

Г-да! Аз нйма да се спирам да търся, тй да се каже, компенсация въ тйзи и въ други придобивки срещу всички онйзи партизански хули, които се адресираха по време на изборната борба срещу едно управление каквото бйше автономното управление на мини „Перник“. Аз ще заключа, като ще моля г. министра само за едно — да пази тази придобивка. Нека въ вестниците, нека въ публичните речи да си вадим очите — тй сме, изглежда, ние осъдени за дълги години да продължаваме нашите политически борби — но, когато е въпрос за такава грамадна придобивка, каквато е новата организация на мини „Перник“, тя тръбва да се пази; ако не може да я подобрите, поне недейте я влошава. Съ това не искам да кажа, че не сж желателни никакви промъни. Г-да! Голътмо дйло стана, то се свърши въ първите 4—5 години, когато се положи организацията на това предприятие; тогава когато главен директор бйше инж. Георги Коняров, а член-делегати бйха инж. Любен Божков и Стойчо Мошанов, народен представител, едно от които и аз, след това, имах честта да замъстя. Голътмо дйло стана, машината е въ ход. Днес тя изисква много по-малко усилия и, ако щете, по-малко компетентност, за да бйде наблюдавана да върви добре, въ сравнение съ онова, което бйше, когато тръбваше да се създаде тая нова организация и въ нейната администрация, и въ нейната социална политика, и въ нейното търговско-индустриално счетоводство, и въ голътмите технически предприятия, които почти се привършиха и подобния каквито, поне при сегашната криза, едва ли е нужно и възможно да се предприемат. Днес вие можете да минете и съ по-евтини делегати, вие нймате нужда от двама делегати, а от един.

Ц. Стоянчев (з): А когато дойдете вие на власт — трима!

Ц. Бръшлянов (д. сг. Ц): Административният съвет въмсто от 10—11 души, може да бйде от 6 души. Не сме ние против известни промъни въ това отношение, защото работата ги вече допуска без нактърнение, даже ги и налага. Всичкият въпрос, обаче, е да се запази ценното онова, което е различие от стария начин на стопанисване на българските национални богатства, които сж въ ржцетъ на държавата. Ето защо казвам, че тази придобивка тръбва да се запази, даже, ако може, да се разшири и за други нйкои държавни предприятия.

Но, г-да, автономният режим предполага едно нйщо: той предполага пълна публична отчетност. Вие си спомняте, че след 31 май, въ първата сесия, когато се събрахме...

А. Николаев (з): Никой не знаеше, какви заплати се получаваха въ мината „Перник“ — публична отчетност!

Н. Стамболиев (з): Само това у нас не става. През време на 8-годишното управление на Стовора ние не знаехме какво ставаше въ мината „Перник“, колко получаваше директорът, колко получават член-делегатите. По легенда си създавахме представа за тяхните заплати.

Ц. Бръшлянов (д. сг. Ц): Моля, недейте си издава свидетелство за бедност, че вие нищо не сте знаели.

Г. Маринов (з): А пъкъ на вас — за кражба!

Ц. Бръшлянов (д. сг. Ц): Не те е срам!

Н. Стамболиев (з): Искане да каже, че много кардифъ се изнасяше!

Г. Маринов (з): Защо не кажете вие, като член-делегат въ мина „Перник“, какви бйха бюджетите и управните ви.

Ц. Бръшлянов (д. сг. Ц): Вие разбирате ли от бюджети? Вие отворихте ли един път бюджетите на мината „Перник“?

Г. Маринов (з): Само вие разбирате! Я кажете вие колко получаваше като член-делегат? Напълнихте си джобовите!

Н. Стамболиев (з): И колко тантисми получаваше?

Ц. Бобошевски (д. сг.): За 7 години мината „Перник“ е реализирала приходи на държавата 864 милиона лева.

А. Циганчев (з): Не е важно колко е реализирала, но колко е изразходвала.

Министър Д. Гичев: Недействителен баланс, фалшив баланс.

Н. Стамболиев (з): Счетоводни цифри, но не и реални. Вижте баланса, проверете.

Ц. Бобошевски (д. сг.): Нймах време, когато говорих, да ви цитирам още данни, но за 7 години, от 1925 г. до 1931 г. сж постигнали реални приходи въ държавното съкровище от мини „Перник“ 864.000.000 л.

Н. Стамболиев (з): Какво е похарчено кажете.

Ц. Бобошевски (д. сг.): Гледайте общите резултати.

А. Николаев (з): Г. министърът казва, че не е върно това.

Ц. Бобошевски (д. сг.): Какъ може да каже, че не е върно? Това сж балансът на мини „Перник“.

Ц. Бръшлянов (д. сг. Ц): Г-да! Питаме колко съм получавал. Аз получаваш толкова, колкото получаваш, преди да отида там, като депутат и адвокат. Аз се отказам и от адвокатството и от депутатството си, когато отидох там.

Г. Маринов (з): Кажете колко сте получавали.

Ц. Бръшлянов (д. сг. Ц): Ще кажа. Бждетъ спокойни, имайте търпение, защото иначе ще излйзе, че не заслужава да ви отговарям. Аз получаваш толкова, колкото получаваш като адвокат и депутат преди да отида там.

Отъ земледѣлцитѣ: Колко?

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Единъ адвокатъ знае какъвъ доходъ може да има.

Г. Мариновъ (з): 40—50 хиляди лева, колко, кажете?

Ц. Бобошевски (д. сг.): 20.000 л. му бѣше заплатата.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Говорѣше се, че имало милионни заплати въ мина „Перникъ“. Вие може би сте чели отчетитѣ на вѣщия новъ членъ-делегатъ тамъ. Той казва, че единъ членъ-делегатъ е получавалъ 24.000 л. Това е всичкото. Азъ даже можехъ да не се откажа отъ депутатскитѣ си пари защото тогава, па и сега законътъ не прѣчи да се получаватъ. Азъ, обаче, отъ тѣхъ се отказахъ. Това е всичкото, което получавахъ.

Г. Мариновъ (з): Вие можехте да получавате и по 10 заплати.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Г-да! Недейте издребнява дотамъ, да питате кой колко е получавалъ. Азъ получавахъ тѣзи пари, но съ пълното съзнание, че ги заслужавамъ, когато тукъ има двама-трима души, които скачатъ, които не заслужаватъ да получаватъ 400 л., не половината отъ 400 л., но и 40 л., дневни. Така не може да се разсѣждава.

Г. Мариновъ (з): Ако не бѣха джандаритѣ, Вие щѣхте да погледате Народното сѣбрание отстрани, и не 40 л., а и 4 л. нѣмаше да получавате.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Вие си спомнете, че когато се събрахме на първа сесия, всички тукъ или по домоветѣ си получихте отъ мина „Перникъ“, единъ подробенъ печатанъ отчетъ, каквито тя всѣка година, по силата на закона, е длъжна да дава. Тази пълна отчетностъ и по техническия отдѣлъ, и по търговския отдѣлъ, и по административно-социалния отдѣлъ даваше възможностъ на този, който желае, да вникне и да знае всичко. (Шумъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Зѣнни)

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Искамъ да ви напомня, че преди да дойдете вие на властъ, всѣка година се даваше доста обемистъ печатанъ отчетъ отъ мина „Перникъ“, който, освенъ на народнитѣ представители, се пращаше на около 1.000 души общественици въ България, на редакции на вестници, на списания, учени хора, бивши министри и пр. безплатно. Отъ 1931 г., обаче, до днесъ, такъвъ отчетъ не е издаденъ нито единъ. Това е една лоша практика, и азъ моля г. министра да си вземе бележка и да напомни на ръководителитѣ днесъ на мина „Перникъ“, че едно автономно управление на едно държавно предприятие може да оправдае своето съществуване като автономно само тогава, когато неговитѣ дѣла сѣ поставени подъ стѣкления калпакъ на пълната публична отчетностъ, която и законътъ и 6-годишната практика сочеше каква трѣбва да бѣде. Безъ тази публична отчетностъ автономността вече може да стане едно зло, въ смисълъ, че се прехвърля отговорността отъ отговорния министъръ върху неотговорни, назначени отъ Министерския съветъ, хора. Този въпросъ е деликатенъ. Безспорно е, че нито числото на делегатитѣ, нито заплатитѣ, нито нищо, което е тамъ, не е толкова важно, колкото е важно да се запази общественото довѣрие въ тѣзи лица тамъ, които сѣ обдѣлени съ толкова много права. А безъ тѣзи отчети, безъ тая публичностъ това нѣщо не може да се постигне.

Преди да завърша, азъ ще помоля г. министра, когато се касае за това тѣй ценно държавно предприятие, да има предъ видъ сѣщо така и това, че изобщо условията за живота на работническото тамъ, колкото и да сѣ подобрили отъ автономното управление, все пакъ създаватъ отъ мина „Перникъ“ едно неспокойно гнѣздо и че тамъ би трѣбвало да се манипулира, по отношение работническото главно, ... (Ц. Бобошевски разговаря съ народни представители отъ земледѣлската парламентарна група) Г. Бобошевски! Азъ Ви слушахъ съ внимание, когато Вие говорѣхте. Недейте ми прѣчи сега.

Ц. Бобошевски (д. сг.): Азъ Ви защитавамъ, г. Бръшляновъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Много лошо го защитавате по този начинъ!

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Позволете ми да свърша.

Г. Мариновъ (з): Г. Бръшляновъ! Знаете ли какво разправя г. Бобошевски; че Вие сте получавали два пѣти повече отъ него, макаръ той да билъ министъръ.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Работническото въ мина „Перникъ“ бѣше твърде добре поставено. То държи на своя стабилитетъ. Трѣбва да се припомни, че когато се смѣни режимътъ, автономното управление на мината предполагаше партизанството да се прояви тамъ въ по-малки размѣри, но нашитѣ нрави, изглежда, сѣ по-силни отъ законитѣ и отъ намѣренията на управлението. Още при управлението на г. Георги Петровъ станаха толкова много уволнения и тѣй неоснователни, тѣй безъ да се държи смѣтка за това, че работникътъ е служилъ 5—10—12 години и е твърде подготвенъ като копачъ, само и само да се назначатъ други. Азъ нѣма да говоря нищо за вестниците, нѣма да говоря нищо за „данѣцитѣ“, които се взематъ отъ работникитѣ, и т. н. Добре е да се внимава, защото това е едно опасно гнѣздо.

Министъръ Д. Гичевъ: Никакви вестници, никакви данѣци!

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Вѣрно е, че нѣмамъ никакви сведения за вършеното сега, но за по-рано ми е известно. Азъ нѣма да ви соча други примѣри, но ще ви кажа, че бѣхъ свидетелъ, какъ г. Георги Коняровъ, голѣмиятъ директоръ и основателъ, така да се каже, на това предприятие като автономно, изпѣди на два пѣти администратора на в. „Демократически сговоръ“, който бѣше дошелъ да иска съдействие да събере 30 абоната за вестника.

А. Николаевъ (з): Това е било за лицемѣрие.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Това е фактъ, и азъ го казвамъ, за да се отбележи въ протоколитѣ.

А. Николаевъ (з): Азъ пъкъ ще Ви кажа, че тукъ, въ Камарата, сѣ дохождали хора да плачатъ, че не могли да се отгърватъ отъ стѣргитѣ, презъ които сѣ минавали въ миналото: единъ имъ вземалъ по 100 л., другъ по 200 л. и т. н. Ако искате, и имена мога да ви посоча. Казвамъ това сѣщо за да се отбележи въ протокола, шумъ и Вие искате да се отбележи вашето. Искате ли да кажа и имена, за да се отбележатъ?

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Има една обществена преценка на това, какво е вършено съ доставкитѣ на въглища, дали сѣ плащани, кога, какъ и колко, дали сѣ били изнудвани складджитѣ и пр., която обществена преценка, г-да, бѣдете сигурни, е извънредно по-благоприятна за миналото, отколкото за това, което става отъ юний 1931 г. насамъ. Азъ нѣма да се спирамъ на подробности.

П. Арабаджиевъ (з): Трѣбва държавенъ съдъ за васъ!

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Азъ не мога да завърша безъ да напомня, че въ това опасно гнѣздо трѣбва да се действа внимателно и да не се назначаватъ отявлени комунисти.

Н. Стамболиевъ (з): Тази интрига не хвана дикишъ.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Фактъ е, не може да се отрече, че тамъ е назначенъ г. Бѣздеровъ на много висока длъжностъ — единъ бившъ директоръ на гимназия, който бѣше смѣняванъ отъ 3—4 гимназии именно поради комунистическитѣ му убеждения.

Министъръ Д. Гичевъ: Най-напредъ е назначенъ отъ Цанковъ.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Лично не го познавамъ, но обществото, безспорно, има право да се интересува да знае това, защото, ако той е отявленъ комунистъ и не е годенъ за директоръ или учителъ, какъ ще го пратите тѣмъ тамъ, въ мината? То е да туряте единъ видъ огъня до барута.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Нѣма да се подпали!

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Азъ нѣма да отивамъ до други подробности, нѣма да съобщавамъ имена, за да не се компрометираме предъ външния свѣтъ. Тамъ сѣ назначени хора криминели съ общоевропейска известностъ, имената на които нѣма да съобща.

Министъръ Д. Гичевъ: Това не е истина. Заблудили сѣ Ви.

Н. Стамболиевъ (з): Кажете имена. Недейте така шаблонно обвинява.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Г. министърът ми казва, че за лицето, името на което му съобщихъ сега, не е вѣрно. Азъ съмъ доволенъ, че не е вѣрно. Моята целъ, виждате, не е да партизанинувамъ.

П. Арабаджиевъ (з): Ама отъ трибуната не се приказва така.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Бждете увѣрени, ние не сме загрижени за туй, какъ да ви компрометираме по-бързо. Азъ ви се чуда какъ не можете да разберете и да допустите, че това, което се казва днесъ ваша опозиция, се ржковди отъ други съображения. Ами ние не виждаме ли какъ се обезвѣрява този народъ не само въ управниците си — вие твърде допринесохте за това — но и въ цѣлата държава, въ нейното призвание, и се създава една такава болна народна душа, че престѣпление е, ако съ долното партизанство ние отиваме да я тровимъ още повече.

Ето защо, азъ се постаряхъ да ви говоря не партизански, а тъй, както ми е въобще по характера, и надѣвамъ се, че тия бележки, които направихъ, г. министърътъ на търговията ще ги вземе предъ видъ. Ако не ги вземе предъ видъ, ние ще имаме възможностъ при други случаи да се обяснимъ още по-конкретно. Сега, поради късното време, азъ съмъ принуденъ да свърша. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Нѣма никой записанъ.

Има думата г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда.

Министъръ Д. Гичевъ: Г. г. народни представители! Въпроситѣ, които повдига бюджетътъ на Министерството на търговията, промишлеността и труда, безспорно, сж много интересни, защото засѣгатъ едни отъ най-важнитѣ клонове, на нашия стопански животъ. На това министерство, съ оскѣднитѣ срдства, които държавата може да отдѣли за него, е възложено да се грижи не само за нашата вътрешна и външна търговия, но и за правилното развитие на мѣстната индустрия и да провежда една индустриална политика, не топанджийска, такава, каквато се е водила въ миналото, безъ огледъ на значението на разнитѣ индустриални предприятия за нашия стопански животъ. На това министерство сжщо така лежи и тежката задача да проучи, а сжщевременно и съ оскѣднитѣ срдства, съ които разполага, да използва всичкитѣ ония грамадни минерални богатства, които нашата земя крие въ своитѣ недра. Всеобщо бѣше признанието сега, при дебатитѣ, че срдствата, които отдѣляме тази година въ бюджета на Министерството на търговията, сж повече отъ оскѣдни.

Отъ 105 милиона лева бюджетътъ миналата година, при много окастрияния, съкратени много отъ неговитѣ служби, намалени много отъ професионалнитѣ училища, които трѣбва да подготвяватъ за практическата дейностъ подрастващия младежъ, индустриалния работникъ, занаятчийския калфа, Министерството на търговията тази година трѣбваше да намали своя бюджетъ съ нови 15.000.000 л.

Ц. Бобошевски (д. сг): 13.000.000 л.

Министъръ Д. Гичевъ: Съ 15.000.000 л., защото въ смѣтката трѣбва да се взематъ предъ видъ и увеличенията близу 3 милиона лева, които имаме отъ новитѣ служби, които ни идатъ отъ закрититѣ окръжни постоянни комисиии. Така че, фактически тази година имаме едно намаление въ бюджета отъ 15.000.000 л. Много естествено е, че малкитѣ цифри въ различнитѣ параграфи на настоящия бюджетъ съвсемъ не могатъ да дадатъ едно отражение за тази политика, която би трѣбвало и би желало Министерството на търговията да провежда.

Азъ съмъ готовъ, г. г. народни представители, да призная предъ васъ, че Министерството на търговията днесъ е останало много малко Министерство на търговията. Вие виждате тамъ всевъзможни органи...

И. Драгойски (д): Моля Ви се, г. министре, да се съгласите да продължите речта си утре, защото присѣствуватъ много малко народни представители.

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): Нѣма кворумъ.

А. Христовъ (д. сг. Ц): За гласуване кворумъ нѣма, но да се говори може.

Министъръ Д. Гичевъ: Ако народното представителство е съгласно, азъ ще продължа речта си утре. Но да не бждемъ утре по-малко, отколкото сме сега! (Оживление)

Н. Стамболиевъ (з): Въпросътъ е много сериозенъ и важенъ, и азъ правя предложение и моля народнитѣ представители да се съгласятъ, г. министърътъ да продължи речта си въ утрешното заседание.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитѣ представители, приема, г. министърътъ на търговията да продължи речта си утре, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събрането приема.

Дневниятъ редъ за утрешното заседание ще бжде сжщиятъ, безъ първа точка — второ четене бюджетопроекта на Министерството на правосѣдието — която мина днесъ.

Вдигамъ заседанието.

Вдигнато въ 22 ч. и 48 м.)

Подпредседатели: { **Н. ЗАХАРИЕВЪ**
Н. ШОПОВЪ

Секретарь: **Т. ХР. МЕЧКАРСКИ**

Зам.-началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. ДУКОВЪ**